

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΓ'.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1960

ΑΡΙΘ. 208

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΚΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ

Ἡ λέξις «ἀληθής» ἐφαρμόζεται εἰς δύο διαφορετικὰς τάξεις πραγμάτων εἰς τὴν φυσικὴν, καὶ νομίζω ἀσφαλῶς εἰς τὸ πλεῖστον τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, εἰς τὰ γεγονότα καὶ εἰς τὰς θεωρίας. Ἡ ἐπιστήμη στηρίζεται βασικῶς ἐπὶ ὀρισμένων ἱστορικῶν γεγονότων, εἴτε πρόκειται περὶ ἱστορίας γραφείσης σήμερον τὸ πρῶτ' εἰς ἓν σημειωματάριον ἐργαστηρίου εἴτε πρόκειται περὶ καταγραφῆς ἑνὸς supernova παρατηρηθέντος τὸ 1054 ὑπὸ Κινέζου τινὸς ἀστρονόμου, γεγονότα πού εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις εἶναι ἐξ ἴσου ἱστορικά. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ φυσικὴ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ἔναντι ἄλλων ἐπιστημῶν, ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπαναλάβῃ ἓνα πείραμα, οὕτως ὥστε, ἐὰν τὸ ἀρχεῖον χαθῆ ἢ ἀμφισβητηθῆ ἢ ἀκριβείᾳ του, ἡ ζημίᾳ δὲν εἶναι ἀνεπανόρθωτος. Ἀλλὰ τοῦτο, νομίζω, δὲν συμβαίνει συνήθως καὶ τὸ παράδειγμα τὸ ὁποῖον ἀνέφερα τῆς supernova εἶναι μία περίπτωση ὅπου παρατήρησις γενομένη εἰς τὸ παρελθόν, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ ἐπαναληφθῆ, συνβαίνει νὰ παρουσιάσῃ σημαντικὸν ἐνδιαφέρον καὶ σπουδαιότητα, ἐπειδὴ φανεράναι τὴν καταγωγὴν ἑνὸς ἐκ τῶν λαμπροτέρων ραδιοαστέρων πού ἐλκύουν τὴν προσοχὴν τῶν ἐρευνητῶν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Cambridge. Ἡ φυσικὴ στηρίζεται ἐπὶ προϋποθέσεως τιμότητος ἐκ μέρους ἐκείνων, οἱ ὅποιοι πειραματίζονται καὶ καταγράφουν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης των, προϋποθέσεως, ἡ ὁποία σπανίως ἀποδεικνύεται λανθασμένη, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἀμφισβητεῖται τὸ κῦρος ἀκόμη καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πειραμάτων. Ὁ κριτικὸς ἡμπορεῖ νὰ ἰσχυ-

ρισθῆ ὅτι δὲν κατεβλήθη ἡ ἀπαιτουμένη μέριμνα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς καθαρότητος μερικῶν ἐκ τῶν χρησιμοποιηθειῶν οὐσιῶν, ἢ πρὸς βεβαίωσιν ὅτι τὰ πειράματα δὲν θὰ κατεστρέφοντο ὑπὸ ἀπροόπτων καὶ μὴ προϋπολογισθειῶν διαταραχῶν. Ἐν τούτοις ὅλα αὐτὰ βασίζονται ἐπὶ ἱστορικῶν γεγονότων, τῶν ὁποίων ἡ γνησιότης ἢ μὴ εἶναι κατ' ἀρχὴν ἢ ἰδίᾳ μὲ τὴν γνησιότητα ἢ μὴ τῆς ἱστορίας τοῦ βασιλέως Ἀλφρέδου καὶ τῶν ζημιῶν ἢ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Γάλλων θωρακοφόρων εἰς τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ.

Ἡ θεωρία εἶναι δυσκολωτέρα ὑπόθεσις. Αἱ θεωρίαι δὲν εἶναι παρὰ προσωποποιήσεις εἰς διαφόρους βαθμούς, ἡ δὲ ἀπλουστερα, τὴν ὁποίαν μόλις ἀξίζει νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς, εἶναι ἀπλῆ μαθηματικὴ σχέσις μεταξὺ πραγματικῶν μετρηθειῶν ποσοτήτων, συνοψίζουσα τὰ ἀποτελέσματα τῶν πραγματικῶν πειραμάτων, καὶ ὑποτίθεται, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ προλέγῃ τὴν πορείαν ἀκριβῶς παρομοίων πειραμάτων. Πλέον ἀνεπτυγμένα θεωρίαι καθιστοῦν ἀναγκαίαν τὴν εἰσαγωγὴν ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰ ἀρχικὰ στάδια τῆς θεωρίας εἶναι συχνὰ λίαν ἀκαθόριστοι. Ἀργότερον, ἐὰν ἡ θεωρία ἐπιζήσῃ, διαγράφονται σαφέστερον καὶ συνήθως, τοῦλάχιστον εἰς τὴν φυσικὴν, λαμβάνουν σχῆμα δυνάμενον νὰ ἐκφρασθῆ μαθηματικῶς. Ἡ καλὴ θεωρία ἔχει ποικίλιαν προτερημάτων. Πρῶτον, περιγράφει συνοπτικῶς καὶ μὲ ἀκριβείαν τὰ ἀποτελέσματα προηγουμένων πειραμάτων· δεῦτερον, ἐπιτρέπει τὴν πρόβλεψιν τῆς ἐκβάσεως πειραμάτων παρομοίου εἴδους ἀλλὰ διαφόρων ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας. Τρίτον,

ἐὰν πρόκειται περὶ πολὺ καλῆς θεωρίας, ἡμπορεῖ ἀκόμη νὰ προβλέψῃ τὴν δυνατότητα ἐμφανίσεως φαινομένων, τὰ ὁποῖα κανεὶς δὲν εἶχε προηγουμένως ὑποπτευθῆ, ἢ νὰ φανερώσῃ τὴν ὑπαρξίν ἀπροβλέπτου σχέσεως μεταξὺ τελειῶς χωριστῶν ὁμάδων φαινομένων. Συχνὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φυσικῆς ἰδέαι, πού ἐθεωροῦντο παράδοξοι καὶ φαντασιώδεις, ἀπεδείχθησαν ἀποδοξαίσιμα στενωτέραν σχέσιν μὲ τὴν πραγματικότητα παρ' ὅ,τι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐφευρέται τῶν ἐνόμιζαν.

Αὐτὰ νομίζω τὰ ἐννοοῦν ἀκόμη καὶ οἱ μὴ ἐπιστήμονες. Ἴσως νὰ μὴν εἶναι εὐρέως γνωστὸν ὅτι ἡμποροῦν νὰ ὑπάρχουν πολλαὶ θεωρίαι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμάδος φαινομένων, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει τὰς ἀτελείας τῆς, ἂν καὶ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ λεχθῆ ὅτι μία γενικῶς ὑπερέχει τῶν ἄλλων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ὑπάρχει θεωρία, οὔτε ἀκόμη καὶ ἡ πλέον σύγχρονος θεωρία περὶ ἠλεκτρονίου, πού νὰ μὴν εἶναι γνωστὴ ὡς ἀνεπαρκῆς, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα εἴτε δὲν δίδει οὐδεμίαν ἀπάντησιν, εἴτε ἐκείνη πού δίδει εἶναι ἐσφαλμένη. Ἡ ὑπαρξὶς αὐτῶν τῶν ἀτελειῶν δὲν ἔχει κατ' ἀνάγκην μεγάλην σημασίαν, ἐὰν αἱ ἀτέλειαι κατανοοῦνται καλῶς καὶ δὲν ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ τομέως ἐπὶ τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας. Ὁ μηχανικὸς δὲν στενοχωρεῖται, ὅταν ἐφαρμολῆ τὴν θεωρίαν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς ὅ,τι κατασκευάζει, διότι ἡ θεωρία αὐτὴ δέχεται ὅτι τὸ ὑλικὸν πού χρησιμοποιεῖ ἡμπορεῖ νὰ διαιρεῖται ἀπεριορίστως χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ τὰς ιδιότητάς του, ἐνῶ καθέννας γνωρίζει ὅτι πέραν ἐνὸς ὀρισμένου σημείου φθάνομεν εἰς τὰ ἄτομα καὶ κατόπιν εἰς τὰ ἠλεκτρόνια, τῶν ὁποίων αἱ ιδιότητες εἶναι τελειῶς διάφοροι ἐκείνων πού ἔχει ἡ ὕλη εἰς μεγάλην μᾶζαν. Ὁ μηχανικὸς ἀσχολεῖται μὲ ἀποστάσεις ἀπείρως μεγαλυτέρας τῶν ἀποστάσεων πού χωρίζουν τὰ ἄτομα καὶ ἕνας χῶρος περιέχων χιλιάδας ἑκατομμυρίων ἀτόμων ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀπειροελάχιστος, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ προκύψῃ αἰσθητὸν σφάλμα.

Ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα προσόντα πού πρέπει νὰ ἔχη μία θεωρία, εἶναι ἡ ἀπλό-

της, ἡ σχετικὴ εὐκολία ἐφαρμογῆς καὶ τὸ νὰ μὴν χρειάζεται ἐξαιρετικῶς δύσκολα μαθηματικά διὰ νὰ ἐφαρμοσθῆ. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν ὀπτικὴν ἐπὶ ἐνάμιον αἰῶνα εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ φῶς ἔχει τὰς σπουδαίας ιδιότητάς πού ἔχουν τὰ κύματα, ἀλλὰ οἱ φακοὶ τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς κατασκευάσθησαν ἐπὶ τῆ βᾶσει θεωρίας, ἣτις ἀγνοοῖ τὸ γεγονός τοῦτο. Τοῦτο συμβαίνει διότι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι εὐκολώτερον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπάρχουν ἀκτίνες φωτὸς παρὰ κύματα, καὶ διότι αἱ ἀτέλειαι τῆς θεωρίας τῶν ἀκτίνων εἶναι ἀρκετὰ γνωστὰ εἰς τὸν κατασκευαστὴν τῶν φακῶν, ὥστε νὰ ἡμπορῆ ἀσφαλῶς νὰ μὴν τὰς λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν, ἐκτὸς μόνον εἰς ὀλίγας εἰδικὰς περιπτώσεις. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ ἡμποροῦσε ἴσως νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ περὶ κυμάτων θεωρία εἶναι «ἀληθεστέρα» τῆς περὶ ἀκτίνων θεωρίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι κάθε τι πού ἡ θεωρία τῶν ἀκτίνων ὀρθῶς προλέγει, ἡμπορεῖ νὰ τὸ προείπῃ καὶ ἡ περὶ κυμάτων θεωρία, καὶ ὅτι ὅπου αἱ θεωρίαι συγκρούονται ἡ περὶ κυμάτων θεωρία εἶναι ἡ ὀρθή. Πράγματι καὶ αἱ δύο θεωρίαι ἔχουν τὰ ἀσθενῆ των σημεῖα, καὶ ἡ σύγχρονος θεωρία τῶν κβάντα εἶναι ἕνα πειρογόν εἶδος ἀναμίξεως τῶν δύο. Πιστεῦομεν ὅτι εἶναι ὀρθότερα καὶ ἀπὸ τὰς δύο, ἀλλὰ εἶναι δυσκολώτερα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἀπὸ τὴν περὶ κυμάτων θεωρίαν καὶ ἡμπορεῖ κανεὶς ἀσφαλῶς νὰ προβλέψῃ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὰς ἄλλας εἰς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν. Οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ σχεδιάζουν ἀκτίνιας φωτὸς εἰς τὰ σημειωματάρια τοῦ ἐργαστηρίου των καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν ἐξασκηθῆ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μετασχηματιστῶν. Εἰς τὴν ὀπτικὴν αἱ θεωρίαι ἔχουν ἕν εἶδος ἱεραρχίας μὲ ἀνῆξανόμην τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὰς δυσκολίας, ἐνῶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις δὲν ἡμπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ μία θεωρία εἶναι ἀκριβεστέρα τῆς ἄλλης. Ἐὰς πάρωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, τὴν κλασσικὴν θερμοδυναμικὴν καὶ τὰ στατιστικὰ μαθηματικά. Καὶ αἱ δύο ἐπιστήμαι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν συμπεριφορὰν τῆς ὕλης, ἡ ὁποία ὑποτίθεται ὅτι περιέχει τεράστιον ἀριθμὸν ὁμοιομόρφων σωματίων, ἢ τοῦλάχιστον σωματῖα

σχετικῶς μικροῦ ἀριθμοῦ εἰδῶν, ἀλλὰ καμμία ἐκ τῶν δύο δὲν ἰσχύει διὰ τὰ ἄτομα καθ' ἑαυτά. Εἰς μερικά προβλήματα καὶ αἱ δύο ἠμποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἕξ ἴσου καλῶς, εἰς ἄλλα προβλήματα μία ὁμᾶς ἰδεῶν ἐφαρμόζεται καλύτερον ἀπὸ ἄλλην, ἀλλὰ καὶ αἱ δύο θεωρίαι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, καίτοι ἡ μία ἔχει σκοπὸν τὴν παρατήρησιν τῶν φαινομένων ὡς συνόλου καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὸ νὰ ἀνακαλύψῃ τί συμβαίνει εἰς τὸ σύνολον διὰ τῆς λήψεως τοῦ μέσου ὄρου τῶν ἐπὶ μέρους.

Φοβοῦμαι ὅτι ἐπροχώρησα πολὺ ἐντὸς τοῦ πεδίου τῆς φυσικῆς, ἀλλὰ ἐκείνο πού θέλω νὰ ἐξηγήσω εἶναι τὸ ἐξῆς: Ὁρισμέναι θεωρίαι εἰς τὴν φυσικὴν εἶναι ἀληθεῖς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς σχέδια μηχανημάτων καὶ εἰς μίαν ἱκανοποιητικὴν πρόβλεψιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πειραμάτων, καὶ ὅτι εἰς τὸ παρελθόν ἐχρησίμωσαν εἰς τὴν κατανόησιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τελείως διαφορετικῶν φαινομένων, ἀλλὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν ἀρεταὶ θεωρίαι καλύτερουσαι μίαν ὁμάδα γεγονότων, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει τὴν ἀπαιτήσιν νὰ θεωρῆται ἀληθής, ἀλλὰ καμμία ἐκ τῶν ἀληθῶν αὐτῶν θεωριῶν δὲν ὁμιᾶζει κατὰ πολὺ μὲ τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἰδέας. Εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις εἶναι δίκαιον νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ μία θεωρία εἶναι ὀρθοτέρα τῆς ἄλλης, ἂν καὶ ἴσως εἶναι ὀλιγώτερον εὐκόλος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν. Ἐὰν συμβαίνει νὰ εἶναι καὶ τὰ δύο ἡ ἄλλη θὰ ἐξαφανισθῆ.

Ὅταν ἓνας φυσικός ἐξετάξῃ τὴν θρησκευτικὴν εἰς τὸ νὰ συγκρίνῃ τὰ θρησκευτικὰ δόγματα πρὸς τὰς θεωρίας πού τοῦ εἶναι γνωστά, καὶ ἐν συνόλῳ νομίζω ὅτι ἔχει δίκαιον. Ἐὰν τοῦτο συμβαίνει, δὲν θὰ τοῦ εἶναι δύσκολον νὰ ἐννόησῃ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἰσχύουν πολλαὶ διάφοροι ὄψεις τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας, καὶ τὸ γεγονός ὅτι αἱ διάφοροι θρησκευτικαὶ διδάσκον διάφορα πράγματα καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰς παραδεχθῆ ὅλας, δὲν θὰ τὸ θεωρῆσῃ ὡς τεκμήριον ἀπορρίψεως τῆς θρησκείας. Τηρουμένης τῆς ἀναλογίας, θὰ πρέπει νὰ δεχθῆ ὅτι, ἐπειδὴ τελείως διαφορετικαὶ θεωρίαι ἢ δόγματα ἐφαρμόζονται ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν

αὐτῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὰ δόγματα αὐτὰ ἔχουν καθ' ἀνάγκην τὴν αὐτὴν ἀξίαν, ἐφ' ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ὑπάρχουν καλαὶ καὶ κακαὶ θεωρίαι, καὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰς θεωρίας αὐτάς, παρ' ὅλον ὅτι παρουσιαζαν πραγματικὰ πλεονεκτήματα εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν, ἔχουν σήμερον ἀπορριφθῆ. Καὶ νομίζω ὅτι ὁ ἐπιστήμων αὐτὸς δὲν θὰ τείνῃ εἰς τὸ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸ πρόβλημα τῶν πολλῶν θρησκευτικῶν ἀφαιρῶν ἕξ αὐτῶν ἐν μέρος τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ εἶναι κοινὸν μεταξὺ τῶν. Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ τρόπος μεταχειρίσεως θεωριῶν πού βασίζονται ἐπὶ διαφόρων ἀντιλήψεων. Καὶ ἂν εἶναι δυνατόν δύο τελείως διάφοροι θεωρίαι νὰ ἰσχύουν ἕξ ἴσου, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ συνδυασμοῦ τῶν. Ἐνίοτε ἐπετεύχθησαν ἐπιτυχεῖς συνδυασμοὶ μεταξὺ θεωριῶν, ὡς συνέβη μὲ τὴν περὶ ἀκτινοβολίας θεωρίαν τῶν κβάντα τὴν ὁποίαν προηγουμένως ἀνέφερα, ἀλλ' ὁ κατὰ τοιοῦτον τρόπον συνδυασμὸς θεωριῶν εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα κατορθώματα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐναλλάσσει τὴν χρησιμοποίησιν θεωριῶν πρὸς διευκόλυνσίν του, βαδίζει πρὸς σοβαρὰς περιπλοκάς. Ἡ ἀναλογία σημαίνει, λοιπόν, ὅτι πολλαὶ θεωρίαι ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὀρθαί, ὅτι μερικαὶ ἕξ ἴσου ὀρθαὶ θεωρίαι ἠμπορεῖ νὰ εἶναι καλύτεραι τῶν ἄλλων, ἰδίως ὅταν πρόκειται περὶ περιορισμένου πεδίου ἐφαρμογῆς, καὶ ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ σύνδεσις θεωριῶν βασιζομένων ἐπὶ διαφόρων ἀντιλήψεων, ἔστω καὶ ἂν εἶναι καθ' ἑαυτὰς ὀρθαί. Δὲν νομίζω, λοιπόν, ὅτι ὁ φυσικός, ἐὰν εἶναι συνεπής, ἠμπορεῖ νὰ νομίσῃ ὅτι ἡ ἵπαρξις πολλῶν δογμάτων καθὼς καὶ θρησκευτικῶν εἶναι ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ κύρους ὀρισμένων ἕξ αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ὁ φυσικός συναντᾷ δυσκολίας, ὅταν πρόκειται περὶ τῶν «γεγονότων» τῆς θρησκείας. Ἐφ' ὅσον ἡ θρησκεία λέγει ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὸ σύμπαν, ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ γεγονότα ἔχουν σχέσιν μὲ αὐτήν, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἔχει καὶ τὰ ἰδικά της. Αὐτὰ καθ' οὐσίαν προέρχονται ἐκ τῆς συγχρόνου θρησκευτικῆς πείρας καὶ ἐκ τῆς γραπτῶς μαρτυρουμένης θρησκευτικῆς

πείρας τοῦ παρελθόντος. Ἡ θρησκευτικὴ πείρα δυνατόν νὰ κυμαίνεται ἀπὸ ἓν ἄπλοῦν αἰσθημα ὅτι τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν εἶναι πράγματα ὑψίστης σημασίας μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἡ δὲ γραπτὴ μαρτυρία ἡμπορεῖ νὰ εἶναι αἱ προφητεῖαι ἐκείνων ποὺ ἠσθάνοντο θεῖαν ὁρμὴν εἰς τὸ νὰ ὀμιλήσουν, ἢ ἐκθέσειν ἴσως καὶ ἐχθρικῶς διακεκμένων προσώπων ἀναφερόντων τὰς λέξεις ἢ τὰς πράξεις ἀνθρώπων διατελούντων ὑπὸ τὸ κράτος θρησκευτικῆς συγκινήσεως. Ἐπὶ πλεόν θρησκείαι, ὅπως ὁ Χριστιανισμὸς, ἐξαορτώντα ἐκ τῆς γραπτῆς μαρτυρίας περὶ γεγονότων θεωρουμένων ὡς ἐχόντων ἐξαιρετικὴν σημασίαν.

Μία ἐκ τῶν δυσκολιῶν τῆς θρησκευτικῆς πείρας εἶναι ὅτι οὐδεμία θρησκεία ἡμπορεῖ νὰ βασισθῇ ἐπὶ μόνῃς τῆς καλῆς πίστεως τῶν ἀτόμων, ὅταν αὐτὰ καταθέτουν τὴν πειρὰν τῶν. Ἐν τῷ συνόλω, ὅσον ὠργανωμένη εἶναι μία θρησκεία, τόσον περισσότερο τείνει εἰς τὸ νὰ ἐλέγχῃ ὅ,τι παρουσιάζεται ὡς ἐξαιρετικὸν γεγονός, ἔστω καὶ ἂν συνέβῃ εἰς ἓνα ἐκ τῶν πιστῶν της. Παραδεχόμεθα ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς προφήτας ἦσαν ψευδεῖς, ἢ ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους πιστοὺς εἶναι ὑστερικοί. Ἡ μελέτη τῆς θρησκευτικῆς πείρας δὲν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἱκανοποιητικὴ, οἱ ἁγιογράφοι στεροῦνται κριτικῆς, οἱ ψυχολόγοι ἔχουν ἀνάγκην νὰ μελετήσουν σοβαρῶς τὰς θεωρίας τῶν. Συνήθως τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο συμβαίνει.

Ἐν τούτοις ἂν κανεὶς πιστεύῃ, ὅπως ἐγώ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνίοτε φανερῶναι τὴν ἀλήθειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι αὐτοὶ τὸν αἰσθάνονται, αὐτὸ βεβαίως εἶναι κάτι τοῦ ὁποίου ἡ περαιτέρω μελέτη ἐνέχει μεγάλην σπουδαιότητα.

Ἐνίοτε προβάλλεται ἡ ἔνστασις ὅτι τὰ ὑποκειμενικὰ αὐτὰ φαινόμενα δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐρευνηθοῦν μὲ ἐπιστημονικὰς μεθόδους. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν μορφήν ἡ ἔνστασις εἶναι τελείως ἀναληθής. Ἐὰν ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἰδρύματα ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἀνελάμβανε ποτε τὴν κοπιώδη μελέτην τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο γεγονότων μὲ μίαν ὁμάδα ἐρευνητῶν τόσον ἀπροκαταλήπτων, ὅσον εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν

εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν, τοῦτο θὰ ἦτο ἀληθῶς μεγαλειῶδες ἔργον.

Μέχρις οὗτο συμβῆ τοῦτο, δὲν ἡμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ κανεὶς εἰς σχεδὸν τίποτε περισσότερο ἀπὸ τοῦ νὰ παραδεχθῇ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι καθολικῶς γνωστὸν, ἐκεῖνο ποὺ βλέπει κανεὶς ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ του—τὴν γνῶσιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Καίτοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν ἐπιλογισμοὺς ἀλλὰ καὶ ὀξείας διαφορὰς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ τί εἶναι ὀρθὸν καὶ τί δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ πράξῃ κανεὶς εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, ὀλίγοι ἀμφιβάλλουν ὅτι ὑπάρχει ἡ δυνατότης τῆς ἐκλογῆς μεταξὺ τῆς ὀρθῆς καὶ τῆς ἐσφαλμένης ὁδοῦ δι' ἓνα συγκεκριμένον ἄτομον εἰς μίαν συγκεκριμένην περίστασιν.

Εἶναι δίκαιον νὰ κρίνῃ κανεὶς μίαν θρησκείαν ἀπὸ τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα ποὺ δημιουργεῖ, ὅπως ἀκριβῶς κρίνει κανεὶς μίαν θεωρίαν βάσει τῆς ὁποίας ὁ μηχανικὸς κτίζει γεφυρία, ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν γεφυριῶν αὐτῶν. Καὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχουν παρὰ νὰ ἀναφερθοῦν πρὸς τὴν ἐγκυροτέραν τῶν πηγῶν προκειμένου νὰ κάμουν χρῆσιν τοῦ κριτηρίου τούτου.

Δὲν προτίθεται νὰ κάμω μίαν δοκιμὴν, τὴν ὁποίαν ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ, ἀλλὰ θέλω νὰ τονίσω ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα ὑπάρχουν δύο τοιαῦται δοκιμαί. Ἡ δοκιμὴ τοῦ κώδικος καὶ ἡ δοκιμὴ τῆς τηρήσεώς του. Μία θρησκεία δυνατόν νὰ διαμορφώσῃ ἓνα ἠθικὸν κώδικα καλύτερον ἐκείνου ποὺ ὑπῆρχε προηγουμένως—καλύτερον ἐννοῶ κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ἓνα ἢ δύο αἰῶνας μετὰ τὴν διαμόρφωσίν του, ἢ δυνατόν πάλιν νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀκολουθοῦν περισσότερο ἀποτελεσματικῶς τὸν κώδικα ποὺ ὑπῆρχε προηγουμένως, ἢ, ἐννοεῖται, ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ κάτι καὶ ἀπὸ τὰ δύο. Ἐὰν ὅμως μία θρησκεία διδάσκη ἓνα ἀνώτερον ἠθικὸν κώδικα καὶ οἱ ὀπαδοὶ της δὲν τὸν ἀκολουθοῦν, τότε εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον χειρότερον ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν προηγουμένως. Καὶ ἐδῶ θὰ ἀναγνωρίσετε τὸ ἐπιχειρημα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

G. P. Thomson

Καθηγητὴς εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Κολλέγιον τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Τεχνολογίας τῆς Ἀγγλίας. Βραβεῖον Nobel Φυσικῆς.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΑΣ

Ἡ στατιστικὴ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἔθνικοῦ εισοδήματος κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος δὲν ἔχει ἀκόμη συμπληρωθῆ. Ἐκ προσωρινῶν ὅμως ἐκτιμήσεων τὸ εισόδημα φέρεται νῦξημένον κατὰ 3% ἔναντι τοῦ προηγουμένου ἔτους. Κατὰ τὰς τελικὰς ἐκτιμήσεις, τὸ εισόδημα τοῦ 1958 εἶχεν ἀυξήθῃ κατὰ 2.1% ἔναντι τοῦ 1957. Ἄρα ἡ σημειωθείσα ἀνοδος τοῦ εισοδήματος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἦτο μεγαλύτερα τοῦ προηγουμένου, ἀλλ' οὐσιωδῶς κατωτέρα τῆς πραγματοποιηθείσης τὴν ἐξαετιάν 1952-1957, ἥτοι 8% κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως. (Οἱ ὑπολογισμοὶ ἔχουν γίνει μὲ ἀναγωγὴν τῶν τρεχοῦσῶν τιμῶν εἰς σταθερὰς τοιαύτας τοῦ ἔτους 1954).

Τὴν ἐπιβράδυνσιν τοῦ ρυθμοῦ βελτιώσεως τοῦ ἔθνικοῦ προϊόντος κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη δέον κατ' ἀρχὴν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν κάμψιν τοῦ εισοδήματος τῶν ἀγροτῶν συνεπεία τῆς ὀποίας ἀνεκότη καὶ ὁ ρυθμὸς ἀνόδου τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Λόγω τῆς ὑψηλῆς παραγωγῆς ἐλαίου, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται κατὰ διετίαν καὶ τῆς σημειωθείσης βελτιώσεως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὸ συνολικὸν ἐκ τοῦ γεωργικοῦ τομέως εισόδημα τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐμφανίζεται ἀνώτερον τοῦ 1958, ἀλλὰ μικρότερον τοῦ 1957 συνεπεία πτώσεως τῶν τιμῶν ὀρισμένων γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐξαγωγίμων.

Εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἄλλους τομεῖς τὸ εισόδημα ἐμφανίζει μικρὰν ἢ μεγαλύτεραν βελτίωσιν. Ὁ ὄγκος τῆς καθαρᾶς βιομηχανικῆς παραγωγῆς νῦξήθη μόνον κατὰ 1½% ἀντὶ 9% τὸ 1958 ἔναντι τοῦ 1957. Ἡ παραγωγή ὅμως ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἐνεφάνισεν ὑψηλὴν ἀνοδον, 11% περίπου.

Ἡ χαλάρωσις αὐτῆ τοῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς προόδου, ἔχει, ὡς γνωστόν, χαρακτηρισθῆ ὡς οἰκονομικὴ ὑφεσις παρομοίᾳ τῆς σημειωθείσης καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Μολονότι τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι σύνηθες ἔπειτα ἀπὸ ὑψηλὴν ἀνοδικὴν πορείαν συνεχισθεῖσαν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, εἰς τὴν

ἰδικὴν μας περίπτωσιν, πρόκειται συγχρόνως καὶ περὶ μονιμωτέρας ἐκδηλώσεως ὀφειλομένης εἰς βαθύτερα αἷτια διαρθρωτικῆς μορφῆς. Τὸ σημαντικώτερον τούτων εἶναι ὅτι αἱ καταβληθεῖσαι μετὰ τὸ 1950 προσπάθειαι πρὸς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν δὲν ἐστράφησαν ἐντόνως πρὸς τὸν ἐκσυγχρονισμόν τῆς γεωργίας καὶ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας ἐκ τῆς ὀποίας θὰ προέλθῃ ἡ οὐσιαστικὴ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, καὶ τοῦτο λόγῳ τῶν γνωστῶν ἐλλείψεων: μακροετοῦς προγράμματος, μελετῶν, ὀργανώσεως, κεφαλαίων καὶ καταλλήλων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἄναμφιβόλως κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔκτοτε διάστημα ἐξετελέσθησαν ἀξιόλογα βασικὰ ἔργα, τὸ σπουδαιότερον τῶν ὀποίων ὁ ἐξηλεκτρισμός, οὐχὶ ὅμως εἰς τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τὸν σκοπὸν ἔκτασιν. Σημαντικῶς νῦξήθη ἐπίσης καὶ ἡ παραγωγή—βιομηχανικὴ καὶ γεωργικὴ—ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως ἐντὸς τῶν πεπαιωμένων προπολεμικῶν πλαισίων.

Εἰς τὴν πραγματικὴν του ἔννοιαν ἐν τούτοις, ὁ ὄρος ἐκβιομηχάνισις δὲν σημαίνει ἀπλῶς ἐπέκτασιν τῆς στηριζομένης ἐπὶ ὑψηλῆς δασμολογικῆς προστασίας βιομηχανίας, τῆς ὀποίας ἡ δρᾶσις περιορίζεται εἰς τὴν κάλυψιν ἐσωτερικῶν ἀναγκῶν, ἀλλὰ τὴν δημιουργίαν ὑγιοῦς βιομηχανίας, δυναμένης δηλαδὴ νὰ παράγῃ μὲ χαμηλὸν κόστος καὶ ἱκανῆς νὰ ἐνεργῇ καὶ ἐξαγωγᾶς.

Ἡ πρόοδος εἰς τὴν γεωργίαν ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῆ ὄχι μόνον διὰ τῆς ἀυξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν καλλιεργουμένων προπολεμικῶς προϊόντων, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὄστε ὁ τομεὺς αὐτὸς νὰ συμβάλῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς διατροφῆς τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τῆς ἐντατικῆς ἀναπτύξεως τῆς κτηνοτροφίας, τῆς ἀλλαγῆς καλλιεργειῶν καὶ συγχρόνως τὴν μείωσιν τοῦ παραγωγικοῦ κόστους. Διὰ τοιαύτας ὅμως μεταβολὰς ἀπαιτοῦντο περισσότερον συγκε-

κροτημέναι προσπάθειαι καὶ ἐπενδύσεις πολὺ μεγαλύτεραι.

Ἄλλὰ καὶ παρὰ τὰ μειονεκτήματα ταῦτα, ἡ συντελεσθεῖσα κατὰ τὴν διαρροῦσαν δεκαετίαν πρόοδος ὑπῆρξε λίαν ἱκανοποιητικὴ, ἂν κριθῆ ἀπὸ πλευρᾶς μέσης ἐτησίας αὐξήσεως τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, δεδομένου ὅτι αὕτη ὑπερέβη τὴν πραγματοποιηθεῖσαν εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἐπίδοσιν συνέβαλον καὶ οἱ ἑξῆς παράγοντες: α) ἡ μεγάλη ἀμερικανικὴ βοήθεια, β) αἱ ἐπιτυχεῖς προσπάθειαι πρὸς ἀποκατάστασιν νομισματικῆς σταθερότητος χάρις εἰς τὴν ὁποίαν σημαντικὰ κεφάλαια ὁμογενῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσέρρευσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὴν χώραν ἔστω καὶ ἂν ταῦτα ἐτοποθετήθησαν εἰς τομεῖς μὴ καθατὸν παραγωγικὸς ὅπως ἡ ἀνέγερσις πολυτελῶν οἰκῶν καὶ καταστημάτων. Καὶ γ) εἰς τὴν μεγάλην αὐξήσιν τοῦ συναλλάγματος ἐξ ἀδήλων πηγῶν—μεταναστεύσεως, ναυτιλίας καὶ τουρισμοῦ.

Πλὴν τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων, τὸ εἰσρεῦσαν εἰς τὴν χώραν ἐξ ὄλων τῶν ἀνωτέρω πηγῶν τεράστιον πράγματι ποσὸν συναλλάγματος, συνετέλεσεν εἰς τὴν κάλυψιν ὄλων τῶν εἰσαγωγικῶν ἀναγκῶν καὶ συγχρόνως εἰς τὴν εὐρωστίαν πού ἐμφανίζει ἡ οἰκονομία μας τελευταίως καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐφόδιον διὰ τὸ μέλλον.

Κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος, πλὴν τῆς συνεχισθείσης κάμψεως τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, ἡ κίνησις τοῦ οικονομικοῦ μηχανισμοῦ ὑπῆρξε ὁμαλὴ καὶ ἡ ἐξέλιξις εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς περισσότερον εὐνοικὴ ἀπὸ τὰ προηγούμενα ἔτη. Ὁ τιμὰριθμος κόστους ζωῆς ὑψώθη περίπου 2% ἔναντι τοῦ προηγούμενου ἔτους, ἀλλὰ σημαντικὸν μέρος τῆς ἐπὶ πλεόν διαφορᾶς ὀφείλεται εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν ἐνοικιοστασιακῶν μισθωμάτων, τὰ ὁποῖα μικρὸν πλεόν ἀριθμὸν κατοίκων ἐνδιαφέρουν.

Αἱ καταθέσεις παρὰ Τραπεζαῖς ἠνξήθησαν κατὰ 3½ περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν ἀντὶ 2½ δισεκατομμυρίων τὸ 1958. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι διὰ πρώτην φοράν ἀξιόλογον τμῆμα τοῦ κατατεθέντος εἰς Τραπεζαῖς

ποσοῦ προῆλθεν ἐξ ἀδρανοῦσης ὑπὸ μορφήν χρυσῶν λιρῶν παλαιότερας ἀποταμιεύσεως, πράγμα πού ἀποδεικνύει ἔτι μεγαλύτεραν αὐξήσιν τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ ἔθνικὸν νόμισμα. Ἐκ τοῦ οὗτω ἀντιθησαυρισθέντος χρυσοῦ, ποσὸν δύο καὶ πλεόν ἑκατομμυρίων λιρῶν ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀποθετήματος τῆς. Ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς σχεδὸν ἀποταμιεύσεως ἐκαλυφθῆ ἐπίσης τὸ ἐκδοθὲν πρὸ ἐξαμήνου ὁμολογιακὸν δάνειον τῆς Δ. Ε. Η. ἐκ 400 ἑκατομ. δραχ.

Ἡ πιστοδότησις πρὸς τοὺς παραγωγικοὺς κλάδους ἠνξήθη ἐπίσης, ἀλλὰ κατὰ ποσὸν ὅμως οὐσιωδῶς κατώτερον τοῦ προηγούμενου ἔτους, λόγω χαμηλῆς ἀπορροφητικότητος. Τὸ δημιουργηθὲν οὕτω πλεόνασμα μεταξὺ καταθέσεων καὶ πιστώσεων, ἀνελθὸν εἰς 1½ δισεκατομμύριον δραχμῶν, κατὰ τὰ δύο τρίτα διετέθη εἰς ἐντοκα γραμμάτια τοῦ δημοσίου πρὸς χρηματοδότησιν τοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ἠνξήθησαν αἱ καταθέσεις τῶν Τραπεζῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ προϋπολογισμὸς ἀφῆκε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πλεόνασμα, μικρότερον ὅμως τοῦ ἀρχικῶς προβλεφθέντος, ἤτοι περὶ τὰ 700 ἑκατομμύρια δραχμῶν, αἱ ὁποῖαι διετέθησαν διὰ τὸ πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων. Τὰ ἐκ φορολογίας ἔσοδα ὑπελείφθησαν τῆς προβλέψεως κατὰ 300 καὶ πλεόν ἑκατομμύρια λόγω ἰδίᾳ χαμηλοτέρας ἀποδόσεως τῶν εἰσπράξεων ἐκ δασμῶν. Μικρὰν μείωσιν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς προβλέψεις, ἐσημείωσαν καὶ αἱ τακτικαὶ δημόσιαι δαπάναι, ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ὅμως ὑπερέβησαν κατὰ 500 περίπου ἑκατομμύρια τὰς δαπάνας τοῦ 1958.

Εἰς τὸν τομέα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἐσημειώθη πτώσις τῶν εἰσαγωγῶν κατὰ 9% μὲ διαφορὰν 45 ἑκατομ. δολλαρίων ἀπὸ τὸ προηγούμενον ἔτος. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν κάμψιν τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, τὴν μείωσιν τῶν ἐμπορικῶν ἀποθεμάτων, τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν εἰς σίτον ἐκ τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς ὡς καὶ τὴν πτώσιν τῶν ναύλων καὶ τῶν τιμῶν πετρελαίου καὶ πρώτων ὑλῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν.

Τὸ δυσάρεστον σημεῖον εἶναι ἡ σημειωθεῖσα διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον πτώσις τῶν ἐξαγωγῶν ὑπολογιζομένη εἰς 14% περίπου καὶ παρὰ τὴν ἀνέλπιστον ἐξαγωγὴν πλεονάσαντος σίτου ἀξίας 7 καὶ πλέον ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Ἡ ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ ἀπὸ τὸ προηγούμενον ἔτος θὰ πλησιάσῃ ἴσως τὰ 35 ἑκατομμύρια δολάρια (πλήρη στοιχεῖα δὲν ἔχουν ἀκόμη συγκεντρωθῆ).

Κυρίως ἡ πτώσις τῶν τιμῶν τῶν ἐξαγωγίμων προϊόντων εἰς τὴν διεθνή ἀγορὰν εἶναι ἡ βασικὴ αἰτία τῆς μειονεκτικῆς αὐτῆς ἐξελίξεως κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος. Συντελέσαν ἐπίσης καὶ αἱ ὑφιστάμεναι δυσχέρειαι πρὸς αὔξησιν τοῦ ὄγκου ἐξαγωγῆς τῶν εὐγενεστέρων γεωργικῶν προϊόντων μας—καπνοῦ, σταφίδος, ἐλαίου—ἐνεκα τῆς χαμηλῆς παγκοσμίου καταναλώσεως τῶν εἰδῶν τούτων. Ἡ κατάστασις θὰ βελτιωθῆ ἐὰν αἱ ἐξαγωγαὶ μας ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς ἄλλα εἶδη.

Ἀντιθέτως, τὸ συνάλλαγμα ἐξ ἀδήλων πόρων καὶ εἰσαγωγῆς ξένων κεφαλαίων ἐσημείωσεν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σημαντικὴν αὔξησιν, ἡ ὁποία θὰ ὑπερκαλύψῃ τὴν ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ἐξαγωγῶν προκύψασαν διαφορὰν. Τελικῶς τὸ ἰσοζύγιον ἐξωτερικῶν πληρωμῶν ἔκλεισε μὲ πλεόνασμα 40 περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ἀντὶ τοῦ σημειωθέντος κατὰ τὸ 1958 ἐλλείμματος.

Ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐξέλιξις εἰς τὸν τουρισμόν. Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Ἑλλάδα τὸ παρελθὸν ἔτος ξένοι ὑπερέβησαν τὰς 340.000 καὶ ἂν ὑπολογίσῃ κανεῖς τὴν προβλεπομένην περαιτέρω ἄνοδον τῆς εὐημερίας εἰς τὰς Δυτικὰς ἰδίως χώρας κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη, ἡ πρόοδος θὰ εἶναι ἔτι μεγαλύτερα εἰς τὸ μέλλον.

Διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος αἱ δαπάναι τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων ὑπερέβησαν τὰ τρία δισεκατομμύρια δραχμῶν. Οὐσιωδῶς ἠϋξήμεναι ἔναντι τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἐμφανίζονται καὶ ἰδιωτικαὶ ἐπενδύσεις, ἀλλὰ μέγα μέρος τῆς ἐπὶ πλέον διαφορᾶς ἐν σχέσει πρὸς τὸ 1958 προέρχεται ἐκ μεταφορᾶς πολλῶν ποντοπόρων πλοίων ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν.

★

Ἐκ τῆς ἐν γένει ἐξελίξεως τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος προκύπτει καὶ τὸ ἐξῆς εὐχάριστον συμπέρασμα. Ὅτι ἤρχισε νὰ γίνεταὶ ἀντιληπτὴ ἡ ἀνάγκη γενικωτέρας ἀναδιαρθρώσεως τῆς οἰκονομίας μας καὶ ἰδίως τῆς προωθήσεως τοῦ ἔργου τῆς ἐκβιομηχανίσεως. Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς καταβληθείσης προσπαθείας πρὸς κατάρτισιν ἔστω καὶ προσωρινῶν πενταετοῦς προγράμματος ὡς καὶ τῆς τάσεως πρὸς αὔξησιν τῶν ἐπενδύσεων. Ἀξιαὶ προσοχῆς εἶναι ἐπίσης αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν σύνταξιν μελετῶν διαφόρων ἔργων, πολλαὶ τῶν ὁποίων ἀνετέθησαν ἤδη εἰς ξένους καὶ Ἑλληνας εἰδικούς.

Ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον σοβαραὶ προσπάθειαι ἔχουν στραφῆ ἐπίσης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας μὲ προοπτικὴν τὴν βαθμιαίαν ἀλλαγὴν καλλιμεριῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ παράγωνται προϊόντα δυνάμενα νὰ ἀναλωθοῦν εὐχερέστερον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ συγχρόνως ἀποδοτικώτερα διὰ τοὺς παραγωγούς. Αἱ προσπάθειαι ἀποβλέπουσιν ἀκόμη α) εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς κτηνοτροφίας μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν σημαντικὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς ζωοκομικῶν ἐν γένει προϊόντων ἀπαραιτήτων διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων. Καὶ β) εἰς τὴν μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς διὰ τῆς ἐκτελέσεως μεγάλων ἀρδευτικῶν ἔργων καὶ ἄλλων μέσων.

Οὕτω τὸ ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας ἀρχίζει νὰ τίθεται ἐπὶ σταθερωτέρων βάσεων. Εἶναι ὁμως ἐνδιαφέρον νὰ προστεθῆ ὅτι πρὸς οὐσιαστικὴν προώθησιν τούτου ἀπαιτεῖται συστηματικὴ ἐργασία ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ συνεχῆς αὔξησις τῶν ἐπενδύσεων. Ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς πλευρᾶς ἀναποίησιν ἐπροξένησε τὸ ἀναγγελλθὲν διὰ τὸ τρέχον ἔτος πρόγραμμα ἐπενδύσεων δημοσίου καὶ κρατικῶν ὀργανισμῶν, ὕψους ἀφ' ἑνὸς ἀνωτέρου κατὰ 40% τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι σημαντικὸν ποσοστὸν τοῦ προβλεπομένου νὰ ἀναλωθῆ ποσοῦ κατενθύνεται πρὸς παραγωγικώτερους τομεῖς.

Τὸ πρόβλημά μας προφανῶς θὰ ἀντιμε-

τωπισθῆ ἀνετώτερον ἐὰν ἡ αὔξησις τῶν ἐπενδύσεων συνεχισθῆ καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει συντόμως θὰ προκύψῃ ζήτημα ἐξευρέσεως τῶν προσθέτων κεφαλαίων, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὁποίων πρέπει νὰ προέλθῃ ἐξ ἐγχωρίων πηγῶν. Καὶ ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ ἐξυρεθοῦν κεφάλαια περισσότερα τῶν διαθεσίμων ἤδη, εἶναι ἡ αὔξησις τῆς ἀποταμιεύσεως διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν καταναλωτικῶν δαπανῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου, τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν σχετικῶς εὐπορούντων πολιτῶν.

Σημειωτέον ἀκόμη ὅτι αἱ μέλλουσαι νὰ γίνουιν κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη ἐπενδύσεις θὰ εἶναι ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεώς των, ὀλιγότερον ἀποδοτικαὶ ἐν σχέσει πρὸς πραγματοποιηθείσας τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. Μὲ ἄλλους λόγους διὰ νὰ αὐξάνεται τὸ εἰσόδημα τῆς χώρας εἰς τὸ μέλλον κατὰ 6% ἑτησίως χρειάζεται ἐπένδυσις κεφαλαίων πολὺ μεγαλυτέρων τῶν ὄσων διετεθήσαν μετὰ τὸ 1950. Ἐὰν συνεπῶς δὲν ἐπιτευχθῆ ἐντὸς τῆς προσεχοῦς τριετίας προώθησις τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν ἀπαιτούμενην ἔκτασιν, ὁ ρυθμὸς ἑτησίας βελτιώσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος θὰ εἶναι κατώτερος τοῦ πραγματοποιηθέντος κατὰ μέσον ὄρον τὴν ἐξαετίαν 1952-1957.

Ἐκτὸς τοῦ ἴψους τῶν διαθεσίμων δι' ἐπενδύσεις κεφαλαίων, μέγαν ρόλον εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ θὰ παίξῃ καὶ ὁ τρόπος τῆς διαθέσεώς των. Ἡ ἐπιτυχία θὰ εἶναι βέβαια, ἐὰν κυρία ἐπιδιώξις μας εἰς τὸ μέλλον καταστῆ ἡ αὔξησις τῆς βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ συγχρόνως ἡ μείωσις τοῦ παραγωγικοῦ κόστους, ὅποτε ἡ ἠϋξημένη παραγωγή θὰ

ἀναλίσκεται εὐκολώτερον τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ τὸ ἐξωτερικὸν μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν πραγματικὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Τὰ διαθέσιμα συνεπῶς κεφάλαια δέον τοῦ λοιποῦ νὰ ἀναλίσκωνται κατὰ πλήρη προτεραιότητα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, θὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ταχύτεραν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς μὲ χαμηλότερον κόστος καὶ τῶν ἐξαγωγῶν, μέσῳ τῶν ὁποίων θὰ ἐξυρεθῆ περισσότερον συνάλλαγμα πρὸς πληρωμὴν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὸ ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μηχανῶν καὶ ἄλλων ὕλικῶν. Τοῦτου δεδομένου ἔργα δευτερευούσης σημασίας θὰ πρέπει νὰ ἀναβάλλωνται δι' ἄργότερον, ἐὰν τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω ἀπορροφῶν τὰ διαθέσιμα κεφάλαια.

Τὸ τελικὸν συμπέρασμα εἶναι ὅτι κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος καὶ γενικώτερον κατὰ τὴν διαρρεύσασαν δεκαετίαν ἐγένοντο πολλὰ πράγματα διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν, τὰ εὐκολώτερα ὁμως, καὶ συνεπῶς ἀπομένουν διὰ τὰ προσεχῆ ἔτη τὰ δυσκολώτερα. Εὐλόγως κατόπιν τούτου διερωτᾶται κανεὶς ἐὰν θὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ὑφισταμένων ποικίλης μορφῆς δυσκολιῶν. Πάντως, γεγονὸς ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ἡ οἰκονομία μας εὐρίσκεται σήμερον εἰς θέσιν πολὺ καλυτέραν ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν τῆς ἱστορίας της καὶ συνεπῶς ἡ ἐπιτυχία τὰ προσεχῆ ἔτη θὰ ἐξαρηθῆ ἐκ τῆς συνειδητοποιήσεως τοῦ ὅλου ἔργου καὶ ἐκ τῆς ἐντάσεως τοῦ ἀγῶνος κατὰ τὸν πρέποντα συστηματικὸν καὶ δημιουργικὸν τρόπον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΙΚΟΣ

ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΔΗΣΜΟΝΟΥΝΤΑΙ

ΗΛΙΑΣ ΜΗΝΙΑΤΗΣ (1669-1714)

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΙ ΤΟΥ

Ἀνάμεσα στὰ πιὸ ἀγαπημένα ὀνόματα, πού, ὄσες φορές κι' ἂν μνημονεύονται, τ' ἀκοῦμε μὲ σεβασμὸ καὶ θαυμασμό, εἶναι καὶ τοῦ μεγάλου δασκάλου τοῦ Γένους, Ἡλία τοῦ Μηνιάτη.

Ὁ Μηνιάτης στάθηκε ὁ πιὸ διάσημος ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ ἀπὸ τὴν πτώσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ τάλαντό του αὐτὸ τοῦ χάρισε τὴν ἐπωνυμία τοῦ Χρυσοστόμου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Μὰ συγχρόνως ἀναδείχθηκε δάσκαλος καὶ ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ, ἱεράρχης σοφὸς καὶ συγγραφεὺς.

Τὸ Ληξοῦρι τῆς Κεφαλληνίας ἦταν ὁ τόπος, πού γεννήθηκε στὰ 1669 ὁ Ἡλίας Μηνιάτης. Ἀπὸ ἐνωρὶς ἔνοιωσε εὐεργετικὴ στὴ ζωὴ καὶ στὴν μόρφωσι του τὴν καθοδήγησι τοῦ πατέρα του παπα-Φραγκίσκου, πού ἦταν λόγιος κληρικὸς. Ἀπὸ αὐτὸν πρωτόμαθε νὰ ψελλίζη τοὺς πρώτους ψαλμοὺς καὶ νὰ διαβάζη τὸ Ὁκτωήχι. Μὰ σὰ νὰ μὴ ἔφθανε ἡ βοήθεια τοῦ πατέρα, προσετέθη καὶ τὸ ἄμεσο περιβάλλον, πού ἦταν πραγματικὸ διάδημα, φτιαγμένο ἀπὸ μορφωμένους ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του. Καὶ αὐτοὶ ἐπέδρασαν πάνω στὴν ἀπλαστὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ὥστε ἀπὸ ἐνωρὶς νὰ φανῆ ἡ τάσις γιὰ κάθε ὠραῖο καὶ ὑψηλό, πού ὑπῆρχε στὰ κατάβαθά του.

Στὰ 1679, ὁ πατέρας τοῦ δεκάχρονου τότε Μηνιάτη βρισκόταν στὴ Βενετία καὶ φρόντισε νὰ γίνῃ ὁ γιὸς του δεκτὸς στὸ περιφημὸ Φλαγγινιανὸ Φροντιστήριον⁽¹⁾.

(1) «Λεγόταν Φλαγγινιανὸ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κερκυραίου λογίου φιλομούσου Θωμά Φλαγγίνη, ἀκμάσαντος τὸν ΙΖ', μὲ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ὁποίου ἰδρύθηκε διὰ τὴν ἐλληνικὴ κοινότητα τῆς Βενετίας. Ἡ κοινότης αὐτὴ ἀπετέλεσε μία ἀπὸ τὶς κυριώτερες παροικίαις

Ἐκεῖ ὁ νεαρὸς Ἑπτανήσιος ἀπέκτησε σπάνια θεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ κατάρτισι. Ἔμαθε λατινικά, ἑβραϊκά, γερμανικά, γαλλικά, ἰταλικά. Τέτοια, μάλιστα, ἦταν ἡ πρόοδος του, ὥστε σὲ λίγα χρόνια, καὶ πρὶν καλά-καλὰ τελειώσῃ τὶς σπουδές του, διωρίσθηκε καθηγητὴς στὸ ἐλληνικὸ αὐτὸ πανεπιστήμιον. Στὴ θέσι αὐτὴ ἔμεινε τρία χρόνια, φανερόνοντας ὅλες τὶς σπάνιες ἀρετές, πού στόλιζαν τὴν ψυχὴ του. Εὐγένεια, καλωσύνη, ἀγάπη, ἦταν τὰ ὀνόματα μερικῶν χαρισμάτων τοῦ Μηνιάτη.

Τούτη ἡ ψυχικὴ ἀκτινοβολία τοῦ νεαροῦ Ἑλληνοῦ ἔκανε τὸν Μητροπολίτη Φιλαδελφείας—ἔτσι λεγόταν ὁ Ἐπίσκοπος τῆς ἐλληνικῆς παροικίας στὴ Βενετία— νὰ τὸν χειροτονήσῃ 20 ἐτῶν διάκονον, ἀνοίγοντάς του «τὸ δρόμον τοῦ κηρύγματος εἰς τὸν ὁποῖον τόσο ἐφημίσθη τὸ λαμπρὸν τῆς εὐγλωττίας του χάρισμα ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἄμβωνος τοῦ ὀρθοδόξου τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐλληνικῆς κοινότητος ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου». Ἐκεῖ ἀπήγγειλε στὰ 1686 καὶ τὸν γνωστὸ περιφημὸ λόγον του στὴν Παναγία. «Ἐνθυμήσου, Παρθένε, πὼς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρότερον, παρὰ εἰς ἄλλον τόπον, ἔλαμψεν τὸ ζωηφόρον φῶς τῆς ἀληθινῆς πίστεως. Τὸ ἐλληνικὸν Γένος ἐστάθη τὸ πρῶτον, ὅπου ἀνοίξε τὰς ἀγκάλας καὶ ἐδέ-

τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασποράς, στὴν ὁποίαν «ὀφείλομεν, ὅπως λέει ὁ ἱστορικὸς Παπαρηγόπουλος, ἀναμφισβητήτως τὴν ἐν τῇ ΙΖ' ἐκατονταετηρίδι ἀπανταχοῦ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ἀναβίωσιν τῆς παιδείας τοῦ Ἔθνους». Οἱ διδάσκοντες στὸ Φλαγγινιανὸ ἦταν διάσημοι ὁμόδοξοι Ἕλληνες, διακρινόμενοι γιὰ τὴν παιδεία καὶ τὴν ἀρετὴ τους. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητάς των ἔγιναν καὶ αὐτοὶ δάσκαλοι μὲ τὴν σειρὰν των».

χθὴ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ. Τοῦτο ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τοὺς διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι ἐφώτισαν τὰς ἡμυρομένους διανοίας τῶν ἀνθρώπων. Λοιπὸν, εὐσπλαγχνε Μαριάμ, παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸ χαῖρε ἐκεῖνο, ὅπου μᾶς ἐπροξένησε τὴν χαρὰν, διὰ τὸν ἀγγελικὸν ἐκεῖνον εὐαγγελισμόν, ὅπου ἐστάθη τῆς σωτηρίας μας τὸ προοίμιον, χάρισέ του τὴν προτέραν του τιμὴν...».

Ἡ περιφνημὴ αὐτὴ ἐπίκλησις στὴν Παναγία ἐνίσχυσε τὶς καρδιές, τόνωσε τὸ φρόνημα τῶν ἀποδήμων καὶ ἀνύψωσε τὸ νεαρὸ ἱεροκήρυκα σὲ φάρο φωταυγῆ τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας προσέλαβε τὸν Μηνιάτη σὰ νοτάριό του (βοηθὸ γραμματέα του) καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ περιφήμου τότε τυπογραφείου Νικολ. Σάρου. Ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο αὐτὸ ἐξεδόθηκε ἓνα δυσεῦρετο βιβλίον, ἐπιγραφόμενον: «Λόγος ἱστορικὸς τῆς ἱερᾶς πολιτείας τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου κυρίου Διονυσίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως». Στὸ βιβλίον αὐτό, πὺν τὸ βροῖκε ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἀναζητήσεις στὸ βρετανικὸ Μουσεῖο ὁ βιογράφος του καὶ ὁμώνυμός του Ἡλίας Μηνιάτης⁽²⁾, «περιέχονται καὶ δύο προσφωνήσεις τοῦ Μηνιάτη, ἡ μία σὲ μέτρο καὶ ἡ ἄλλη πεζὴ στὸν ἀναφερόμενον Πατριάρχη».

Στὰ 1692 ὁ Μηνιάτης κατεβαίνει στὰ ἀγαπημένα του Ἑπτάνησα μὲ πρόγραμμα νὰ βοηθήσῃ στὴν ἀναγέννησι τῆς κοινωσίας. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν χρησιμοποιεῖ τόσο τὴν ἔδρα, ὅσο καὶ τὸν ἀμβώνα.

Πάνω ἀπὸ τὴν ἔδρα διδάσκει ἐπτὰ χρόνια τὰ ἑλληνικὰ νεῖατα ἐγκύκλια μαθήματα καὶ φιλοσοφία. Συγχρόνως σμιλεύει στίς καρδιὰς ἀρετὴ καὶ καλωσύνη. Ἔτσι γρήγορα διακρίνεται, θαυμάζεται, λατρεύεται ὅσο λίγοι δάσκαλοι στὴν ἐποχὴ του.

Μὰ ἡ ἐπίδρασίς του δὲν περιορίζεται μόνον στὴν ἑλληνικὴ νεολαία. Ἐκτείνεται στὴ νησιώτικη κοινωσία. Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ στὴν Κεφαλλονία βασιλευε ἡ ἀναρχία. Διχόνιοι, μίση, συχνὰ ἀδελφοκτονίαι, ἐμά-

στιζαν τότε τὸ λαὸ. Συμφέροντα ἀλληλοσυγκροούμενα χωρίζαν τοὺς φεουδάρχες, πὺν ἐπιδέξια ἐφανάτιζαν τοὺς φτωχοὺς καὶ ἀμόρφωτους ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦν σὰν τυφλὰ ὄργανά τους. Τὰ κηρύγματα τοῦ Μηνιάτη καὶ οἱ νοθεσίες του, συνετέλεσαν πολὺ στὴν καταλλαγὴ τοῦ μίσους, τῶν παθῶν. Ἄνοιξαν τοὺς κλειστοὺς κρονοὺς τῆς ἀγάπης.

Χρόνια τώρα ἀπὸ στόμα σὲ στόμα φθάνει τοῦτο τὸ ἐπεισόδιον, πὺν δείχνει τὴν ἀγαθοποιὸ ἐπίδρασι τοῦ λόγου τοῦ μεγάλου ἱεροκήρυκος:

«Ἦταν, λένε, Δεκέμβριος, παραμονὴ τ' Ἀη Νικόλα. Στὴν Κεφαλλονία, ὅπως καὶ σ' ὅλα τὰ νησιά, σὰν μπῦνε τὰ Νικολοβάραβα, ἀρχίζουν οἱ κακοκαίριες. Νεροποντὴ, βροντὴς, ἀστρατὴς, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, σοῦ φαινόταν πὺς ποτὲ δὲν θὰ ἄνοιγε μάτι ὁ οὐρανός. Σφύριζε ὁ παγωμένος ἀέρας, βρόνταγε ἡ μαινομένη θάλασσα. Ἀγριεμένη ἡ φύσις, πίσσα τὸ σκοτάδι, μονάχα κάπου-κάπου χαραξίες ματωμένες οἱ ἀστρατὴς, σκοτεινὲς κι' οἱ κουβέντες πὺν ἀκουγόντουσαν σ' ἓνα ἀτόμερο μέρος ἐκεῖνη τὴ βραδυά.

»Πρῶτὴ φωνή.—Ἐ, ἄκου καλὰ τί θὰ σοῦ πῶ. Αὐτὸ βράδυ, ἀνήμερα τοῦ Ἀγίου Νικολάου, πὺν θὰ εἶναι παραδομένοι στὸ γλέντι, νὰ πάρης τοὺς ἀνθρώπους μου καὶ νὰ πᾶς νὰ κάψης τὸ σπίτι καὶ τίς ἀποθήκες ἐκεῖνου τοῦ ἐχθροῦ μου, τοῦ ψευτοάρχοντα, τοῦ ξαδέρφου μου...

»Δεύτερη φωνή.—Μὰ ἀφέντη, τέτοια ἡμέρα!... Κι' ὕστερα ἂν μᾶς πιάσουνε θὰ μᾶς κρεμάσουνε...

»Πρῶτὴ φωνή.—Ἄκου, τί σὲ προστάζω!... Κι' ὅσο γιὰ τ' ἄλλο, τὸ ξέρεις καλὰ, θὰ μπουκώσουμε τοὺς Βενετοὺς καὶ θὰ βγῆς λάδι... Πήγαινε, καληνύχτα!...

»Δεύτερη φωνή.—Καληνύχτα τῆς εὐγενείας σου...».

Ἔτσι, λένε, τὰ συμφώνησαν καὶ ποιὸς ξέρει τί τραγικὸς ἐπίλογος θὰ γραφόταν, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ κηρύγμα τοῦ Μηνιάτη νὰ τοὺς ἡμερώσῃ τὴν ψυχὴ, νὰ τοὺς λογικέψῃ. Στὶς 6 Δεκεμβρίου, γράφει ἡ ἱστορία, ὁ Μηνιάτης ἐξεφώνησε τὸν ἱστορικὸν λόγον τοῦ «Περὶ Ἀγάπης» στὸν οἰκογενει-

(2) Ἡλίας Μηνιάτης: «Ἡλίας Μηνιάτης», Περ. «Ἑλληνικὴ Δημιουργία» 1952.

ακό του ναό τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῶν Μηνιατῶν στοῦ Ληξοῦρι.

«Ὁ Κύριος, εἶπε ἀνάμεσα σ' ἄλλα, δὲν μᾶς ἐπαράγγειλε νὰ γένωμεν οἱ μάρτυρες ἢ ἀσκηταὶ διὰ νὰ σωθῶμεν· μᾶς ἐπαράγγειλε νὰ ἀγαπάωμεθ' ἑαυτοὺς. «ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Ἀλλὰ μὲ μίαν ἀγάπην, ὄχι μόνον τὴν συνηθισμένην, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀγαπῶμεν τοὺς φίλους, μὰ ἀκόμη τὴν ἐξαιρετικὴν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθροὺς «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν»... «Ὅλα ἂν τὰ κάμω—λέγει ὁ Παῦλος—καὶ δὲν ἔχω ἀγάπην οὐδὲν εἰμι· ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες—λέγει ὁ Χριστός—ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλήλων...».

«...Ὅλοι εἴμεθα ἀδελφοί, ὅλοι ἔχομεν ἓνα κοινὸν Πατέρα, τὸν Οὐράνιον, ὅλοι ἐγεννήθημεν ἀπὸ μίαν ἁγίαν κολυμβήθραν, ὅλοι πλησιάζομεν εἰς τὴν αὐτὴν ἁγ. Τράπεζαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὅλοι τρεφόμεθα μὲ τὴν αὐτὴν βρώσιν καὶ πόσιν καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ θεοῦ ἁμνοῦ, ὅλοι κρατοῦμεν ἓνα Εὐαγγέλιον, πιστεύομεν ἓνα παράδεισον καὶ ἐλπίζομεν νὰ ζήσωμεν ὁμοῦ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν· καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ὅπου ἔχομεν μίαν φύσιν, μίαν πίστιν, ἓνα βάπτισμα, ἓνα Θεόν, δὲν πειθόμεθα εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ; Ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου εἶναι τὸ κατοικητήριον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμοιοῦς, δὲν ἔχομεν οὔτε εἰρήνην, οὔτε ὁμοιοῦς;...»

«Χριστὲ βασιλεῦ, ὅπου κατ' ἐξοχὴν εἶσαι καὶ λέγεσαι ἄρχων εἰρήνης!... Ἐμπνευσσον εἰς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα σου τὸ ἅγιον, ὅπου εἶναι πνεῦμα εἰρήνης, καὶ εἰπέ μας ἄλλην μίαν φορὰν τὰ γλυκὰ ἐκεῖνα λόγια: «εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν»· διὰ νὰ εἴμεθα εἰρηνοποιοί, ἄξιοι υἱοὶ τῆς ἐκκλησίας σου, γνήσιοι κληρονόμοι τῆς βασιλείας σου...».

Πρὶν κλείσουμε τὴν σελίδα αὐτή, ἃς ἀποτελειώσουμε πῶς διηγούνται τὴ συνάντησιν, μετὰ τὸ σχόλιασμα τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ὡς φαίνεται, πῆγαν καὶ οἱ δύο ἐκεῖνοι συνεργοὶ τοῦ κακοῦ. Οἱ φωνές τους εἶναι ἀλλαγμένες, ταπεινωμένες.

«—Ἀφέντη, δὲν θὰ πάω, δὲν μπορῶ νὰ

κάμω ἐκεῖνο πού ὄρισες πῆς... Ἢ θὰ πάω νὰ ξομολογηθῶ...»

«—Οὔτε καὶ ἐγὼ τὸ θέλω πιά, τοῦ λέει ὁ ἄρχοντας. Καὶ νὰ τώρα πάω στοῦ ξαδέρφου μου νὰ προσφέρω ἀγάπην, εἰρήνην... Μὰ τί βλέπω ἐκεῖ κάτω... Ἔρχεται αὐτὸς πρῶτος...»

«Τὰ δύο ξαδέφρια: Ἀδελφέ μου, ἀδελφέ μου!...».

Πολλὰ τέτοια ψυχικὰ θαύματα διηγοῦνται πῶς ἔγιναν ἀπὸ τὰ κηρύγματα τοῦ φλογεροῦ ἱεραποστόλου. «Ὁ λόγος τοῦ Μηνιάτη ἦτο δεσπότης τῶν καρδιῶν, ὁ ὁποῖος ἐπροξενούσε πραγματικὴ ἀνατροπὴ τῶν ἁμαρτωλῶν διαθέσεων τῶν ἀκρατῶν του καὶ συγκλονίζων τις καρδιές τους ὡδηγοῦσε αὐτὰς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς.»

«Ὅλ' αὐτὰ δυναμῶσαν τὴ φήμην τοῦ μεγάλου κήρυκος καὶ ἔκαναν καὶ τὰ ἄλλα Ἑπτάνησα νὰ τὸν ζητοῦν. Ἔτσι πρῶτοι οἱ Ζακυνθῖνοι κάλεσαν κοντὰ τους τὸν Μηνιάτη δάσκαλο καὶ ὁδηγὸ τους. Στὸ χιλιότραγουδημένο Ζάντε ὁ Μηνιάτης ἔμεινε τέσσαρα χρόνια δυναμώνοντας στὶς νεανικὲς καρδιές τὴ φλόγα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως καὶ τονώνοντας τὸ λαὸ μὲ τὰ κηρύγματά του.

Ἀλλὰ οὔτε ἡ Ζάκυνθος στάθηκε ὁ τελευταῖος τοῦ σταθμοῦ στὰ Ἑπτάνησα. Ὁ Ἐνετὸς διοικητὴς τους Ἀντώνιος Μολίν, τὸν προσκάλεσε στὴν Κέρκυρα, ὅπου ἔγινε δάσκαλος μικρῶν καὶ μεγάλων. Δίδαξε τὰ ἑλληνόπουλα, μὰ δίδαξε καὶ τὰ παιδιά τῶν ξένων. Προύχοντες Ἐνετοὶ τοῦ ἀνέθεσαν τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν παιδιῶν τους. «Μὰ τὸ στόμα τοῦ μεγάλου Κεφαλλῆνος δὲν περιορίσθηκε στὴν ἰδιαίτερη διδασκαλία του, ἀλλὰ ἄρχισε νὰ χύνη τους θησαυροὺς τῆς λαμπρᾶς εὐγλωττίας του στὴν κοινωνία τῶν Κερκυραίων, οἱ ὁποῖοι ἀντιφιλοτιμούμενοι ὑπέβαλαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Μολίν, ὅπως ἐπιτρέψῃ στοῦ Μηνιάτη νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς πλουσίου μοναστηρίου των.»

Ἡ εἰσήγησις τοῦ Προβλεπτοῦ στὰ μέλη τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως δείχνει τὴν βαθεῖα ἐκτίμησιν, πού ἔτρεφε στὸν πνευματικὸν αὐτὸν ἀναμορφωτὴ, τὸν Μηνιάτη. «Ἰδιαίτερα μου ἐπιθυμία, εἶπε, εἶναι νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ αἴτησις τῶν κατοίκων μὲ τὴν

ἐκλογή τοῦ Μηνιάτη ὡς ἡγουμένου τῆς μονῆς, προσώπου, τὸ ὁποῖον προικισμένον μὲ ἀρετὰς καὶ χρηστότητα ἠθῶν θὰ ἤμπορῆ νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν ἀνάγκη τῆς φροντίδος αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου Θεοῦ. Ὁ αἰδ. Δὸν Ἡλίας Μηνιάτης πληρῶν μὲ ζῆλον τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἐπραγματοποίησε τοῦτο, ὡς ἀφθονοὶ μάρτυρες βεβαιούσι, ὄχι μόνον εἰς τὴν πνευματικὴν βοήθειαν, εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν στρατιὰν τῶν κηρυγμάτων του. Εἰς τὰ προσόντα αὐτὰ δὲν παρέλειψε νὰ προσθέσῃ τὸ τῆς διακεκριμένης ἀξίας εἰς μερικὰς δυσκόλους περιστάσεις τοῦ λειτουργήματός του, εἰς τὰς ὁποίας παρετηρήσαμεν ἄσκησιν λειτουργίας καρποφόρου καὶ πιστῆν, οὕτως ὥστε ἕνεκα τῶν αἰτίων αὐτῶν τῆς ἀξιοσύνης του, τῆς παρδειγματικότητός του καὶ ἕνεκα εὐγνωμοσύνης τῆς πιστοτάτης ταύτης πόλεως, ἡ ὁποία μᾶς ὑποβάλλει τὴν πλήρη σεβασμοῦ παράκλησιν, συνερχόμεθα εἰς σύσκεψιν.... κλπ.

Ἐν Κερκύρα 1 Μαΐου 1696»⁽³⁾.

Τὸ κείμενο αὐτὸ στέκεται ἕνα ἀπὸ τὰ πρὸ χαρακτηριστικὰ κομμάτια, πού ἀναγνωρίζουν τὸν Ἑλληνα κληρικὸ σοφὸ καὶ ἐνάρετο. Ἡ σπουδαιότης του εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη, γιατί βγήκε ἀπὸ τὴν πέννα ἐνὸς ξένου, ἐνὸς Ἑνετοῦ, προφανῶς ὄχι ὀρθοδόξου!

Δυὸ χρόνια μετὰ, στὰ 1698, ἡ Βενετία ἀνακαλεῖ τὸν διοικητὴ Μολίν. Ὁ Ἑνετὸς γυρίζει στὴν Πατρίδα του, συνοδευμένος καὶ ἀπὸ τὸν Μηνιάτη. Ἀνείπωτη ἦταν ἡ χαρὰ, πού ἐνοιωσε ἡ ἑλληνικὴ παροικία τῆς Βενετίας, ὅταν καλωσῶρισε τὸν ξακουστὸ Ἑπτανήσιο, ζωντανεύοντας στὴ σκέψι τῆς παλιῆς, ὁμορφῆς στιγμῆς. Μετὰ τὴν ἀνασύνδεσι παλιῶν γνωριμιῶν, οἱ Ἕλληνες τῆς Βενετίας τοῦ ἀνοίγουν ξανὰ διάπλατα τὶς πόρτες τοῦ περιφήμου σχολείου τους. Ὁ Μηνιάτης παραδίδει τότε νέα σειρά μαθημάτων, πού ἱκανοποιοῦν τοὺς πολυπληθεῖς μαθητὰς του καὶ ἀξιάζουν τὴν φήμην του.

(3) «Κείμενα τοῦ ἀρχιεπιφυλακίου Κερκύρας φέρουν τὴν μονὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Παντοκράτορος (Petassona), κειμένην πρὸς τὸ χωρίον Περιβόλι Λευκίμης».

Ἄλλὰ καὶ τούτῃ τῇ φορᾷ δὲν ἔμεινε γιὰ πολὺ στὴ Βενετία. Πάνω στὸ χρόνο ἕνας ἄλλος φίλος του ὁ Ἰππότης Λαυρέντιος Σοράντζος διορίσθηκε πρεσβευτῆς τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας στὴν Ἱψηλὴ Πύλη. Πρὶν φύγη γιὰ τὴν Πόλι ζήτησε ἀπὸ τὸν Μηνιάτη νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ σοφὸς Ἕλληνα δέχθηκε.

Στὴν Κωνσταντινούπολι ὁ Ἑπτανήσιος κληρικὸς ἐκτιμήθηκε ἀπὸ Ἕλληνας καὶ ξένους. Ἡ γλωσσομάθειά του, οἱ λεπτοὶ του τρόποι, τὸ διορατικὸ του πνεῦμα τὸν ἔφεραν ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς πρεσβείας, πού ἔστειλε τότε ὁ πρίγκιψ Δημήτριος Καντεμίρ, ἡγεμὸν τῆς Μολδαβίας, στὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστροουγγαρίας Λεοπόλδο. Ὁ Λεοπόλδος θαύμασε τὸν Ἕλληνα λόγιο, τὸ ὁποῖο καὶ παρασημοφόρησε. Τὸ παράσημο ἔλαμψε πρὸς μαῦρο, χιλιοτιμημένο ράσο, ἀντιφεγγίζοντας τὴ λάμψιν του σ' ὅλο τὸ γένος.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀποστολῆς του στὴ Βιέννη, ὁ Μηνιάτης γυρίζει στὴν Κωνσταντινούπολι, «ὅπου, ὅπως γράφει ὁ Ι. Μαζαράκης, ὁ Πατριάρχης Γαβριὴλ τὸν ἐκήρυξε διὰ συνοδικῶν γραμμάτων ἱεροκήρυκα τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ἐπρότεινε πρὸς αὐτὸν τὴν διδασκαλικὴν καθέδραν τῆς δημοσίας Σχολῆς. Εὐγνωμονῶν ὁ Μηνιάτης διὰ τὰς τοιαύτας τιμὰς τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀντιτείνῃ εἰς τὰς ἐπιθυμίας των, δέχεται τὴν ἐνδοξὸν ταύτην θέσιν. Φωτίζων λοιπὸν ὡς διδάσκαλος τὴν φιλόμουσον νεολαίαν, διὰ τῶν ἐκτεταμένων του γνώσεων, ἐκίνει καὶ ὡς ἱεροκήρυξ εἰς θαυμασμὸν τὸ σοφὸν ἐκεῖνο ἀκροατήριον (συγκροτούμενον ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἀρχιερεῖς καὶ πεπαιδευμένους τῆς Κωνσταντινουπόλεως) μὲ τῆς εὐγλωττίας τὰ θέλγητρα». Τὴν ἴδια διαπίστωσι κάνουν καὶ ἄλλοι μελετηταὶ του. Ὁ Ζένος γράφει: «Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφράσῃ κανεὶς μὲ πόσας ἐπευφημίας ἐκήρυττεν ὁ Μηνιάτης εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ποίας ἀποδείξεις ἔδιδε τῆς ἀξίας του καὶ ὡς πρὸς τὰς ἔξωτερικὰς ὑποθέσεις...» (Giornale de letterati di Italia di Apostolo Zeno τόμ. 26, Pag. 483, Πρὸβλ. Μελετίου Ἐκκλησι. Ἱστορία Δ, 71 καὶ βιογρα-

φία τοῦ πατέρα του). Δυστυχῶς ἀπὸ τοὺς λόγους του, ποὺ ἐξεφώνησε στὴν Μ. Ἐκκλησία δὲν μᾶς σώθηκε παρὰ ἓνας στὴ Γ' Κυριακῇ τοῦ Λουκά, «Περὶ τοῦ πῶς δεῖ τιμᾶν τὰς ἐορτάς».

«Ἡ ἄσβεστη ὁμως ἀγάπη του πρὸς τὴν ἰδιαιτέρα πατρίδα καὶ τοὺς οἰκείους του καὶ ἡ ἀνάγκη ἀναπαύσεως ἔπειτα ἀπὸ μακροχρόνιο πολύμορφη δρᾶσι... (ἦτο φιλάσθενος, ἡ κρασις του ἦτο ἀδύνατος, ὅπως ὁ ἴδιος λέει μὴ μὴ διδασχὴ του), ὑπερίσχυσαν πρὸς στιγμὴν ἀπὸ κάθε ἄλλην «περίβλεψιν» καὶ μαζί με τὸν ἱππότη Ρουτζίνη, διάδοχο τοῦ Σοράντζου, ἦλθε στὴν Κεφαλληνία». Ἐκεῖ ἔμεινε ἀναπαυόμενος διὰ νὰ ἀνακτήσῃ νέας δυνάμεις διὰ νέους ἀγῶνας». Πόσο χρήσιμες εἶναι τέτοιες στιγμὲς γιὰ τὸν πνευματικὸ ἀγωνιστὴ! Εἶναι ὥρες ἀνασυντάξεως, μελέτης, αὐτοσυλλογῆς, μὰ καὶ ἐτοιμασίας γιὰ νέες ἐξορμήσεις πνευματικῆς.

Αὐτὸ συνέβη καὶ στὸν Μηνιάτη. Μετὰ ὀλιγόχρονο ἀνάπαυσι πῆγε στὴν Κέρκυρα, γιὰ νὰ δώσῃ τὸ «ὔδωρ τὸ ζῶν» στοὺς διαψασμένους Ἑπτανήσιους. Μόλις ὅμως ἄρχισε τὴν πολυποίκιλη δρᾶσι του, πῆρε ἓνα ἔγγραφο, στὸ ὁποῖο ὁ Ἐνετὸς διοικητῆς τῆς Πελοποννήσου Ἄγγελος Ἔμος τοῦ πρότεινε νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος τῆς ἱστορικῆς Χριστιανοπούλεως⁽⁴⁾. «Εἶναι καιρὸς, κατέληγε τὸ ἔγγραφο, νὰ τοποθετηθῇ ἡ λυχνία εἰς τόπον ὑψηλότερον διὰ νὰ χύνη τὸ φῶς τοῦ θείου λόγου εἰς ὠφέλειαν τῶν περιπεπλεγμένων εἰς τὰ σκότη τῆς ἀγνωσίας χριστιανῶν τοῦ Μωρέως».

Ἐκπλήξι προκαλοῦν οἱ γραμμὲς αὐτῆς τοῦ ξένου διοικητοῦ στὸν ταπεινὸ κληρικὸ μας. Δὲν ζήτησε προαγωγή. Δὲν ἐνήργησε νὰ πάρῃ μιὰ τέτοια θέσι. Καὶ τώρα, ποὺ ἀναπάντεχα ἔφθασε ἡ πρόσκλησις, σκέφθηκε καὶ κατέληξε πὼς θὰ ἦταν καλύτερα νὰ μὴ δεχθῇ, ἀλλὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Γένους!

Τούτῃ τὴν ὑπέροχη ἀπόφασιν—ἀπόφασιν ποὺ τὸν ἀνεβάξει πολὺ ψηλά—κάθεται καὶ γράφει στὸ διοικητῆ. Ἀφοῦ τὸν εὐχαρι-

στῇ γιὰ τὴν τιμῆ, «ἀπορρίπτει τὴν πρότασιν προφασισθεῖς διαφοροτρόπως». Ὅταν ὅμως, ἀργότερα, ὁ νέος διοικητῆς τοῦ Μωρέως Φραγκίσκος Γριμάνης τὸν καλεῖ νὰ κατέβῃ στὸ Ναύπλιο, δάσκαλος καὶ ἱεροκήρυξ, δέχεται μὲ χαρὰ. Ἡ πρόθυμος αὐτῆ ὑποδοχὴ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ, σημειώνει ὁ βιογράφος τοῦ Ἑλ. Μηνιάτης, ἐξηγεῖ φανερὰ ὅτι ἐπροτίμησε τὴ θέσιν αὐτῆ καὶ ἀρνήθηκε τὸ θρόνον Χριστιανοπούλεως, γιὰ τὴ βρῆκε πὸ σύμφωνη πρὸς τὰς ἀρχάς του. Διότι ὁ Μηνιάτης ἐπροτιμοῦσε τὴ γονιμώτερη καὶ κοινωφελέστερη δρᾶσι του διὰ τοῦ κηρύγματος, παρὰ τὴν ἐπισκοπικὴ δικαιοδοσία.

Ἡ νέα του θέσι στὴν Πελοπόννησο τοῦ ἄνοιξε καινούργιους ὁρίζοντας δράσεως ἀνάμεσα στὸν σκλάβο λαό. Μὲ τὰ ἀμβωνικά του συνθήματα συγκλόνιζε τὰ ἀκροατήριά του ὁ φλογερὸς ἐθναπόστολος. Ἄνεμόχλευε τὶς καρδιῆς καὶ τὶς ὁδηγοῦσε σὶς κορυφῆς τῆς πίστεως.

Τὸ κουραστικὸ του ἔργο ἐξακολούθησε ὁ Μηνιάτης κι' ὅταν διαδέχτηκε τὸν προβλεπτή (διοικητῆ) Γριμάνη, ὁ στρατηγὸς Μάρκος Λορεδάνος. Ὁ νέος διοικητῆς τοῦ Μωρέως δὲν ἄργησε νὰ ἀντιληφθῇ τὴ μεγάλη ἀξία τοῦ σεμνοῦ καὶ σοφοῦ Ἑπτανήσιου κληρικοῦ καὶ σκέφθηκε, ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἔμος, ὅτι ἦταν πιά καιρὸς «νὰ τεθῇ ἡ λυχνία εἰς τόπον ὑψηλότερον». Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε τὴν προηγουμένη ἀρνησί του ἔβαλε πολλοὺς νὰ τοῦ μιλήσουν. Μὲ τὰ πολλὰ «ὁ νέος Διοικητῆς κατώρθωσε, παρὰ τὰς ἀρνήσεις του Μηνιάτη, νὰ τὸν πείσῃ νὰ δεχθῇ τὴν ἀνύψωσίν του εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον Κερνίκης καὶ Καλαβρυτῶν»⁽⁵⁾.

(5) «Πλησίον τῆς ἀρχαίας Βούρας, τοῦ σημερινοῦ Διακοφτοῦ, ἦτο ἡ Κερνεία, κοινῶς Κερνίτζα, τετιμημένη μὲ θρόνον ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην τῶν Παλαιῶν Πατρῶν» (Μελετίου Γεωργ. τόμ. Β' σ. 383). Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Ν. Βέη «ἐν τῷ ὀνόματι Τσερνίτσας ἡ Κερνίτσας λανθάνει τὸ ὄνομα τῆς παρακειμένης ἀρχαίας Κερνείας» (Βλ. ἄρθρον του στὴ λέξη «Κερνίκη». Ἐγκυκλ. Λεξικὸ Ἐλευθερουδάκη). Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ Ἀ. Μηλιαράκι, ὁ ὁποῖος ἐσχέτισε τὴν ἐπισκοπὴ Κερνίκης πρὸς ὁμώνυμη πόλιν τῆς Γορτυνίας, ποὺ σήμερα εἶναι ἐρημὴ βορείως τῆς Βυτίνης. Τελείως, ἐπίσης ἐσφαλμένη καὶ ἀνακριβὴς ἡ πληρο-

(4) Μεσαιωνικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου στὴν Τριφυλλία, τότε ἔδρα ἐπισκοπῆς. Σήμερα στὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑπάρχει τὸ χωριὸ Χριστιάνος.

Μετὰ τὴν χειροτονία στὸ Ναύπλιο, ὁ Μηνιάτης τράβηξε γιὰ τὴν Ἐπισκοπὴ του, ποὺ ἰδρύθηκε στὰ 1380 ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νείλου. Ἀπὸ τότε ὡς τὰ 1711, ποὺ ἔγινε Μητροπολίτης τῆς Ὁμολογίας τῆς δούλεψαν πολὺ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι τοῦ λαοῦ τους καὶ μερικοὶ μάλιστα σφράγισαν τὴ δρᾶσι τους μὲ τὸ αἷμα τους. Σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ, μὰ συγχρόνως καὶ μαρτυρικὴ Μητρόπολι, ἔφθασε ὁ Ἐπτανήσιος Ἱεράρχης, μὲ τὸν πόθο νὰ φανῆ ἄξιος τῶν προκατόχων του καὶ νὰ ἀνταποκριθῆ στὰ νέα του καθήκοντα. Κι' ἦταν βαρὺ καὶ δύσκολο τὸ χρέος, ποὺ τοῦ ἐπέβαλε ἡ φτώχεια καὶ ἡ ἀμορφωσιά τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου. Σ' ὅλα ὁμοῦ ἀνταποκριθῆκε τὰ λίγα χρόνια τῆς ἀρχιερατείας του ὁ φλογερὸς ἔθναπόστολος. «Μὲ ἀκούραστη προθυμία φώτιζε τὸ ποιμνίον του προσφέροντάς του εὐπεπτο τροφή μὲ λόγους ἀπλοῦς», γράφει ἕνας μελετητὴς του. Καὶ συγχρόνως, φροντίζοντας γιὰ τοὺς κατατρεγμένους καὶ τοὺς φτωχοὺς, ἔργο κοινωνικῆς προνοίας ἔκανε.

Ἄλλ' οἱ ὑπέμετροι κόποι, ποὺ τοῦ ἐπέβαλλε ἡ νέα του ἀποστολή, μάζεψαν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Οἱ συνεχεῖς ἀγῶνες του καὶ οἱ θυσίαι γιὰ τοὺς ἄλλους ἐξήντησαν τίς δυνάμεις τῆς πάντοτε ἀσθενικῆς κράσεώς του, καὶ ὁ Μηνιάτης ἔπεσε ἄρρωστος βαρεῖα.

Σὲ λίγο, κάποια ἡμέρα τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1714, τὸ κακὸ νέο πέρασε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καὶ πλημμύρισε ἀπὸ πίκρα τίς ψυχῆς τῶν παιδιῶν του. Ὁ Δεσπότης τους πᾶν ὅτε τρία χρόνια καὶ δέκα μῆνες ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ του στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο, μόλις 45 χρονῶν, φτεροῦγισε στὰ Οὐράνια. Πέθανε γαλήνιος καὶ εἰρηνικός, μὲ τὴν βαθεῖα πεποίθησι πὼς πῆγαινε σιμὰ στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ, πὼς πῆγαινε στὸν Παράδεισο, ποὺ τόσο παραστατικὰ εἶχε κάποτε ὑμῆσει: «Παράδεισος! μόνον νὰ

τὸν ὀνομάζω, χαίρεται τὸ πνεῦμα μου, εἶχε πει, μόνον νὰ τὸν συλλογισθῶ, εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου. Παράδεισος, ἡ εὐτυχισμένη πατρίδα τῶν προπατόρων μου, ὁ γλυκὺς λιμένας τῆς ἐλπίδος μου, ὁ μοναχὸς σκοπὸς τῆς ἀγάπης μου, τὸ ὕστερον βραβεῖον τῆς πίστεώς μου...». Καὶ κατέληγε τότε: «ὦ Παράδεισε, Παράδεισε! ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ σὲ κερδίσωμεν' μὰ ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σὲ καταλάβωμεν».

Ὁ πατέρας του, ποὺ παρευρέθηκε κοντὰ του στὶς τελευταῖες του στιγμῆς, πῆρε τὸ λείψανό του ἀπὸ τὴν Πάτρα—ἔπου τὸν εἶχαν κατεβάσει λίγες ἡμέρες πρὶν πεθάνει—καὶ τὸ μετέφερε στὴν Κεφαλλονία. Θρῆνος καὶ κοπετὸς ἀντήχησε ἀπὸ τὸ μωράγι τοῦ νησιοῦ, δταν ἄραξε τὸ πλοῖο, ποὺ ἔφερε τὸν μεγάλο καὶ ἀγαπημένο νεκρό. Μὲ δάκρυα τοῦ χάρισαν καὶ τὸν τελευταῖο ἀσπασμὸ μετὰ τὴν κηδεῖα, ποὺ ἔγινε στὴν ἐκκλησία ποὺ βαπτίσθηκε, στὸν Ἅγιο Νικόλαο τῶν Μηνιατῶν. Μὲ λυγμοὺς τὸν ἔθαψαν κάτω ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ βημόθυρο τοῦ ναοῦ του.

Ἔτσι «πρόωρα μὲν ἡ Ἑλλάς ἐστερήθη ἀπὸ σοφὸν ἄνδρα, ἀγωνιζόμενον προθύμως διὰ τὴν ἠθικὴν τῆς ἀναγέννησιν, γράφει ὁ βιογράφος του Ἀνθ. Μαζαράκης, ἔξαφνα δὲ ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔχασεν ἕνα ἱεράρχην, τοῦ ὁποῖου αἱ πολυεῖς γνώσεις, τὰ φυσικὰ προτερήματα καὶ ἡ σταθερὰ ἀρετὴ, ἐνῶ ἐχρησίμευον μεγάλως—εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πλησίον, ἐτίμων ταυτοχρόνως τὸν κλῆρον τῆς πρὸς τοὺς ἕξενους».

Τὰ τελευταῖα χρόνια «βουλὴ καὶ δαπάνη πρωθιερέως Ἀγγέλου Πεφάνη καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Διαμαντίας», ὑψώθηκε στὸ Ληξοῦρι, στὴν πόλι ποὺ γεννήθηκε ὁ Μηνιάτης, μαρμάρινος ἀνδριάς «εἰς μνήμην ὀφειλῆς καὶ τιμῆς ἐθνικῆς τοῦ ὑπερόχου Ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ ἀφώνου μαρμάρου εὐγλώττως διδάσκει καὶ εὐλογεῖ τοὺς συμπατριώτας του καὶ δλην τὴν Ἑλλάδα».

(Συνεχίζεται).

I. ΕΡΜΩΝΙΚΟΣ

φορία τοῦ Ραγκαβῆ ὅτι ὁ Μ. ἦτο Ἐπίσκοπος Μεσσηνίας», γράφει ὁ βιογράφος τοῦ Ἡλ. Μηνιάτης. (Περιοδ. «Ἑλληνικὴ Δημιουργία», ἐνθ' ἄνωτ.).

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΦΙΑ (*)

Β'.

«Αὐξάνει πάντα ἢ χάρη του' ποτὲ δὲ θὰ μπορέση μέσ' στοῦ μηδὲν νὰ ποντιστῆ».

Ἡ Edith Wharton, μιλώντας γιὰ τὰ προϊόντα τῆς γεροντικῆς ἡλικίας τῶν μεγαλοφυῶν δημιουργῶν, παρατηρεῖ ὅτι οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ «μοιάζουν, ὅλο καὶ περισσότερο, μὲ τὸν ἑαυτό τους». Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ὥραια πράγματα: παρουσιάζουν μιὰ συνεχεῖ καὶ ἀδιάπτωτη ἀνθιση ποὺ διαρκῶς ἀπλώνεται πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς ὁμορφιάς τους. Αὐτὸ ποὺ ἔχει παρατηρηθῆ σὲ κάθε καλὸ ἔργο ζωγραφικῆς, ποὺ ἢ «κατίνα» ποὺ ἀποθέτει ἐπάνω του τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου προσθέτει ἀκόμα πῶς πολὺν στὴ λάμψι τῆς ὁμορφιάς του, συμβαίνει μὲ κάθε ἄξιο λογοτεχνικὸ ἔργο, πεζὸ ἢ ποιητικόν. Ὁ χρόνος, ὅπως καὶ διάφορα γεγονότα ἢ περιστάσεις ποὺ συνοδεύουν τὸ πέρασμά του, δίνει στὸ ἔργο αὐτὸ ποὺ ἀνήκει ἤδη πρὸ πολλοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ ἀχρόνου, μιὰ παραπάνω ὁμορφιά· καὶ τὰ γεγονότα αὐτὰ καὶ περιστάσεις ποὺ ἀναφέραμε εἶναι «τὰ δέντρα ποὺ τραγουδοῦν γύρω ἀπ' τὸν ναό», ποὺ καταντᾶ νὰ τ' ἀγαποῦμε σὰν τὸ ἴδιο τὸ ἔργο, γιὰ μόνον τὸ λόγῳ ὅτι συνδέονται κατὰ κάποιον τρόπο μὲ αὐτό. Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ διακρίνωμε ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ πραγματικὰ ἀγαποῦν τὴν ὁμορφιά καὶ σ' ἐκείνους (καὶ εἶναι, δυστυχῶς, πολλοί) ποὺ, μὴ μπορώντας ν' ἀντιληφθοῦν τὴν ἀντικειμενικὴ πλευρὰ τοῦ ὥραίου, ἐξαρτοῦν τὴν ἀγάπην τους ἀπὸ περαστικά, καθαρὰ προσωπικὰ αἰσθήματα. Παράδειγμα κλασικὸ τῆς ἀτονίας ποὺ πα-

ρουσιάζει σὲ ὀρισμένες ἰδιουσυγκρασίες τὸ αἶσθημα τοῦ ὥραίου εἶναι ἡ πασίγνωστη κατηγορία τῶν «μπλαζέ» ποὺ καταντοῦν σὲ κάποιο εἶδος ἀναισθησίας, σ' ἓνα εἶδος ἀδρανεῖας τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ.

Κάθε διαλεχτὴ σελίδα ἀπὸ ὀλοκληρωμένη ποιήσι ἢ καλογραμμὴν πρόζα εἶναι κάτι ποὺ δίνει ἀφορμὴν στὸν μελετητὴ γιὰ χίλιες δυὸ σκέψεις, ἀπόψεις, ἐρμηνεῖες κλπ. Θὰ μπορούσε, ἄρα γε, ὁ καλύτερος, ὁ πῶς φωτισμένος μελετητὴς νὰ ἐξαντλήσῃ ὅλα τὰ σημεῖα, ὅλα τὰ θέματα ποὺ εἶναι φυσικὸ νὰ προσφέρῃ ἓνα τέτοιο κείμενον στὴν ἀνθρώπινη ἔρευνα; Ἀσφαλῶς, ποτέ. Ὅπως ἔγραφε ὁ Keats στὸν Reynolds, τὸ 1818, ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ σ' ἓναν ὀρισμένον βαθμὸν πνευματικῆς ὀριμότητος, κάθε χωρίο μὲ ἀνώτερη πνευματικὴ ἄξια καὶ ἔννοια τὸν βοηθεῖ νὰ «περάσῃ τὰ τριάντα παλάτια».

«Κι' ὄχι μονάχα νιώθουμε, τὴν ὥρα τούτη ποὺ περνᾶ, ἐτούτες τὶς οὐσίες».

«Οἱ οὐσίες»: Ὁ Keats εἶναι προικισμένος σὲ ἦριστο βαθμὸν μὲ τὸ διπλὸ χάρισμα τόσο τῆς συγκεκριμένης, ὅσο καὶ τῆς ἀφηρημένης φαντασίας. Τὰ πράγματα τοῦ παρουσιάζονται πάντα μὲ τόσο συγκεκριμένες μορφές, ποὺ τοῦ γεμίζουν ταυτόχρονα καὶ τὶς πέντε αἰσθήσεις. Τὸ κάθε πρᾶγμα, ὅμως, εἶναι ἐπίσης τὸ μέρος ποὺ ἐντοπίζεται ἡ «οὐσία» καὶ χρησιμεύει, ἔτσι, γιὰ νὰ τὴν κρύβῃ καὶ συνάμα νὰ τὴν ἀποκαλύπτῃ. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Keats ἀποφεύγει τὸ σφάλμα ὄλων ἐκείνων ποὺ κυμαίνονται ἀνάμεσα στὴν θυσία τοῦ συγκεκριμένου στὸ ἀφηρημένον καὶ ἀντιστρόφως. Γνωρίζοντας πόσο καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ εἶδη εἶναι ἀπαραίτητα στὴν δημιουργία ἐνὸς καλοῦ ἔργου, κατορθώνει νὰ ἰσορροπῆται θαυμάσια ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἐξ ἴσου ἀ-

(*) Στὸ παρὸν τεύχος παραθέτομε τὴν συνέχεια καὶ τὸ τέλος τῆς τρίτης κατὰ σειρὰν ὁμιλίας τοῦ Γάλλου διανοητοῦ Charles Du Bos σχετικὰ μὲ τὴν φύσιν τῆς φιλολογίας, μὲ τὸν τίτλο: «Φιλολογία καὶ Ὁμορφία».

ναγκαῖα στοιχεῖα τῆς καλῆς δημιουργίας. Κι' αὐτὸς ἀκόμα ὁ Πλάτων, μ' ὄλο τὸ μεγαλεῖο τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὸ κάλλος τῶν ἰδεῶν του, δείχνει στὴν ὁμορφιά του κάποια «ξηρότητα» καθὼς οἱ μεγαλειώδεις πτήσεις του τὸν κάνουν συχνὰ νὰ παραβλέπη τὴ σημασία τῆς συγκεκριμένης πραγματικότητος.

«Θὰ πρέπει πάντα μὲ τὰ μᾶς αἰώνια
πὰ νὰ μένουν,
εἰδ' ἄλλως τούτη ἡ ψυχὴ θὰ πρέπει
νὰ πεθαίνῃ».

Ὅταν, ὅμως, ἡ κατοχὴ τῶν ὠραίων πραγμάτων περιλαμβάνῃ ἀναπόσπαστα καὶ τὴν ἀπόκτησι τῶν οὐσιῶν πού ἐνσωματώνονται σ' αὐτά· ὅταν ἡ ζωὴ μας ὅλη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν θὰ βρισκῶνται πάντα μαζί μας, σὰν σκοπὸς καὶ στοιχεῖο ἀπαραίτητο σ' αὐτήν, ἓνα καινούργιο πρόβλημα, ἓνα νέο μυστήριον ξεπροβάλλει μέσ' στὸ ἴδιο τῆς ὁμορφίᾳς τὸ μυστήριον. Εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς Ἀλήθειας, καὶ πῶς συγκεκριμένα, τῆς σχέσεως πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ὁμορφιά. «Αὐτὸ πού ἡ φαντασία συλλαμβάνει σὰν ὁμορφιά, θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια· γιατί νομίζω πὼς ἡ ἀγάπη ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πάθη ὅταν φτάνουν στὸν ὑψηλότερο βαθμὸ τους εἶναι δημιουργοὶ οὐσιαστικῆς ὁμορφίᾳς», ἔγραφε ὁ Keats τὸ 1817 στὸν Benjamin Bailey. Καὶ τὴν ἄνοιξι τοῦ 1819 γράφει στὴν «Ὠδὴ σὲ μιὰ ἑλληνικὴ λήκυθος»: «Ὁμορφιά ἴσον Ἀλήθεια· Ἀλήθεια ἴσον Ὁμορφιά. Εἶναι τὸ μόνο πού ξέρετε στὴ γῆ ἐπάνω, τὸ μόνο πού χρειάζεται νὰ γνωρίζετε». Πραγματικά, ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ θὰ πρέπει νὰ συμβαίνει: ἢ ἡ Ὁμορφία δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σχέσι μὲ τὴν Ἀλήθεια, ἢ εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἀλήθεια. Μέσος ὁρος δὲν ὑπάρχει.

Ἡ πρώτη ἀπ' τὶς δυὸ αὐτὲς προτάσεις θὰ μπορούσε ἴσως νὰ ἰκανοποίησιν αὐτοὺς πού βλέπουν τὴν ὁμορφιά σὰν μιὰ εὐχάριστη περιπέτεια πού μπορούσιν νὰ τὴν χαίρονται δίχως νὰ δίνουν σ' αὐτὴν τὴν ζωὴ καὶ τὴν ψυχὴ τους. Δὲν θὰ μπορέσῃ ὅμως ποτὲ νὰ ἰκανοποιήσῃ ἐκείνους πού ἀπαντοῦν σ' Αὐτὴν μὲ δλόκληρῃ τὴν ψυχὴ τους. Ἡ ὁμορφία πού θνημόμασε μὲ πάθος, σὲ σημεῖο πού ἂν τὴν ξεχνούσαμε θὰ ἰσοδύ-

ναμοῦσε μὲ θάνατο», κλείνει πάντα μιὰν ἀλήθεια πού δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ ἐκφρασθῇ παρὰ μὲ τὴν ἴδια τὴν ὁμορφιά στὴν ὁποία εἶναι ντυμένη. Πρόκειται γιὰ κανόνα πού δὲν γνωρίζει ἐξαιρέσι, ἀκόμα καὶ στίς περιπτώσεις πού δείχνει νὰ μὴν ἔχη καμμιά ἀπολύτως σχέσι μὲ τὴν ἀλήθεια (μὲ τὴν συνηθισμένη ἔννοια πού δίνομε σ' αὐτήν), πού φαίνεται νὰ προσθέτῃ ἀκόμα πῶς πολὺ στὸ θέλγητρο τῆς ὁμορφίᾳς σὰν στοιχεῖο ἀπαραίτητο στὸ γόητρο πού ἄσκει ἐπάνω μας. Νὰ ἓνα παράδειγμα, πού θεωροῦμε κλασσικὸ γιὰ τὴν περίπτωσι πού ἀναφέρουμε:

Στὴν Ξαναντού, ὁ Κούμπλα Χὰν

*ἔχτισε γιὰ τὸ γούστο του περήφανο παλάτι.
Ἐκεῖ, ὁ Ἄλφ ὁ ποταμὸς κυλοῦσε, ὁ ἱερός,
μέσα ἀπὸ γούδες ἀμετρες στ' ἀνθρώπινο τὸ
μάτι,
σὲ θάλασσαν ἐχόνονταν ἀνήλιαγῃ γιὰ πάντα.*

Τὸ πεντάστιχο αὐτὸ εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ ποίημα «Kubla Kahn» τοῦ Coleridge. Σὲ μιὰ μελέτη πού ἔγραψε γι' αὐτὸ ὁ J. Livingstone Lowes, παρατηρεῖ ὅτι «δὲν ὑπάρχει δρόμος πού ὀδηγεῖ στὴν Χανανού· εἶναι μιὰ χώρα τοῦ ὄνειρου, πού κανεὶς ὡς τώρα δὲν πῆγε, γέννημα μιᾶς μεγαλοφυΐας ἀπὸ τὶς πῶς ἐξαιρετικῆς καὶ σπάνιες». Ὑπάρχει σ' αὐτὸ τὸ ἔργο μιὰ ἀλήθεια: ἡ ἀλήθεια τοῦ τέλειου ὄνειρου.

Ὁ ἀρχαῖος πλατωνικὸς ὀρισμὸς: «ὠραῖον εἶναι ἡ λάμψις τοῦ ἀληθοῦς» ἔχει μιὰ διαρκῆ καὶ αἰώνιαν ἀκρίβεια. Ἡ Ὁμορφία εἶναι ὁ κόσμος μέσ' στὸν ὁποῖο παίρνουν ὑπόστασι οἱ «οὐσίες» γιὰ τὶς ὁποῖες μιλεῖ στὸ ποίημά του ὁ Keats. Κάθε «ὠραῖο πράγμα» εἶναι ἡ ἐνσάρκωση μιᾶς ἀντίστοιχης οὐσίας· κι' ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ διακινδυνεύσῃ ἓναν ὀρισμὸ, θὰ μπορούσε νὰ πῆ ὅτι ἡ Ὁμορφία εἶναι τὸ σῶμα τῆς Οὐσίας.

Τί νὰ κρύβεται, ὅμως, πίσω ἀπ' τὶς «οὐσίες» τὶς ἴδιες; Νὰ ὑπάρχει, ἀρα γε, κάποια «Οὐσία» μοναδική, ἀπ' τὴν ὁποία ἐκπορεύονται ὅλες οἱ ἄλλες πού ἐνσαρκώνονται στὰ «ὠραῖα πράγματα»; Νὰ ἔχει, ἀραγε, πραγματικὴ ὑπόστασι αὐτὴ ἡ οὐσιαστικὴ ὁμορφία πού δείχνει τὸν «Ἐνδυμῖωνα» τοῦ Keats σὰν μιὰ ἀλληγορία τῶν περιπετειῶν μιᾶς ψυχῆς ποιητικῆς πού ἀγω-

νίζεται νά κατορθώσει τὴν τέλεια πνευματικήν ἐπικοινωνία μὲ τὴν ὁμορφιά αὐτή;

Ὁ Sydney Colvin, σχολιάζοντας τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Keats χρησιμοποιοεῖ τὸν ὄρο «πνεῦμα τῆς οὐσιαστικῆς ὁμορφιάς». «Ὁ ἴδιος, ὅμως, ὁ Keats γράφοντας στὴν Fanny Brawne λίγο πρὶν πεθάνῃ (γνωρίζοντας ὅτι τὸ τέλος πλησιάζει), λέει σ' ἓνα γράμμα πού ἔγραψε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1820: «Ἀγάπησα τὸ ἀξίωμα τῆς ὁμορφιάς σ' ὅλα τὰ πράγματα». Βλέπουμε ἐπίσης νά χρησιμοποιεῖ τὴ λέξι «Ἰδέα», σὲ ἄλλες ἐπιστολὲς καὶ περιστάσεις. Δὲν ξέρουμε ἂν ἐννοοῦσε ἀκριβῶς τὸ ἀξίωμα μὲ τὴν σχολαστικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ἢ τὴν Ἰδέα, ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ Πλάτων. Στὸ δικό μας, ὅμως, τὸ πρόβλημα, οὔτε τὸ σχολαστικὸ ἀξίωμα, οὔτε ἡ πλατωνικὴ Ἰδέα ἠμποροῦν νά μᾶς καθοδηγήσουν.

Ὁ Shelley, πού εἶναι τὸ «δίδυμο» πνεῦμα τοῦ Keats καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ καθαρότερα πνεύματα σὰν ποιητῆς καὶ σὰν ἄνθρωπος, δὲν μποροῦσε ὡς τώρα νά μᾶς βοηθήσῃ γιατί τοῦ λείπει τὸ αἶσθημα τῆς ἀμετακίνητης ὁμορφιάς. Σὲ τέτοιον βαθμό, πού τὸν βλέπουμε νὰ τελειώνει ἓνα ἀπὸ τὰ πῦθ ὁμορφα ποιήματα τῆς νεανικῆς του ἡλικίας μὲ μιά φράσι γεμάτη μεγαλόπρεπη, μνημειώδη θλίψη:

Ἄλλο στὸν κόσμῳ δὲν κρατᾷ, μονάχα ἡ Ἄλλαγή.

Ὁ Shelley λοιπόν, πού ἔρχεται ἀμέσως ἔπειτα ἀπ' τὸν Keats σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀφηρημένη φαντασία καὶ στερεῖται ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς συγκεκριμένης φαντασίας καὶ τὴν ἱκανότητα τῆς συλλήψεως τῶν «ὠραίων πραγμάτων» ἔχει, ἀπ' ἑτέρου, τὴν ἱκανότητα νὰ συλλαμβάνῃ τὶς οὐσίες σ' ἓνα πνεῦμα, γιατί ὁ πόθος του στρέφεται, ὅλο καὶ περισσότερο, πρὸς τὴν ὑπέροτατην Οὐσία. Εἶναι γεννημένος πλατωνικός, σὲ τέτοιον βαθμό, πού ἓνας ὕμνος του στὴν ὁμορφιά φέρει τὸν τίτλο «Ἕγνος στὴν Πνευματικὴ Ὁμορφιά»:

Ὁ ἴσκιος ὁ ἐπίσημος μιάς Δύναμης κρυφῆς
περνοδιαβαίνει ἀόρατος ἐδῶ ἀνάμεσά μας·
τὸν κόσμῳ ἀρροζυγώνοντας πού μύριες ὄψεις
ἔχει
μὲ μιά φτερούγα ἀδύναμη καλοκαιριοῦ ἓνα
ἀγέρι

ἀνάλαφρο πού σέρνεται ἀπάνω 'στὸ λουλούδι.
Καὶ σὰν ἀχτίδες φεγγαριοῦ ἴδια βροχὴ πού
πέφτουν

ξοπίσω ἀπὸ τὸ ὕψωμα στὰ πεύκα φροντωμένο.
Μὲ παιχιδιάρικη ματιὰ κάθε καρδιὰν ἀγγίζει
καὶ πρόσσωπο ἀνθρώπινο:

Σὰν τοῦ βραδνοῦ τὰ χρώματα καὶ σὰν τὶς
ἀρμονίες,
σὰ σύννεφα πού ἀπλώνονται πλατεῖα μέσ' στ'
ἀστροφέγγος·
σὰ μουσικὴ μιὰ θύμηση, πού διάθηκε καὶ πάει·
σὰν κάτι ποῦναι ἀγαπητὸ ἀπ' τὴ δική του
χάρι,

κι' ἀκόμα ποθειότερο γιὰ τὸ μυστήριό του.
Πνεῦμα Ἐσὺ τῆς ὁμορφιάς ὅπου καθιερώσεις
μὲ τὰ δικὰ Σου χρώματα τὸ κάθε τι πού ἀγ-
γίζει,

σκέψη, μορφήν ἀνθρώπινη, πάνω σ' αὐτὰ
ὅπως λάμπεις,
πές μου λοιπόν, πού πηγες;

Γιατί περναῖς καὶ χάνεσαι ἀπ' τὴ δική μας
πλάση,

τὸ σκοτεινὸ κι' ἀπέραντο, δακρῦλοστο λαγκάδι
σὰ θλιβερὸ τὸ παρατᾶς, πεντάφρανο ρημάδι;
Γιὰ δὲ ρωτᾶς, γιατί τὸ φῶς τοῦ ἥλιου πιά
δὲ φαίνει

οὐράνιο τόξο ἀπάνωθε σὲ τοῦτο τὸ ποτάμι
μέσ' στὸ βουνὸ πού τρέχει;

Γιατί θὰ πρέπει κάθε τι ποῦδε τὸ φῶς τῆς
μέρας
σὲ μιὰ στιγμή νὰ μαραθῇ κι' ὀλότελα νὰ
σβῆσῃ;

Γιατί ὁ φόβος, τ' ὄνειρο, ὁ θάνατος, ἡ γέννα,
στῆς γῆς αὐτῆς νὰ ριχνουνε τὸ φῶς τέτοιο
σκοτάδι;

Ρῶτα, στὸν ἄνθρωπο γιατί τέτοια μερίδα
ἐδόθη
μέσ' στὴν ἀγάπη, καὶ γιατί ἀκόμα καὶ στὸ
μῖσος;

γιατί στὴν ἀποκάρδιωση καθὼς καὶ στὴν ἐλ-
πίδα;

Φωνὴ καμμιὰ δὲν ἔφτασε ἀπόκριση νὰ δώσῃ,
νὰ κατεβῇ ἀπὸ ψηλὰ ἀπὸ αἰθέριον κόσμο
στὸν ποιητὴ καὶ τὸ σοφόν...

Ὁ Δαίμονας, τὸ Φάντασμα... ὁ Οὐρανὸς πιά
μένουν
σὰ μαγικὰ θυμῆματα σὲ μάταιη παιδεία...

Ἄδύναμα ψελλίσματα... τὰ μάγια πού ξεχύ-
νουν
νὰ μᾶς χωρίσουν δὲ μποροῦν ἀπ' ὅλα αὐτὰ
πού βλέπουν

τὰ μάτια κι' ἀφογκάζονται τ' αὐτιὰ μὲ ἀ-
πορία:

τὴν τύχη τὴν ἀδέβαιη καὶ τὴν ἀμφιβολία,
ὅπως τὴν ἀλλαγὴν...

Τὸ ἰδικὸ σου μοναχὰ τὸ φῶς, ποῦν' ἴδια πάχνη
στὰ ὄρη ἀπάνω πού γλιστρᾷ·

πού μοιάζει ἴδια μουσικὴ ἀπ' τῆς νυκτὸς τὸ
ἀγέρι
κάποιου ὀργάνου ἀνάκουστου τὶς κόρδες σὰν
χαϊδεῖν·

ἢ φεγγαρόφωτο γλυκό, μεσάνυχτα πού πέφτει
σ' ἀχνό ρυάκι ἀργυρό·
μονάχα Αὐτό θά μπόραγε τῆ χάρη νά δωρίση
καί τὴν ἀλήθεια στῆ ζωῆ, στὸν πυρετό τοῦ
δνειρου.

Στέκει πάντα μακρὰ, αὐτὴ ἡ Δύναμη·
μὲ τὴν ὄρατῆ, ὅμως, τὴν σταθερὴ τῆς πα-
ρουσία πού ἀποκαλύπτει τὴν ἀναλλοίωτη
φύση τῆς, θά μποροῦσε νὰ μᾶς δώσει τὴ
λύση στὸ πρόβλημα πού μᾶς ἀπασχολεῖ, θε-
ραπεύοντας γιὰ πάντα τὸ λυπηρὸ αἶσθημα
πού ἀναδίνει ὁ παραπάνω στίχος: «'Άλλο
στὸν κόσμον δὲν κρατᾶ, μονάχα ἡ 'Άλλα-
γῆ»! Σὰν πνεῦμα πού εἶναι αὐτὴ ἡ Δύνα-
μη, εἶναι προικισμένη μὲ πραγματικὴ ὑπό-
στασι, μ' ἓναν ἱμνοστο βαθμὸ ὑπάρξεως.
Εἶναι ἀνεπιφύλακτη ἢ πίστη πού τρέφει
ὁ Shelley στὴν οὐσιαστικὴ τῆς ὑπαρξί, σ'
αὐτὸ τὸ Πνεῦμα πού «λάμπει», πού «καθιε-
ρώνει» μὲ τὰ δικὰ Του χρώματα κλπ. Τὸ
μοναδικὸ παράπονο πού Τοῦ ἀπευθύνει εἶ-
ναι πὼς πολὺ ἀραιὰ τὸν ἐπισκέπτεται:

'Αριὰ πολὺ καὶ σπάνια ὁ ἐρχομὸς Σου φτάνει,
ὦ Πνεῦμα τῆς Μαγείας!...

Καὶ τώρα, γιατί μ' ἄφησες τόσες καὶ τόσες
μέρες;
—'Απ' τὸν καιρὸ πού διάβηκες, μέρες καὶ
νύχτες βαρετές
πολλὲς ἔχουν περάσει...

Πὼς θά μποροῦσε ἄνθρωπος ἴδιος μ' ἐμένα κι'
ὅμοιος

ξανά νὰ Σε κερδίση;
Πνεῦμα ἐσὺ ἀπατηλό!

Μ' ὄλους αὐτοὺς ὅπου γελοῦν, τοὺς ἐλευθερω-
μένους,
τὸν πόνο τὸν περιγελαῖς· τοὺς ἔχεις ξεχασμέ-
νους
ὄλους, ἐξὸν ἀπὸ κεινὸς πού χρεια σου δὲν
ἔχουν.

Σὰ σαλιγκάρια ὀλότρεμο στὸν ἴσκιο ἐμπρὸς τοῦ
φύλλου
ὅμοια τρομάζοντας καὶ Σὺ τὰ χάνεις μπρὸς
στὴ λύπη.

Τῆς ἀγωνίας οἱ στεναγμοὶ παράπονο Σοῦ φέρ-
νουν
κοντὰ πὼς δὲν εὗρίσκεσαι γιὰ νὰ τοὺς παρα-
στήκῃς·
κι' ἀκόμα ἓνα παράπονο, 'Εσὺ γιὰ δὲν ἀκοῦς.
"Άσε μου αὐτὸ τὸ θλιβερὸ τῆς λύπης τὸ τρα-
γοῦδι
σὲ κάποιον μέτρο χαρωπὸ νὰ τὸ κουρδίσω ἀ-
πάνω,
μὰ πού ποτέ σου δὲ θάρθῃς μονάχα γιὰ τὸν
οἶκτο...

—'Εσὺ μονάχα στῆ χαρὰ εἶσαι ἔτοιμο νὰ τρέ-
ξῃς—

...ὁ οἶκτος, τότε, τ' ἄπονα φτερὰ θὲ νὰ Σοῦ
κόψη,
καὶ τότε, θέλοντας καὶ μὴ, κοντὰ μου θά
ξεμεινῃς...

Τὸ κάθε τι πού ἀγαπᾶς, τὸ ἴδιο τὸ ἀγαπᾶω,
ὦ Πνεῦμα τῆς Μαγείας!

Τῆ φρέσκια γῆ, τὰ τρυφερὰ τὰ φύλλα φο-
ρεμένη,
καὶ τὴν ἀστρόφεγγη νυχτιά.

Τὸ βράδυ τοῦ χινόπωρον· τὸ πρωῒνὸ τὸ πλάνο
ὅπου ὀλόχρυση γεννᾶ τῆς δροσανγῆς τὴν πά-
χνη.

Μὰ καὶ τὸ χιόνι τ' ἀγαπᾶ·

καὶ τ' ἄπειρα τὰ σχήματα στοῦ κρύσταλλου
τῆ λάμψη....

'Ακόμα καὶ τὰ κύματα, ἀέρα καὶ φουρτοῦνες·
καὶ θάλεγα, τὸ κάθε τι στῆ Φύση μέσα ποῦναι
πού νὰ τ' ἀγγίξῃ δὲ μπορεῖ ἀνθρώπινη μίξ-
ρια.

Τῆ μοναξιά τὴν ἤρημη· μὰ συντροφιά πού
θάταν

καὶ γνωστικὴ καὶ ἥσυχη, μὰ καὶ καλὴ συνάμα.

Μὰ ἄραγε διαφορὰ ποιά εἶναι ἀνάμεσὸ μᾶς;

—'Έχεις 'Εσὺ τὰ πράγματα πού ἀγαπᾶ κι'
ἐγώ...

Καὶ τὴν 'Αγάπη ἀγαπᾶ—μόνο φτερὰ πού
ἔχει

καὶ νὰ πετάξῃ μακρὰ, σὰν φῶς μπορεῖ νὰ
φύγῃ.

Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα, Πνεῦμα μου, ποθῶ ἐγὼ
'Εσένα!

Ποῦσαι ἀγάπη καὶ ζωή!... Τρέξε λοιπὸν σὲ
μένα,

καὶ κάμε ἀκόμα μιὰ φορὰ Νεὸ Σου τὴν καρ-
διά μου!

Πνεῦμα τῆς Ὀμορφιάς καὶ Πνεῦμα τῆς
Μαγείας, κάνουν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.
Τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ ξε-
χωριστὴ περίοδο μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δρά-
σεως. Στὴν ἀρχή, «κυμαίνεται» ἀνάμεσά
μας. Μιὰ καὶ ἀγγίξῃ ὅμως τὴν ψυχὴ, με-
ταμορφώνεται σὲ Πνεῦμα τῆς Μαγείας.
Γιὰ τὸν Coleridge ὑπάρχει ἡ χαρὰ πού
εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπ' τὴν δημιουργικὴ
συγκίνησι καὶ τὴ θέρημη τῆς φαντασίας:
«ἢ γλυκειά, δυνατὴ φωνή, ἢ δυνατὴ μου-
σικὴ τῆς ψυχῆς». Γιὰ τὸν Keats, τὰ ὀ-
μορφα πρᾶγματα καὶ οἱ οὐσίες τους, πού
εἶναι χαρὰ παντοτεινὴ: «θὰ πρέπει πάντα
μὲ τὰ μᾶς αἰώνια πιὰ νὰ μένουν, εἰδ' ἄλ-
λως τούτῃ ἡ ψυχὴ θά πρέπει νὰ πεθάνῃ». Γιὰ τὸν Shelley, τέλος, δὲν εἶναι ἄλλη χα-
ρὰ ἀπὸ τὴν «μαγεία», πού ἀποτελεῖ τὸ ἔ-
σχατο ὄριο τῆς ψυχικῆς παραφορᾶς, ὁ
μοναδικὸς πόθος ἑνὸς ἀγγέλου ἐξῆριστου
γιὰ τὴν πρωτὴν μακάρια κατοικία του.

Στὴν Ζουσα, μὲ ἀκόμα πιὸ ὑπέροχο τρόπο, ἀνανεώνει τὴν ἔκφρασι τῆς ἀγάπης του στὸ Πνεῦμα:

Ἐγὼ ἀγαποῦσα—πῶς νὰ πῶ!, ὄχι ἀπὸ σᾶς
οὔτε καὶ ἄλλο ἐγὼ ποτὲ τοῦ κόσμου αὐτοῦ
—μὲ ὄλο πὸν εἶστε ἀκριβοί, γιὰ τὴν καρδιά
ἐνα πλάσμα
ὅσο μπορεῖ
νὰ εἶναι τὴν ἀνθρώπινη, ἀνθρώπου ἢ καρδιά—
Ναί, ἀγαποῦσα... ὅμως, τί, μήτε κι' ἐγὼ
δὲν ξέρω....
Μὰ τούτη ἐδῶ ἢ χαμηλὴ, ἢ ταπεινὴ ἢ σφαιρα,
μὲ ὅλα τὰ πράματα μαζί ὅπου σηκώνει ἀπάνω,
μονάχα Ἐσένα δὲν κρατᾶ... πὸν δὲν ξανοίγω
πουθενὰ

κι' ὅμως παντοῦ Σὲ νιώθω.
Στὸν Οὐρανὸ ὅπως στὴ γῆ,
στὸ κάθε τι—κι' ἐδῶ κι' Ἐκεῖ—
κρυμμένο πάντα βρῖσκεσαι, σὲ πέπλα τυλι-
γμένο,
ὅμοιο μὲ * ἀστέρι.
Ἐσέ, πὸν γῆ καὶ Οὐρανός,
καὶ τ' ἄπειρα τὰ σχήματα πὸν πλημμυρᾶς
σάν κύμα
νὰ Σὲ χωρέση δὲ μπορεῖ, δὲ σώνει νὰ σκε-
πάση,
μὴδὲ νὰ σταματήση.

Τὰ πιὸ τρανὰ τὰ πράματα Σὺν θεϊκὰ τὰ κάνεις,
καθῶς καὶ τὰ μικρότατα,
σάν θὰ σ' ἀφήσουν στὴ ζωὴ καὶ μιὰ στιγμὴ
νὰ ζήσης
πὸν δῶρο Ἐσὺ χαρίζεις...

Τὰ πιὸ πανώρια πράματα, πεντάρφανα ἀπο-
μένουν·
τὸ σίχαμα ἀναδίνουνε, Ἐσὺ σὰ θὰν τ' ἀ-
φήσης.
Σὰν πτώμα εἶναι κατὰκρυα πὸν τᾶφηκε ἢ
ψυχὴ τους,
καὶ σάν τὸν ἥλιο ἀφώτιστα στὸ γέννημα τῆς
νύχτας.

Στὰ δέντρα καὶ στοὺς ἄνεμους καὶ μέσα στὰ
νερά,
μὰ καὶ σ' αὐτὰ τὰ πράματα τῆς γῆς τὰ πιὸ
ἀπλᾶ,
στὴ μουσικὴ, καὶ στὸ γλυκὸ τὸν τόνο πὸν ἀνα-
δίνουν
τὰ ζῶα πὸν ἀλόγιαστα καὶ ἄθελα ξεχύνουν·
—καὶ στῶν ἀνθρώπων τὶς φωνές πὸν πᾶν
νὰ φανερώσουν
σάν κάποιο αἶσθημα κι' αὐτὲς πὸν εἶναι τὸ
δικό τους.

Στὸ ἀπαλὸ τὸ κίνημα, τὸ σπάνιο χαμογέλιο
γυναίκας· καὶ στὰ λούλουδα, μὰ καὶ στὰ
φύλλα ἀκόμα,
στὸ χόρτο πὸν λαμποκοπᾶ τὸ φρεσκοθερισμένο
καὶ στ' ἄλλο, τὸ χινόπωρο πὸν σιγανοπεθαίνει,
τὴν παρουσία Σου ἐγὼ λατρεύω πάνω ἀπ'
ὅλα,

(*) Λεῖπουν μιὰ ἢ δύο λέξεις ἀπ' τὸ κείμενο.

κι' ὅταν Σὲ χάνω, Ἀγάπη μου, γιὰ τὸ χαμό
Σου κλαίω.

Αὐτὸ εἶναι τὸ αἶσθημα πὸν δοκιμάζει πάντα ὁ Shelley μπρὸς στὴν Ὅμορφιά, ὅπως αὐτὸς τὴν ἐννοεῖ. Καὶ στὴν περιπτώσι του ἐφαρμόζεται κατὰ γράμμα ὁ ὀρισμὸς τοῦ Santayana σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο ἡ ὁμορφιά εἶναι ἓνα «αἶσθημα τῆς ψυχῆς». Ὁ Keats εἶναι ἴσως ὁ μόνος πὸν μπόρεσε νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ νιώσῃ ἀπόλυτα τὸ μυστήριό Της, ὁ Shelley, ὅμως, τὴν νιώθει σάν «Πνεῦμα». Ἐπειδὴ ἦταν ἀσφαλῶς, ὁ ἴδιος, ἓνα πνεῦμα καθαρὸ, τὸ μυστήριο στὸ ὁποῖο μᾶς προσκαλεῖ δὲν εἶναι αὐτὸ τῆς Ὅμορφιάς· εἶναι τὸ μυστήριο ἐκείνου πὸν κρύβεται πίσω ἀπ' τὶς ἴδιες τὶς οὐσίες, τὸ μυστήριο, δηλαδή, τοῦ Πνεύματος τῆς οὐσιαστικῆς ὁμορφιάς, καί, πιὸ πέρα ἀκόμα, τὸ μυστήριο τῆς Οὐσίας (στὸν ἐνικό). Ἡ θεολογία διακρίνει δύο διαφορετικοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους γίνεται αἰσθητὴ ἢ θεῖα παρουσία: τὴν ἐκδήλωσι τῆς Ἀπεραντωσύνης, καὶ τὴν ἄλλη, τῆς Χάριτος. Τὸ μυστήριο, λοιπόν, τῆς Ὅμορφιάς πηγάζει ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς Ἀπεραντωσύνης· καὶ ἐδῶ βρίσκεται τὸ ἰσχυρότερο καὶ βαθύτερο ἐπιχείρημα, γιὰ τὴν ἀντικειμενικότητα καὶ τὸ ἀναλλοίωτο τῆς φύσεώς της, καθὼς καὶ γιὰ ὅλες τὶς μυστηριώδεις ἀλήθειες πὸν περικλείουν οἱ οὐσίες τῶν «ὀραίων πραγμάτων».

Γιὰ τὸν Shelley, οἱ ἐπισκέψεις τοῦ Πνεύματος τῆς Ὅμορφιάς εἶναι θεῖα δωρήματα. Ἄν, ἀπ' τὸ ἓνα μέρος, ἡ τέλεια κατανόηση τῆς Ὅμορφιάς, σάν μυστήριο, εἶναι κάπως μειωμένη σ' αὐτόν, ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος, ὅμως, τοῦ εἶναι ὀλοτετα ἀνοιχτὸς ὁ κόσμος τοῦ «πνεύματος» πάνω καὶ πέρα ἀπ' τὸν κόσμο τῶν «ἀξιομάτων» καὶ τῶν «ιδεῶν», φέροντάς τον στὸν μοναδικὸ σωστὸ δρόμο, σ' αὐτόν πὸν ὀδηγεῖ στὴν πραγματικότητα τοῦ ὄντος. Τόσο, ὅμως, αὐτός, ὅσο καὶ ὁ Keats, καὶ γιὰ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς λόγο—τὸν πρόωρο θάνατό τους—δὲν ἐπρόκειτο νὰ φτάσουν τὸ τέρμα τοῦ σκοποῦ τῶν.

Κι' ἐδῶ, ὅπως παντοῦ, τὰ πάντα στρέφονται γύρω ἀπὸ τὸ «εἶναι», γύρω ἀπὸ τὴν πραγματικότητά τοῦ ὄντος.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ὅμορφιά εἶναι ἓνα

ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τῆς θεότητος εἶναι κάτι πὸν συχνὰ παραγνωρίζεται, ὅπως καὶ ἡ διάκριση γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε παραπάνω. Ὁ Ἅγ. Θωμᾶς τοῦ Ἀκουίνου τολμᾷ νὰ βεβαιώσῃ μέσα σὲ ἐλάχιστες λέξεις ὅτι «ἡ ὠραιότης τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ λόγος τῆς τῶν πάντων ὑπάρξεως»⁽¹⁾.

Ξαναγυρίζει τώρα ἡ σκέψη μας στὸν στίχο πὸν ἀναφέραμε σὲ προηγούμενη ὁμιλία μας, πὸν προβάλλει πάντα ζωντανὸς καὶ ἐπίκαιρος: «Πηγαίνω νὰ δοκιμάσω τὴν

ψυχὴ μου...»⁽²⁾. Οἱ στίχοι αὐτοὶ δὲν δείχνουν μόνο μιὰ ρωμαλέα αἰσιοδοξία, φωτεινὴ καὶ ἀδιάπτωτη φανερόνουν ἀκόμα μιὰν ἐξαισία κι' ἀθῶα ἐμπιστοσύνη στὴν θεία ἀγαθότητα καὶ δύναμι. Καὶ θυμόμαστε τώρα ὅλοι, ἀθελά μας, τὴν ἀξέχαστη ὁμολογία τοῦ Αὐγουστίνου τῶν «Ἐξομολογήσεων»: «Ὁμορφιά, παλιὰ καὶ νέα, πόσο ἄργησα νὰ Σ' ἀγαπήσω!»

ΑΡΧΙΜ. ΠΟΛΕΜΗΣ

(1) De Divinis Nominibus, Κεφ. V.

(2) Ἰδε τεύχος Νοεμβρίου, σελ. 364, στήλ. 2α, στ. 24.

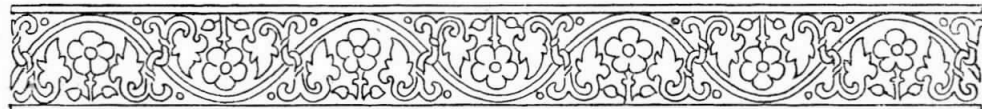
ΤΟΥ ἈΣΩΤΟΥ

Τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁσώτου ἡ ἐπαύριον
σίγουρα θάταν μιὰ καθημερινή.
Ἄκόμα θὰ φοροῦσε τὴ λαμπρὴ στολή
τ' ἄστραφερό στο χέρι του μαργαριτάρι.
Θὰ αἰωρεῖτο στὰ δωμάτια, στὴν αὐλὴ
τῆς εὐωχίας παγωμένη πιά ἡ ὄσμη
ἀπ' τὸ σφαχτὸ γιὰ χάρη του θρεφτάρι.
Τὰ ὄργανα, τὸ γλέντι κι' οἱ χοροὶ
θάχαν μὲ τὰ χαράματα κοπάσει.
Τοῦ φρόνιμου ἀδερφοῦ ἡ πρώτη ὄργη
θάχε μερέψει πιά κι' αὐτή, θάχε περάσει
κι' ἀντάμα γιὰ τ' ἀμπέλια θὰ κινήσανε
τὴν ἄλλη μέρα, τὴν καθημερινή.

Κι' ἀπὸ κοντὰ θάχανε ρθῆ κι' οἱ πειρασμοὶ
νοσταλγικά νὰ ζωντανέψουνε τὶς ὄρες
τῆς ἁσωτείας γλυκεῖα νὰ ποῦν τὴν ἡδονὴ
στὶς μακρινὲς θαμπὲς τοῦ χτέος τὶς χῶρες...
Κι' ἡ ἀγωνία θὰ τοῦ ἐσκίασε τὴ μορφή.
Ὅμως γι' αὐτὸν ἐφεγγασθόλα ἓνα στρατὶ
ὁ δύσκολος τοῦ γυρισμοῦ του ὁ δρόμος
κι' ἡ ἱστορία τῆς ψυχῆς του ἡ μυστική.

Ἔτσι, δὲν πρέπει νὰ φοβᾶσαι—ἢ νὰ ἐλπίζης,
πῶς μιὰ θανατερὴ ἀκίνησια
θ' ἄρθει τὴν ἄλλη μέρα τῆς ἐπιστροφῆς.
Στοῦ δρόμου εἶσαι μονάχα τὴν ἀρχὴ
κι' ἔχεις μιὰ μακρινὴν ὁδοπορία.
Ὅταν μιὰ φορά στὴ ζωὴ σου ἐπιστραφῆς
τὴν κάθε μέρα ὕστερα θὰ ἐπιστρέφης...
Ἐκτὸς κι' εἶσαι καὶ μένεις πάντα ὁ πρῶτος γιὸς
κι' οὔτε τὴ γλύκα τῆς ἐπιστροφῆς δοκίμασες ποτές
οὔτε καὶ τῆς μετάνοιας δάκρυα ἐγεύτης.

ΧΑΡΑ ΚΡΙΣΠΟΥ

ΣΥΜΕΩΝ Ο ΝΕΟΣ, Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Α'.

Μέσα στους μακρούς αιώνες τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, λάμπει ἕνα παράξενο ἄστέρι: Συμεὼν ὁ νέος, ὁ θεολόγος⁽¹⁾.

Τὸ ἀστέρι αὐτὸ «ἀνακαλύφθηκε» τὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια, χάρις στὶς ἀκούραστες ἔρευνες μερικῶν ξένων ἐραστῶν τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι ἀναζήτησαν μὲ πόθο κρυμμένους πνευματικούς θησαυρούς.

Μεγάλοι ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ L. Petit, ὁ K. Holl, ὁ J. Hausherr, ὁ G. Wunderle, ὁ H. Biedermann, ὁ B. Krivocheine, τὸν μελέτησαν συστηματικά, ὁ K. Kirchhoff τὸν μετέφρασε στὰ γερμανικά καὶ ὁ J. Darroutzès στὰ γαλλικά. Στὴν συνέχεια ἄρχισαν νὰ ἐνδιαφέρονται καὶ οἱ δικοὶ μας: Β. Τατάκης, Π. Κανελλόπουλος, Ἰσ. Καμαρινέα.

Γεννήθηκε στὴν Παφλαγονία περὶ τὸ 1025, (ἄλλοι λένε τὸ 949) καὶ πέθανε περὶ τὸ 1092 (ἢ 1022). Ἔδειξε, πολὺ νέος, ἔντονη τὴν τάσι πρὸς τὸν μοναχικὸ βίον. Ὡδηγημένος ἀπ' τὸν πνευματικὸ του πατέρα, Συμεὼν τὸν Στουδίτη⁽²⁾, ἔζησε

(1) Ζαγοραίου Διονυσίου, (ἐκδότης ἔλου τοῦ ἔργου τοῦ Συμεὼν): «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου τὰ εὐρισκόμενα, διηρημένα εἰς δύο, ὧν τὸ πρῶτον περιέχει λόγους τοῦ ὁσίου λίαν ψυχωφελεῖς, μεταφρασθέντας εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον παρὰ πανοσιολογιώτατον πνευματικοῦ κυρίου Ζαγοραίου Διονυσίου, τοῦ ἐνασκήσαντος ἐν τῇ ἐρημονήσῳ καλουμένη Πιπέρι τῇ κειμένη ἀπέναντι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ δὲ δεύτερον περιέχει ἐτέριους λόγους αὐτοῦ διὰ στίχων πολιτικῶν πάνυ ὠφελίμους. Μετ' ἐπιμελείας πολλῆς διορθωθέντα καὶ νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέντα, εἰς κοινὴν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν, (Λόγοι 92 «Λόγοι» (ποιήματα) 50) Ἐνετίησι 1790».

(2) Ἰσ. Rosenthal-Καμαρινέα: «Symeon der neue Theologe und Symeon Studites», 1952.

μὰ ἀπόλυτα ἀφιερωμένη ζωὴ στὸν Θεό. Μοναχὸς καὶ κατοπιν ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος Κωνσταντινουπόλεως, ἔγινε φωτεινὸ παράδειγμα γιὰ τὴν ἐποχὴ του. Τὸ φῶς του ὅμως ὑπάρχει καὶ τώρα, μόνο πὺν χρειάζεται, οἱ νεότεροι νὰ τὸ βάλουν «ἐπὶ τὴν λυχνίαν».

Γιὰ τὸν Συμεὼν λοιπὸν θὰ γίνῃ λόγος, τὸν Θεολόγο⁽³⁾. Γιὰ ὠρισμένα ἔργα του, πὺν τὸνομά του δὲν μᾶς τὰ φανερώνει. Κι' αὐτὰ εἶναι τὰ ποιήματά του. Ποιὰ εἶναι καί, κυρίως, «γιὰ τί» μᾶς μιλοῦν. Τὸ τελευταῖο ὅμως μᾶς τὸ σιγοφιθυρίζει τό: «νέος Θεολόγος, μυστικός...». Ἄς λεχθοῦν λοιπὸν περισσότερα, γύρω ἀπ' τὸ ποιητικὸ του ἔργο.

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπαφὴ δείχνουν, πὺς εἶναι ποιήματα τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ μέτρο. Ἡ γλῶσσα γιὰ τὸ δικὸ μας γλωσσικὸ αἰσθητήριον, εἶναι καθαρεύουσα. Ὅμως γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμεὼν εἶναι μᾶλλον δημοτικὴ. Ἡ γλῶσσα δηλαδὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ ἀπλοστευμένη, ἀκριβῶς γιὰτὶ χρησιμοποιήθηκε σὲ ποιήματα γραμμένα γιὰ τοὺς πιστοὺς⁽⁴⁾, πρὸς «κοινὴν ὠφέλειαν», ὅπως λέει κι' ὁ ἐκδότης του Δ. Ζαγοραῖος. Ἡ «πλοκὴ» ἐξ ἄλλου ἀπλῆ, φυσικὴ, συνεχῆς, χωρὶς τὴν πικρότητα τῆς κλασσικῆς ἀρχαίας καὶ τὴν περιπλοκὴ τῶν νοημάτων τῆς σὲ ἀλληλοεξαπτόμενες προτάσεις. Ἐχει δηλαδὴ τὸ ὕψος, τὸ αὐθόρμητο, τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἀλλὰ δὲν εἶναι διαμορφωμένη λεκτικῶς, ὅπως αὐτό. Πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι

(3) Β. Τατάκη: «Θέματα χριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς φιλοσοφίας» 1952, σελ. 86-101.

(4) Ν. Τωμαδάκη: «Εἰσαγωγή βυζαντινῆς φιλολογίας» τόμ. Α', τεύχος Β', σελ. 168.

είναι ποιήματα του 11ου αϊ. Το μέτρο τονικό, κυρίως δεκαπεντασύλλαβο, αλλά και δωδεκασύλλαβο ή και οκτασύλλαβο. Ο τονισμός των συλλαβών (μετρικῶς) στον δεκαπεντασύλλαβο δὲν εἶναι κανονικός, ὅπως στὰ δημοτικά ποιήματα. Ἄλλ' ἢ ποικιλία αὐτῆ τοῦ μετρικοῦ τονισμοῦ, ὄχι μόνον στὰ ποιήματα σὲ δεκαπεντασύλλαβο, ἀλλὰ καὶ στὰ ἄλλα, κυρίως σ' αὐτὰ ποὺ εἶναι γραμμένα σὲ δωδεκασύλλαβο, κάνει συχνὰ πολὺ παραστατικό τὸ περιεχόμενο, ἐπειδὴ ἡ ἀλλαγὴ γίνεται, γι' αὐτὸ τοῦτο τὸ περιεχόμενο. Γενικῶς στὸ μέτρο δὲν δίνει ἀπόλυτη σημασία, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς ἀλλάζει τὴν σειρά τῶν λέξεων χάριν τοῦ μέτρου. «Στὴν οὐσία» δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ κἀνῃ «τέχνη», ἀλλὰ δανεῖζεται τὸ ὄργανο ὁ ποιητῆς καὶ δὲν πολυενδιαφέρεται γι' αὐτὸ, παρὰ μόνον τόσο, ὅσο χρειάζεται, γιὰ ν' ἀποδώσῃ τοῦρανοῦ τὶς μελωδίες⁽⁵⁾.

Ὅταν προχωρήσῃ κανεὶς στὸ περιεχόμενο, αἰσθάνεται τὸν Χριστιανισμό, καθαρὸ, σ' ὄλο του τὸ βάθος. Αἰσθάνεται, μιὰ πολὺ θερμὴ καρδιά νὰ πλάθῃ αὐτὰ τὰ ποιήματα. Εἶναι πράγματι θαυμάσια δημιουργήματα, πρὸ παντὸς δραματικά, συγκλονιστικά, σ' αὐτὸ ποὺ ἀποκαλύπτουν. Σὲ κρατᾶνε δεμῆνο μαζί τους καὶ σὰν τὰ καταπολαύσῃς» σ' ἀφίνου νὰ δῆς τὸν δημιουργό τους.

Πρὶν ἀναρωτηθῆ κανεὶς, ποῖος τᾶφτιαξε, μένει βαθειὰ σκεπτικός, γι' αὐτὸ, ποὺ τοῦ ἀποκαλύφθηκε. Κι' αὐτὸ ποὺ πρτανεύει σ' ὄλα του τὰ ποιήματα εἶναι ἡ πνευματικὴ ἔνωση με τὸν Θεό. Κάθε φορὰ αὐτὸ διασαλπίζει, μ' ἓνα τρόπο πραγματικά ἡφαιστεϊώδη. Μιὰ ἐσωτερικὴ φλόγα στὴν ἀρχή, ποὺ ξεσπάει κατόπιν καὶ ξεχύνεται καὶ πλημμυρίζει τὰ πάντα με τὴν λάβα της.

«ἐξεξήτουν γὰρ ἐκείνον, ἐκείνον ὄνπερ ἐπόθουν, οὐ ἠράσθην, οὐ τῷ κάλλει ὠραϊότητος ἐφλεγόμην, ἐκαίωμην ὅλος ἐνεπυριζόμεν...» (Λόγος Α').

Αὐτὴ ἡ πυρίνη ἐπιθυμία τοῦ ποιητοῦ, γιὰ νὰ ἐνωθῆ με τὸν Θεό, πότε περνᾶ μονοπάτια ἀγωνίας, ὅταν εἶναι ἀνθρώπινη

μόνον ἐπιδιώξει, καὶ πότε πληρώνεται ἀπὸ τὸν κατακλυσμόν τοῦ Θεοῦ, ὅταν Ἐκεῖνος ἀπλόχερα προσφέρῃ τὸν ἑαυτοῦ στοὺν ταπεινωμένο ἄνθρωπο.

«...Οὕτως οὖν διάγοντά με, οὕτω καὶ διακρούοντά με, ἐκτεκόμενόν τε ἅμα, καίγε μαστιζόμενόν με, καὶ βοῶντα κατωδύνως, τῆς κραυγῆς μου ἐπακούσας...κατηλέησε, καὶ ἀδῆς κατιδεῖν ἠξίωσέ με» (Λόγος Α').

Αὐτὴ ἡ λαχτάρα, αὐτὸς ὁ ζῆλος τοῦ ποιητοῦ, ποὺ τὸν κάνει φανερό καὶ με λέξεις καὶ με ἐκφράσεις ἀνάλογες, ἀναμοχλεύει τὸν ἀναγνώστη καὶ τὸν κάνει νὰ παρακολουθῆ με ὑπερέντασι καὶ με παλμούς καρδιάς δυνατώτερους, τὸ σκληρὸ ἀνέβασμά του. Γιατί, εἶναι πραγματικά σκληρὴ αὐτὴ ἡ ἀνάβασις, γιγάντιος ὁ ἀγώνας, οὐράνια ἡ νίκη.

Τὸ ἀνέβασμα αὐτὸ ἀπαιτεῖ θυσίες καὶ τίς πὶδ δυνατές, ἀκόμα καὶ τίς ἱερὲς ἀγάπες τῆς καρδιάς.

«...Ὅσοι γυμνοὶ γενήσονται πλοῦτου τε καὶ χρημάτων, καὶ τὴν προσπάθειαν αὐτῶν ἀρνήσονται εἰσάπαν, ὅσοι τὴν δόξαν τὴν κενὴν, ἀνθρώπων τοὺς ἐπαίνους ἀπὸ ψυχῆς βδελύξονται, διὰ τὴν ἄνω δόξαν...» (Λόγος Δ'),

θ' ἀνεβοῦν. Ν' ἀπαρνηθῆ λοιπὸν ὁ καθεὶς ὅλες του τίς ἀδυναμίες, μὰ καὶ ὅλες τίς ἀγάπες, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι θεμιτές, μὰ τὸν ἴδιο τὸν δεσμεύουν. Ὅ,τι γλυκαίνει, τέρπει τὴν καρδιά καὶ συγχρόνως τὴν δένει, γιὰ τὸν Συμεών εἶναι ἀπόβλητο χωρὶς συζήτησι. Ὅλα τὰ ὁμορφα τῆς γῆς, τὰ ἀγαπητὰ πρόσωπα, οἱ πόνοι, οἱ σκέψεις, ὁ χαρακτήρας, πτάσεις ἴσως καὶ τάλαντα, γιὰ μιὰ ἀνθρώπινη σταδιοδρομία, γιὰ ἓνα ἐνδοξο ὄνομα», ὅλα, ἂν δὲν βοηθοῦν στὸ ἀνέβασμα (καὶ ὁ Συμεών ἔχει τὴν γνώμη πὸς τὰ περισσότερα δὲν βοηθοῦν), πρέπει νὰ κοποῦν.

Ὅταν μιλήσῃ ὁ Συμεών γύρω ἀπ' τὴν θυσία τῶν πάντων, γιὰ τὸν ἑαυτοῦ του βέβαια, ἐννοεῖ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀπάρνησι. Ἄλλ' ἀκόμη καὶ τότε, (πόσο μᾶλλον στίς κοινὲς περιπτώσεις) δὲν ἐννοεῖ τὴν προσβλητικὴν ἀπέναντι στὸ Θεὸ χειρονομία, νὰ

(5) Ν. Τωμαδάκη, ἔ. ἀ. σ. 167.

ποδοπατήση την σκέψι του ἢ τὸ συναίσθημά του ἢ τὸ σῶμά του. "Οχι ἀλλὰ νὰ κἀνή δλ' αὐτὰ νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν μητέρα-ψυχὴ καὶ ἀπορροφημένα ἀπ' αὐτὴ νὰ νοιώσουν τὴν ἀδελφοσύνη τους, ν' ἀφιερωθοῦν στὴν ἐξυτηρέτησί της καὶ νὰ βροῦν τὴν αἰωνιότητά τους.

Μὰ χρειάζονται τὸ ἀλύπητο κλάδεμα, ὥστε νὰ γίνουν εὐχρηστα, τὸ ἀπαραίτητο μπόλιασμα, σὰν τὴν ἀγοριάμπελο, γιὰ νὰ δώσουν γλυκὸ καρπὸ. Κι' ἂν δὲν μπολιάζονται, τότε δὲν ἀπομένει παρὰ τὸ ἀλύπητο ξερρίζωμα.

Ὁ ἴδιος ὁ Συμεὼν καὶ ζῆ καὶ σκέπτεται καὶ αἰσθάνεται καὶ χαίρεται. Μὰ πρῶτα ξεκαθάρισε τὰ ξερόκλαδα. Μπορεῖ νὰ πᾶς σ' ἓνα ἀγοραστὴ καὶ νὰ πουλήσῃ τὰ ὑπάρχοντα καὶ νὰ μὴ εἶσαι ἐλεύθερος. Μήπως ὁ πλούσιος νεανίσκος στὴν προᾶξι, τὴν ὥρα ποὺ πουλοῦσε, δίστασε ἢ προὶν κἀν τολμῆσῃ νὰ σκεφθῆ «ἀπῆλθε λυπούμενος»; (Τί λυπητερὰ γοργὴ ἀποχώρησις!) Φωνάζει, λοιπόν, ὁ Συμεὼν νὰ τακτοποιήσουμε τὰ ὑπάρχοντα, νὰ μὴ τὰ θεωρήσουμε «δικὰ μας», νὰ μὴ αἰσθανώμαστε «ἓνα». Ν' ἀπελευθερωθοῦμε ἀπ' ὅλα, κι' ἀπὸ τὰ προσφιλῆ μας πρόσωπα. Θὰ πετύχουν τὸ δύσκολο αὐτὸ στόχο, «ὅσοι κόσμον ἀρνήσονται τὸν μάταιον καὶ πλάνον...» (Λόγος Δ').

Ἐδῶ, στὴν ἀπάρνησι τῶν προσφιλῶν προσώπων, ἐπιμένει πολὺ, καὶ ἔχει δίχρη. Τὸ παιδί, ἡ μάννα, ὁ πατέρας, ὁ φίλος, ἀλυσοδέουν, πολλὲς φορὲς, ἐκεῖ βαθεῖα, στὰ ἔγκατα τῆς ὑπάρξεώς του, ἓνα ἄνθρωπο κι' ὄχι μόνον τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πανδαισία, ποὺ παραθέτει ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸν ὀδηγοῦν καὶ σὲ χάος. Πόση καταστροφὴ δὲν φέρνει ἡ ἀπνευματίστη ἀγάπη μιᾶς μάννας στὸ παιδί της! Βέβαια ὁ συγγραφεὺς μιλάει γιὰ τὸν ἀσκητή. Μὰ ὁ καθένας τὴν στιγμὴ ποὺ νοιώθει πὼς ὁ ἀντικρυνὸς του ἀνήκει στὸν ἑαυτόν του καὶ στὸν Θεὸ καὶ ὁ ἴδιος στοὺς ἄλλους καὶ στὸν Θεό, εἶναι ἓνας μεγάλος ἀσκητὴς στὴν ζωὴ.

Εἶναι ἓνα βαθύτατο αἴτημα καὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σημερινοῦ, ὅσο κι' ἂν φαίνεται πὼς ταιριάζει στοὺς μονάζοντας. Τὰ περισσότερα «ἀσχημα» ποὺ συμβαίνουν στὴν

γῆ, ἔχουν τὴν αἰτία τους στὴν προσκόλλησι αὐτὴ στοὺς ἀγαπητούς. "Οχι προσκόλλησις, ἀλλ' ἀπάρνησις τῶν προσφιλῶν, λέει καὶ ὁ Συμεὼν, σκεπτόμαστε πολλάκις κι' ἐμεῖς. "Αλλ' ὅταν μιλάμε γιὰ «ἀπάρνησι» βάζουμε στὸν νοῦ μας τὴν ἐγκατάλειψι. "Ομως ἡ πνευματικὴ ἀπάρνησι εἶναι κάτι πολὺ βαθὺ καὶ ἐλάχιστα ἔχει σχέσι μὲ τὴν ἐξωτερικὴ συμπεριφορὰ. "Ακόμη, ὅταν σκεπτόμαστε τὴν ἔννοια αὐτὴ, νομίζουμε συνήθως τὸν ἑαυτό μας ἐλεύθερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. "Ομως, θὰ πρέπει νὰ βάλουμε στὸ μυαλό μας πὼς θὰ πῆ, καὶ κυρίως, νὰ θέλουμε τοὺς ἄλλους ἐλεύθερους ἀπὸ μᾶς. "Ελεύθερους νὰ διαθέσουν τὸν ἑαυτό τους καὶ τὰ τοῦ ἑαυτοῦ τους ὅπως ἐπιθυμοῦν. Νὰ ποῦν, ν' ἀκούσουν, νὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν. Νὰ διαθέσουν καὶ τὰ δικὰ μας σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τους, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πνευματικὸ μας θησαυρό, ἀπλούστατα γιὰ εἶναι «χάρισμα». Νὰ εἶναι ἀφρωσιωμένος κανεὶς στοὺς ἀγαπητούς κι' ὅμως νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπ' αὐτούς. Πόσες «ἀσχημίες» στὴν γῆ δὲν ὀφείλονται στὴν παρεξηγημένη ἀγάπη, τὴν ὀρμικὴ, τὴν ἐγωϊστικὴ ποὺ δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μῖσος; Τὸ μῖσος ζητεῖ δυστυχία καὶ ἡ τέτοιον εἶδους ἀγάπη-σκλαβιά, δυὸ φορὲς δυστυχία. "Αν ἀποδεσμευτοῦμε ἀπ' τοὺς ἄλλους, ἂν τοὺς ἀφίσουμε δηλαδή, κι' ἂν δὲν ζητᾶμε σκλάβια μας τὴν θωπεῖα τους καὶ τὴν στοργὴ τους, θὰ νοιώσουμε κάπως τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Θεοῦ. Πάλι λοιπόν, πάλι, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπ' ὅλα, στ' ἀλήθεια ὅμως ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, γιὰτὶ αὐτὰ «ὄλα», εἶναι ὁ ἴδιος.

Ὁ σκληρὸς αὐτὸς ἀγώνας φέρνει δάκρυα. Φέρνει αὐτὸ τὸ φούσκωμα τῆς ψυχῆς ποὺ ζωγραφίζεται στὰ μάτια. Μιλάει πολὺ γιὰ τὰ δάκρυα ὁ ποιητὴς. Πιστεῦει πὼς δίνουν μιὰ ταπεινώσι, μιὰ κάθαρι, σ' αὐτὸν ποὺ τὰ χύνει. Νὰ τί λέει στὸν Β' «Λόγος»:

*«Καὶ δακρῶν μου ρανίδας, ὡς πηγὰς αἰετῶν
βλυζούσας λογισάμενος Χριστέ μου, πλῆνον ἐν αὐταῖς
ψυχῆς μου, πλῆνον καὶ τοῦ σώματός μου τὰς ἐκ τῶν παθῶν
κηλίδας ἐκπλυν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ πάσης πονηρίας...».*

Τὰ ἐπιθυμῆι ὁ Συμεών, γιατί «ὁ ρύπος», «ὁ βόρβορος», οἱ πληγές, ἡ ἀθλία κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, πού τὴν παρουσιάζει μ' ὄλες τὶς λέξεις, πού τὴν συμβολίζουν, μὲ τὰ δάκρυα, γίνονται ὁμορφιά.

«Δάκρυσον, μετανόησον, καταφρόνησον πάντων», συνιστᾷ.

Ἔτσι «κεκαθαρισμένος» προχωρεῖ ζητώντας τὸν Θεό. Ἡ ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου στὴν ζήτησι τοῦ ἀπολύτου Θεοῦ εἶναι κατὰδηλῆ. Αὐτὸ φαίνεται σ' ὄλο τὸ ποιητικὸ του ἔργο. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο παρουσιάζεται ὅλη ἡ ἀνησυχία τοῦ πνεύματός του, τοῦ νοῦ του. Ψάχνει νὰ δῆ, νὰ ψηλαφήσῃ. Ἀλλὰ ἔχει καταλάβει πὼς τὸν Θεὸ δὲν τὸν βρῆσκουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τοὺς βρίσκει Ἐκεῖνος.

«Ταῦτα δὲ μὴ λόγους ὄλους μηδὲ ἐπινοίας ζητεῖ, ἀλλὰ πῦρ βαλεῖν ἐξαίρει» (Λόγος Α').

Παλεύουν οἱ ἄνθρωποι, ἀναζητώντας, ἀγωνιοῦν, μὰ ὁ νοῦς τους, ἄς μὴ πλανᾶται, δὲν θὰ τοὺς φέρῃ ἐκεῖ πού θέλουν. Ὁ ποιητὴς γνωρίζει τὴν ἀνθρώπινη φύσι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἀκόμη καὶ τὸ πὼς φέρεται ὁ Θεὸς σ' αὐτοὺς πού τὸν ἀναζητοῦν μὲ τὸν νοῦ τους.

Αὐτὴ τὴν πραγματικότητα πού μοιάζει σὰν ἓνα παιχνίδι, τὴν ἀπέδωσε ὁ ποιητὴς σ' ἓνα του «λόγο» θαυμάσια. Φαίνεται γιὰ μιὰ στιγμή πὼς δυὸ παιδιὰ παίζουν τὸ κρυφτὸ καὶ τὸ ἓνα τρέχει πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο. Μὲ πολλὴ χάρι ἀποδίδει τὸ κνηρητὸ τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου πίσω ἀπ' τὸν Θεό. «Ἐπήδηξε, ὤρμησε νὰ πιάσῃ, ἔφυγε ἐκεῖνος γρήγορα, ἔτρεχε αὐτός, μὲ δύναμι τὸν ἔφθανε καὶ τὸν ἐπιανε ἀπὸ τὴν ἄκρη ἀπ' τὸ ἱμάτιο, στεκόταν ἐκεῖνος, ἔχαιρεν αὐτός...», αὐτός, ὁ ποιητὴς ἔχαιρε, ὅταν στεκόταν Ἐκεῖνος. Ἔτσι συνεχίζει μὲ ρήματα ἀλλεπάλληλα κινήσεως.

Διαβάζοντας νοιώθει πραγματικὰ κανεὶς τὴν ἀγωνία τῶν θηρευτῶν τοῦ Θεοῦ, πού δὲν ἀφίνονται σὶς δωρεές Του. Οὔτε τὸ «νάξιμο» οὔτε ἡ ταπεινώσις μόνον, ἡ καθαρότης μόνον, τίποτε μόνο του δὲν θὰ δώσῃ τὸ τρισποθητὸ ἀποτέλεσμα.

Μὰ τί χρειάζεται λοιπόν; Ἄκου τί λέει ὁ Συμεών. Καὶ ὅλα πρέπει νὰ γίνουν,

«Ὅταν ταῦτα δὲ ποιήσῃς...

τὸ πρωτότυπον οὐκ ὄφει οὐδ' οὐ μὴ κατανοήσῃς, εἰ μὴ ἀποκαλυφθῇ σοι διὰ Πνεύματος Ἁγίου. Πάντα γὰρ τὸ Πνεῦμα διδάσκει, ἐν φωτὶ λάμπαν ἀρρήτων» (Λόγος 34ος).

Ἔτσι ὁνομάτα γνωρίζει, τὰ χρησιμοποιήσε γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὰ συναισθημάτα του. Οἱ εἰκόνες εἶναι πότε σκοτεινές πότε πυρφόρες, ἄλλοτε θλιβερές μὰ τὶς περισσότερες φορὲς πνευματικὲς ἀνατολές. Ἡ σκέψις του δυνατὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ συναισθημὰ του ἀφημένο στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἓνα «μπουρλότο», πού τὸν πυρπολεῖ.

Πιστεύει ἀκράδαντα στὸ δόγμα καὶ προσφέρει μ' ἓνα μυστικὸ λογοτεχνικὸ τρόπο τὶς δογματικὲς ἀλήθειες. Μὲ εἰκόνες, παρομοιώσεις, μεταφορές, τὶς κάνει ὄχι ἀπλῶς προσίτες, ἀλλὰ καὶ μὲ εὐχάριστο τρόπο τέτοιες, ὥστε ὁ ἄνθρωπος πλησιάζοντάς τες, νὰ χαίρεται μὲ τὴν γνώσι τους καὶ νὰ αὐξάνεται μὲ τὴν οὐσία τους.

—«Ποῖον δέ σοι εὐάρεστον καὶ τέλειον ὑπάρχει;» ρωτᾷ ὁ ποιητὴς τὸν Θεό, στὸν 20ὸν «Λόγο».

«Ναὶ δὴ μὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ, ὃ πανοικτίρμον λόγε!» παρακαλεῖ στὴν συνέχεια καὶ ὁ Θεὸς ἀπαντᾷ μὲ τὸ στόμα βέβαια τοῦ ποιητοῦ:

«Ἄκουσον ὅπερ ἐρωτᾷς, γράφων ὅπερ ἀκούεις.

Ἐγὼ Θεὸς προάναρχος. Ἐγὼ δεσπότης φύσει τῶν οὐρανῶν τε βασιλεὺς καὶ τῶν καταχθονίων...»

Καὶ νῦν εἰμι καὶ ἔσομαι εἰς αἰῶνας αἰώνων», καὶ προσθέτει κάτι γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς βουλήσεως:

«ἀλλ' οὐ τὸν μὴ βουλόμενον ποτε καταναγκάζω. αὐτεξούσιον θέλω δέ, αὐτοπροαιρέτον γε...».

Ἐλεύθερα ἄς διαλέξουν οἱ ἄνθρωποι, ἂν θὰ γίνουν φίλοι τοῦ Θεοῦ, «τοιούτους τοὺς ἐπιποθεῖ ὁ Θεός».

Διαβάζοντας τὰ ποιήματα τοῦ Συμεών, πείθεται κανεὶς, μέσα ἀπὸ ὅσα ἀναφέρει μὲ τὸν ζωντανὸ του τρόπο πὼς ὁ ποιητὴς ἔχει κατορθώσει μιὰ ἔνωση τόσο πραγματικὴ μὲ τὸν Θεό, ὥστε νὰ γεμίσῃ τὴν φυσικὴ του ὑπαρξι ἀπόλυτα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο θεωρεῖ τὴν κοσμικὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ πολὺ κατώτερη. Χαίρεται γιὰ τὸν νοῦ, τὴν σκέψι, τὸν πνευματικὸ του κόσμ' αὐτὸν πού τοῦ δίνει τὴν συνείδησι τῶν

πάντων. Τὸ πνεῦμα του ἀγάλλεται μὲ τὸν αὐτὸ Θεὸ κι' ὄχι μὲ τὶς ἐπιστολές του (τὴν φύσι) ὅσο ὠραίες κι' ἂν εἶναι. Βέβαια παραξενεύεται ὁ ἀναγνώστης, ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς περιφρονεῖ κάπως τὴν φύσι, αὐτὴ πού εἶναι «κόσμος». Πῶς ἔφθασε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ ἀσκητής; Ἡ δικαιολογημένη αὐτὴ ἀπορία λύεται, ἂν σκεφθῆ κανεὶς τοὺς πνευματικὸς συνδέσμους τῶν ἀνθρώπων, πού ὅσο πιὸ πνευματικοὶ εἶναι, τόσο πιὸ πολὺ γερμίζουν καὶ τὴν σωματικὴ ὑπαρξί τους καὶ τόσο πιὸ μηδαμινὰ φαίνονται γιὰ λίγες στιγμὲς ὅσα ὁμοῖα τῆς φύσεως ὑπάρχουν γύρω τους. Μιὰ συντροφιά φίλων ψυχῶν, πού τείνει πρὸς τὰ πάνω, δείχνοντας ἀδιαφορία πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ ἀπαλόχρωμον δειλινοῦ, θάξῃ πολλὰ νὰ πῆ πάνω σ' αὐτὸ καὶ θὰ συμφωνήσῃ πέρα γιὰ πέρα μὲ τὸν Συμεών, ὅτι,

«Τί πρὸς τὸ φῶς κεχῆναμεν τὸ ἀναίσθητον τοῦτο, οἱ ἐν αἰσθήσει νοερῶ τετιμημένοι λόγῳ; Τί πρὸς τὰς ὕλας βλέπομεν τὰς φθειρομένης ταύτας, αὐλον ἔχοντες ψυχὴν καὶ ἀθάνατον ὄλην;...».

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ ποιητὴς ἔλυσε ἕνα μεγάλο πρόβλημά του. Κάθε ἀνθρώπινη ἢ τῆς φύσεως ἀσχημία τὸν βοήθησε νὰ παρουσιάσῃ τὴν πνευματικὴ ἀσχημία, καὶ κάθε ἁρμονικὴ ἔκφρασις των νὰ δείξῃ τὸ πνευματικὸ κάλλος. Συναντᾷ κανεὶς ἔτσι πολὺ πραγματικὲς καὶ πιστὲς περιγραφὰς τῆς φύσεως. Ἄν δὲν εἶχε μπροστὰ στὰ μάτια του τὴν πανώρια φύσι, εἶναι δύσκολο νὰ βροῦμε πῶς θὰ ἐκδηλωνόταν.

Φαίνεται πῶς τὴν ἔχει ἀγαπήσει πολὺ τὴν φύσι, τοῦ ἔχει κάνει ἐντύπωσι μεγάλη, μὰ δὲν τὴν ἔχει λατρέψῃ. Εἶναι ἕνα ὕλικό, πού μὲ τὰ ὄργανα τῆς λογοτεχνίας πλούσια τὸ ἐκμεταλλεύθηκε. Ἐφταξε ἔτσι «σαπφειρένιες» εἰκόνες τῆς θείας δόξης πλησιάζοντας σὲ πολλὰ σημεῖα ἐκεῖνες τῆς ἀποκαλύψεως. Ποτὲ ὁμοῦς δὲν κρατᾷ τὸν ἀναγνώστη πρὸς τὰ εἶδωλα. Τὸν ἐντεχνοῦ λόγο τὸν χρησιμοποιεῖ, γιὰ νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του πῶς ὁ ἄνθρωπος ἀγαπάει τὸ ὠραῖο (ὁ ἴδιος τῶχει ξεπεράσει). Τὸν θεωρεῖ μέσον πού ὀδηγεῖ πρὸς τὸ σκοπὸ, ἀφίνοντας ἐλεύθερο τὸν ἀναγνώστη νὰ χαρῆ τὶς ὁμορφιὰς τῆς περιοχῆς τοῦ λόγου.

Τὰ ποιήματά του, λοιπόν, εἶναι γεμάτα ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ τρόπου, πού ἐκφράζεται ἕνας ποιητὴς. Πολλὲς φορὲς ἡ ἐπιτυχία τῶν σχημάτων του φθάνει σὲ ἀφάνταστο ὕψος, ἀκριβῶς γιὰ τὸ περιεχόμενον εἶναι ὑπερκόσμιον. Ἄλλοτε πάλι παριστάνει τὴν ἁμαρτία ἢ καλῶτερα τὸν σκληρό, σχεδὸν ἀπεγνωσμένο ἀγῶνα, μὲ μιὰ δύναμι πού γερμίζει τὸν ἀναγνώστη συμπάθεια ἢ ἀπέχθεια. Ὅλα τὰ ἐγκόσμια ἔχουν ἀναφεροθῆ, χωρὶς νὰ ἀφίρουν κοσμικὸ φρόνημα, ἀλλ' ἀντίθετα κάνουν τὸν εὐλαβῆ ἀναγνώστη νὰ ποθήσῃ νὰ γίνῃ «λυχνία» πού θὰ δεχθῆ τὸ «θεῖον πῦρ», νὰ ζήσῃ φτερουγίζοντας ψηλά, ὅπου μόνο μιὰ θεία ἔλξι θὰ τὸν φέρῃ.

Πολὺ χρησιμοποιεῖ τὸ σχῆμα τῆς μεταφορᾶς. Οἱ μεταφορὲς του ὁμοῦς δὲν εἶναι μόνο ἀπ' τὸν φυσικὸ κόσμον, μὰ κι' ἀπ' τὰ πραγματικὰ γεγονότα τῆς Γραφῆς. (Καὶ τὴν Γραφὴ τὴν γνωρίζῃ πολὺ καλά). Ὅπως στὸν τυφλὸ τοῦ ἔδωσε τὸ φῶς. Ἄλλωστε ὁ Κύριος πρὸ πάντων τὴν πνευματικὴ ὑγεία προσφέρει στὸν ἄνθρωπον. Συγκαταβαίνει στὰ ἀνθρώπινα καὶ δίνει καὶ σωματικὴ ὑγεία, ἀκριβῶς γιὰ νὰ κἀν χειροποιαστά, ὅσα εἶναι ἄπιαστα. Ὁ παραλυτικὸς τοῦ Εὐαγγελίου τὸ φωνάζει. Δὲν πίστευαν ὅτι μπορεῖ νὰ συγχωρήσῃ τὶς ἁμαρτίες καὶ τότε τοῦ λέει νὰ ἄσῃ τὸν κράββατόν του. Μὲ τὴν σωματικὴ ἴασι ἀποδεικνύει τὴν πνευματικὴ.

Νὰ καὶ μερικὲς ἄλλες μεταφορὲς:

Ἐκεῖ τὸ μάννα ἔφαγον καὶ ἄρτον τῶν ἀγγέλων,...
Ἐκεῖ τὴν ράβδον Ἄαρὸν τὴν ξηρὰν ἐξανθούσαν εἶδον....
Ἐκεῖ τὴν στείραν μου ψυχὴν εἶδον καρποφοροῦσαν,....
Ἐκεῖ τὴν βορβορώδη μου καὶ ἄσπρον καρδίαν ἔθεασάμην καθαρὰν καὶ ἀγνήν καὶ παρθένον...
Ἐκεῖ τὸ νίψαι ἡκουσα κολυμβήθρα δακρύων καὶ ποιήσας ἐπίστευσα καὶ ἀνέβλεψα αἴφνης».

Δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ τιμῆμα σ' ὅλο του τὸ ποιητικὸ ἔργο, κάνει αὐτὴ τὴν τεράστια μεταφορὰ καὶ χρησιμοποιεῖ πραγματικὰ γεγονότα τῆς Γραφῆς ἀναφερόμενα στὸν ἄνθρωπον ἢ τὸν φυσικὸ κόσμον, γιὰ νὰ δηλώσῃ ἀνανήψεις πνευματικῆς. Ὅλα εἶναι τύπος καὶ σύμβολα τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος.

Μὲ πλῆθος λέξεων, ποὺ κρούουν τὴν ἔννοια τοῦ πόνου, καλεῖ σ' ἓνα ἀγῶνα, ποὺ τὸν στεφανώνει μὲ τὰ πιὸ πετυχημένα ἐπίθετα καὶ τὸν ἀνεβάζει στὴν πιὸ καλὴ θέσι. Καλεῖ σὲ μιὰ πάλῃ ἐσωτερικὴ ποὺ δὲν φαίνεται, δὲν εἶναι ἐξωτερικὰ γεγονότα· εἶναι ἄλλατα ἢ καὶ βήματα πνευματικά, ἄπιαστα γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ χειροτοιαστὰ γιὰ τὸν καθένα καὶ γιὰ τὸν Θεό.

Μὲ τὰ ποιήματά του ὁ Συμεών εἶναι σάν νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ ἓνας, χίλιοι ἄγγελοι ποὺ τεράστιοι αὐτοί, τραβάν, τραβάν ἀκατάπαυστα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὰ ψηλά, παραγνωρίζοντας καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία τους. Ὁ «Ζηλωτὴς ὁ μανικώτατος»⁽⁶⁾, μὲ μιὰ πρωτοφανῆ προσπάθεια, ζητεῖ ν' ἀνασύρη τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' τὴν γῆ πρὸς τὸν οὐρανό, δείχνοντας καμμιά φορὰ πὼς ἴσως δὲν σέβεται τὴν θέλησί τους. Ἔχει θαμπωθῆ ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ Θεοῦ, ἔχει συναρπασθῆ διανοητικά, συναισθηματικά, καθ' ὅλοκληρίαν.

«Ναί φίλοι συνεπάρθητε δὴ μοι οὐ σώματι, οὐ πνεύματι, ἀλλὰ νοῦ καὶ ψυχῆ καὶ καρδίᾳ, ἐν ταπεινώσει κράζοντες καὶ συντριβῆ καρδίας».

★

Ὡς ἐδῶ ἔγινε λόγος γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Συμεών σὲ γενικὲς γραμμές, καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφή. Στὴν συνέχεια θὰ ἀναλυθῆ ἓνας μόνον «Λόγος», ὁ δέκατος, γιὰ νὰ γίνῃ γνωστὸς ὁ ποιητὴς στὶς λεπτομέρειες τῶν συναισθημάτων του καὶ στὴν εὐκολία νὰ χρησιμοποιοῦ αὐθόρμητα τὰ μέσα τὰ ἐκφραστικὰ προκειμένου νὰ κἀνῃ μέτοχο τοῦ ἑαυτοῦ τὸν ἀναγνώστη.

Νὰ ποῖο εἶναι τὸ ποίημα, «Λόγος».

Ἐμάκρυνα, φιλάνθρωπε, ἠλίσιθην ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀπεκρύβην ἀπὸ σοῦ τοῦ γλυκέος δεσπότην ὑπὸ τὴν νύκτα γεγονῶς τῆς τοῦ βίου μερίμνης, πολλὰ ἐκείθεν τραύματα καὶ δείγματα ὑπέστην πολλὰς πληγὰς ἐπανελθὼν φέρῳ ἐν τῇ ψυχῇ μου, καὶ κράζῳ ἐν ὀδύνῃ μου καὶ πόνῳ τῆς καρδίας.

(6) Βασιλείου Κριβοσίην: «Ζηλωτὴς μανικώτατος», περ. «Γρηγόριος Παλαμάς», 1955, σ. 364-370, 444-453 καὶ 1956 σελ. 29-33, 192-200.

Ἐλέησον, οἰκτεῖρισον ἐμὲ τὸν παραβάτην ὃ ἱατρὲ φιλόψυχε καὶ φιλοικτίρμον μόνε, ὃ δωρεὰν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τετραυματισμένους

ἰώμενος, ἰάτρεισον μώλωπας τῶν τραυμάτων. Στάλασον σοῦ τὸ ἔλεος τῆς χάριτός σου.

Καὶ τὰς πληγὰς μου ἀλειψον, ἐξάλειψον τὰ ἔλκη

Συνοῦλωσον καὶ σύσφιξον τὰ παραλελυμένα μέλη μου, καὶ ἀφάνισον τὰς οὐλὰς πάσας

σῶτερ, καὶ τέλειον ὑγείωσον ὅλον με, ὡς τὸ πρόην, ὅτε οὐκ ἦν μοι μολυσμός, οὐκ ἦν μοι μώλωψ οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐ κηλὶς ὃ Θεέ μου,

ἀλλὰ γαλήνη καὶ χαρὰ, εἰρήνη καὶ πραότητα, ἅγια τε ταπεινώσις καὶ ἡ μακροθυμία ὑπομονῆς ὃ φωτισμός καὶ τῶν καλλίστων ἔργων

ὑπομονὴ καὶ δύναμις ἀήττητος εἰσάπαν, ἐξ οὗ πολλὴ παράκλησις δακρῶν καθ' ἐκάστην

ἐξ οὗ ἡ ἀγαλλίασις ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ ὡσπερ πηγὴ ἀνέβρουεν, ἔρρειεν ἀενάως καὶ ρεῖθρον ἦν μελισταγές, εὐφροσύνης τε πόμα,

διηνεκῶς στρεφόμενον ἐν στόματι νοός μου. Ὅθεν ὑγεία ἅπασα. Ὅθεν ἡ καθαρότης.

Ὅθεν ἡ ῥύψις τῶν παθῶν καὶ λογισμῶν ματαίων

ὅθεν ἡ ἀστραπόμορφος ἀπάθεια συνῆν μοι. Καὶ συνεγίγνετο αἰεὶ, πνευματικῶς μοι νοεῖ, ὃ ταῦτα διερχόμενος, μὴ μολυνθῆς ἀθλίως, ἀφατον ἐμποιοῦσάν μοι ἡδονὴν παρουσίας καὶ γάμον πόθον ἄπειρον ἐνώσεως ἐνθέου

ἐξ ἧς ἐγὼ μεταλαβὼν ἀπαθῆς ἐγενόμην ἐκκυρωθεὶς τῇ ἡδονῇ, φλεχθεὶς αὐτῆς τῷ πόνῳ

καὶ τοῦ φωτός μετέσχηκα, ναὶ καὶ φῶς ἐγενόμην,

πάθους παντὸς ἀνώτερος, ἐκτὸς κακίας πάσης οὐ γὰρ προσπαῦσει τῷ φωτὶ τῆς ἀπαθείας, πάθος,

ὡς οὐδ' ἠλίω ἢ σκιά, ἢ τοῦ φωτός τὸ σκότος. Τοιοῦτος ὢν γενόμενος τοιοῦτος τε ὑπάρχων ὑπεχυνώθην Δέσποτα ὡς ἐμαντῶ θαρρήσας· μερίμνη ὑπεσύρην τε τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων

φροντίδι τε βιωτικῶν κατέπεσα ὃ τάλας καὶ ψυχρανθεὶς ὡς σίδηρος, μελάνος ἐγενόμην καὶ ἐγχερονίσας κείμενος, ἰδὼν προσελαβόμεν καὶ διὰ τοῦτο σοὶ βοῶ πάλιν καθαρισθῆναι αἰτούμενος, φιλάνθρωπε, καὶ εἰς τὸ πρόην

κάλλος ἀνενεχθῆναι καὶ τοῦ σοῦ φωτός καταπολαῦσαι.

Ἄς τὴν παρακολουθήσουμε ὁμῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν προοιουχὴ αὐτὴ στὶς λεπτομέρειές τῆς.

Ἐμάκρυνα φιλάνθρωπε, ἠλίσιθην ἐν ἐρήμῳ...» ἀρχίζει μ' ἓνα στίχο τοῦ Δα-

βίδ, γιατί ασφαλώς τόν θεωρεῖ πολὺ κατὰλληλο γιὰ τὸ θέμα ποὺ πρόκειται ν' ἀναπτύξη. Ἡ πρώτη λέξις «τὸ ἐμάκρυνον» φανερώνει τὰ παραπατήματα τῆς ψυχῆς, ποὺ καταλήγουν σὲ παραστρατήματα. Ἡ συνέπεια τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὸ Θεοῦ, εἶναι τόσο φυσική νὰ μείνη, νὰ ξενυχτίσῃ στὴν πνευματικὴ ἐρημιά. Τόσο ξεμάκρυνε, ποὺ δὲν φαινόταν ἢ μᾶλλον δὲν ἔβλεπε τὸν γλυκύτατο Κύριο. Ἔχει δίκιο, γιατί, ὅταν γίνεται κάτι τέτοιο, οἱ «ὀφθαλμοὶ» γίνονται «ἐσκοτισμένοι». Λίγο ἀόριστος στὴν ἀρχὴ ὁ ποιητῆς, πὺ συγκεκριμένος στὴν συνέχεια. Παρομοιάζει τὴν μέριμνα τοῦ βίου με νύχτα, ποὺ μέσα τῆς ἔχει χαθῆ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ. Μὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτό, τὸ πὺ νύχτωσε γυρνώντας, φέρνει ἐπάνω του τὰ ραϊσίματα τῶν ἀρχόντων τοῦ σκότους, τραύματα, δῆγματα, πληγές, ὄχι στὸ σῶμα μὰ στὴν ψυχῆ. Ἡ οἰκτρὴ κατάστασίς του, γίνεται πὺ αἰσθητῆ, καθὼς φωνάζει με ὀδύνη καὶ πόνο καρδιάς. Ἡ ὄλη εἰκόνα ἔχει συμπληρωθῆ. Ὁ ἄνθρωπος στὴν χειρότερη κατάστασι, ποὺ μπορεῖ νὰ βρεθῆ, χειρότερη κι' ἀπ' τὸν θάνατο, γιατί ἀκριβῶς ζῆ καὶ τὴν νοιώθει. Ὡς αὐτὸ τὸ σημείο, ὑπάρχει τὸ ἀδιέξοδο, ἢ τρέλλα τοῦ πόνου. Στὴν συνέχεια ἐκπαθὲς σὲ ἰκεσία, ἀποδίδοντας στὸν Ἰησοῦ ὄμορφα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς πραγματικὰ ὄνοματα, ποὺ δείχνουν ὄλη του τὴν λατρεία καὶ πίστι. Ἡ πίστις σ' Ἐκεῖνον ὡς ἰατρό, εἶναι ξέχειλη καὶ οἱ λέξεις πλέκονται γύρω ἀπ' τὴν ἴασι. Πολὺ βαθὺ εἶναι τὸ «φιλόψυχε», αὐτὸς ποὺ ἀγαπάει τὶς ψυχές. Αὐτός, ποὺ τὶς ποθεῖ, ποὺ θυσιάζει, ποὺ τὶς ἀνασύρει ἀπὸ κάθε πόνο καὶ τὶς κάνει εὐτυχισμένες. Τὴν ἴδια στιγμή, μαζὶ με τὴν συγκλονιστικὴ ἰκεσία, ἔρχεται καὶ ἡ λύσις τοῦ δράματος τῆς ψυχῆς. Δυνατὲς ἀντιθέσεις. Ἡ ἀθλία καὶ θλιβερὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ. Ὁ «φιλόψυχος» καὶ φιλοικτιρῶν Θεὸς καὶ ὁ παραβάτης ἄνθρωπος. Ὁ δωρεὰν ἰώμενος καὶ οἱ μώλωπες τῶν τραυμάτων. Οἱ σταλαγματιές τοῦ ἔλεους τῆς χάριτος καὶ τὰ ἔλκη.

Συνεχίζει μ' αὐτὴν τὴν ἀνατριχιαστικὴν παραστατικὴν Ζητεῖ νὰ στερωθῆ στὰ πόδια του, νὰ φύγουν οἱ ἀσχημίες τῆς ἀ-

μαρτίας, νὰ γίνῃ γερός σὰν πρῖν.

Ἡ εἰκόνα εἶναι πολὺ δυνατῆ. Προσπαθεῖ νὰ βρῆ τὶς πὺ χτυπητὲς λέξεις γιὰ νὰ μιλήσῃ γιὰ τοὺς βαθεῖς πόνους τῆς ψυχῆς ποὺ ξεστράτισε. Τὸ πετυχαίνει, γιατί παίρνει γιὰ σύμβολα τοὺς τὰ παθήματα τοῦ σώματος. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴ στὸ σῶμα κάνει χειροπιαστὴ τὴν περιοχὴ τῆς πρώτης. Ἄλλωστε τὰ πνεύματα ἐπικοινωνοῦν με τὰ σύμβολα, τὰ σώματα. Μόνο με τὸν Θεὸ μποροῦν νὰ μιλοῦν μυστικὰ χωρὶς φωνασίες. Ἔτσι ὁ ποιητῆς, μπόρεσε καὶ μᾶς εἶπε τὴν καρδιά του, ἔκαμε συγκεκριμένη τὴν ἰκεσία του. Ποθεῖ τὴν γερωσύνη, τὴν βγαλμένη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Τώρα ἔρχεται σὲ μιὰ ἔκστασι, σὲ μιὰ πνευματικὴ ἐνατένσι τοῦ Παραδείσου, ποὺ ἦταν πρῖν. Μιλάει πρῶτα γιὰ ὅσα δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ καὶ ἔπειτα, γιὰ ὅσα ὑπάρχουν. Πόσο πονεῖ, γιατί γνώρισε μακριὰ ἀπ' τὸν κῆπο τῆς Ἐδέμ, μώλωπες, πληγές φλεγμαίνουσες, μαλακισμούς, κηλίδες. Αὐτὰ δὲν τὰ εἶχε συναντήσῃ ἐκεῖ, στὸν κῆπο τῆς Ἐδέμ ὁ ποιητῆς, ὅμως εἶχε δῆ ὅσα λέει μετὰ ἀπὸ ἕνα «ἀλλά», «οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐ κηλὶς, ὁ Θεὸς μου, ἀλλὰ γαλήνη καὶ χαρὰ...» εἰρήνη, πραότης ἀγία, ταπεινῶσις, μακροθυμία, ὑπομονὴ καὶ δύναμις ἀήττητος: Ἦταν ὁ Παράδεισος, ἡ μακαριότης ἢ θεία τῶν ψυχῶν... Σὰν ἀποτέλεσμα τῆς κήσεως τῶν ἀρετῶν ἔρχεται ἡ ἀγαλλίασις. Τὸν συγκινεῖ πολὺ τὸν ποιητῆ, ἀλλὰ φαίνεται καὶ πὺ τὴν ἔχει ζήσει ἐν «τῇ καρδίᾳ» του.

Στὸν νοῦ του ἔρχονται οἱ δροσερὲς πηγές τῶν βουνῶν αὐτὲς ποὺ δὲν σταματᾶν ποτὲ νὰ προσφέρουν καθαρὸ νερό. Ρεῖθρο ὀνομάζει τὴν ἀγαλλίασι. Ἔχει ὄλη τὴν ποιητικὴν ἢ λέξις, εἶναι ὄμορφη, εὐηχη. Ἔχει ὄλη τὴν πλαστικὴν. Ἴσως εἶναι γνωστὴ ἢ εἰκόνα τοῦ διχασμένου ἀνθρώπου ποὺ ξεδιψάει. Ἄλλ' εἶναι δύσκολο νὰ ξαναβροῦν οἱ ἄνθρωποι τὴν στιγμή τῆς δίψας καὶ τῆς λυτρώσεως τοὺς ἀπ' αὐτὴν, ἔστω καὶ γιὰ λίγο. Εἶναι δύσκολο αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἀναλογισθῆ τὴν στιγμή ἐκείνη τοῦ σωματικοῦ μαρτυρίου, ἴσως τοῦ πὺ φρικτοῦ, καὶ τὴν μεταφορὰ του στὴν ζωὴ, καθὼς πίνει ἀπὸ ἕνα τρεχούμενο νερό.

Αυτή ή πραγματικότητα ή φυσική τόν βουηθεϊ για να μιλήση για την αγαλλίασι, πού μόνον καθένας, μόνος, μέσα του μπορεί να την ζήση. "Αν και είναι άρρητη, όμως κατορθώνει σχεδόν τέλεια να την πη, χρησιμοποιώντας την εικόνα της «πόσεως πόμα εὐφροσύνης».

Στήν συνέχεια έχουμε άλλο νοσταλγικό ξεχείλισμα της πρωτινής ζωής κοντά στον Θεό. Όνόματα τὸ ένα μετά τὸ άλλο, ξαναζωντανεύουν την ποθητή τρισμάκαρη έποχή: υγεία, καθαρότης, ρύψις (πλύσιμο) παθῶν, λογισμῶν ματαιῶν, και τὸ κορυφωμα είναι ή άστραπόμορφος άπάθεια. "Η θεία κατάσταση της πνευματικῆς παρθενικότητος της ψυχῆς, βγαλμένης μόλις άπ' τόν Θεό, συμβολίζεται με την άπάθεια, την ελεύθερη άπ' τὸ πάθος ύπαρξι, πού μοιάζει με την άστραπή. "Έχει την ὄψη της άστραπῆς, τοῦ ἡλιου αὐτοῦ, την ὠρα της συννεφιάς. «Συνῆν μοι ή άστραπόμορφος άπάθεια». «Πρόσεχε άναγνώστη, για τὸ πνεῦμα σου μιῶ». Θέλει ὁ ποιητής να τὸν άποσάση από «κακούς» λογισμούς, καθῶς μεταχειρίζεται ανθρώπινες εκδηλώσεις. Θέλει να πη τὸν πόθο της ψυχῆς του, για την έννοσί της με τὸν μόνο άπόλυτο νυμφίο της. "Ο πόθος χαρίζει άφατη ήδονή, βαθειά ικανοποίησι. Μά θυμάται και πῶς γεύθηκε την έννοσι και άστραψε από καθαρότητα. Τὸ φῶς, ὁ καθαρισμός, τὸ πῦρ, κάθε τι πού δίνει την χαρά και την έννοια της καθάρσεως, αλληλοσυμπλέκονται, για να παραστήσουν την λευκότητα πού σκορπίζει τὸ θείο φῶς όταν είναι θείο δῶρο στις ψυχές. Τὸ φῶς τὸ βλέπουν οί άνθρωποι και δέν σκέπτονται την ὁμορφιά του ποτέ. "Εκείνη την αϊθέρια ὁμορφιά τοῦ φωτός, πού κορυφώνεται στο καταμεσήμερο τοῦ καλοκαιριοῦ. "Εκείνη την εκλαμβωτική λάμψη πού σε κάνει, ὄντας κάτω από μιὰ σκιά, να ρουφᾶς άχόρταγα την φωτεινότητά της. Αυτήν την εικόνα την μεταφέρει στον πνευματικό κόσμο του, όταν ἔρχεται να περιγράψη την αγιότητά του την πρώτη.

Στήν τωρινή του κακή πραγματικότητα μάς μεταφέρει με τὸ «ύπεχαννώθη». Αυτό τὸ ρήμα είναι άφάνταστα προσγειωτικό. Φεύγει ὄλη ή άρρητη εικόνα πού μέσα

σε μιὰ πλήμυρα φωτεινῶν λέξεων την παρεστήσε. Κλείνει μέσα του τὸ ρήμα την ἀπελπισία της καταστροφῆς. Κι' αυτή ή καταστροφή ἦρθε, γιατί έπίστεψε στον έαυτό του. Πόσο σωστό είναι. "Η αυτοπεποίθησι ὄδηγησε τούς ανθρώπους στον ὄλεθρο πάντα.

Κάτι τὸν ἔσπρωξε να «θαρρήση» στον έαυτό του' και αυτό ἦταν ή μέριμνα της γῆς, κάνει να χάνεται για τούς ανθρώπους και αυτή και ή ἄλλη ζωή. Οί φροντίδες οί βιωτικές πού κάνουν τόσο σύντομη την ζωή αυτή και δέν άφίνουν τὸν άνθρωπο να χαρή τὸν πνευματικό του κόσμο, οὔτε καν να τὸν γνωρίση. "Ετσι ὁ ποιητής κατήντησε ὁ «τάλας» σά σίδερο σκουριασμένο. Τώρα ὁμοσ ζητεῖ τὸ «πρώην κάλλος». Βοᾶ για ν' ἀπολαύση σ' ὄλη του την πληρότητα τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ.

"Οχι απλῶς ν' ἀπολαύση ἄλλα να καταπολαύση. "Εντονος προξενεί τις συναισθηματικές ἐναλλαγές στον άναγνώστη. Δέν διστάζει να χρησιμοποιή ὄλες τις λέξεις, ὄσες θά ἀποδώσουν τὰ βιώματα της ψυχῆς του. "Ολόκληρο τὸ ποίημα είναι μιὰ αντίθεσις, τοῦ λαμπροῦ Θεοῦ και τοῦ σκοτεινιασμένου ἐγωκεντρικοῦ ἀνθρώπου. "Η αντίθεσις αυτή, ασύγκριτη, δίνεται με τις συνεχεῖς ἐπὶ μέρος ἀντιθέσεις από την άρχή ὡς τὸ τέλος.

"Άλλωστε αυτό είναι τὸ κύριο θέμα, να δείξη την διαφορά μαζί και τὸν πόθο της ἀποκαταστάσεως. "Όταν για τὸν έαυτό του μιλά, με τόσο οἶκτο, και για τὸν Θεό και την συντροφιά Του, τόσο διαλεχτά, μάς μεταγγίζει την ἀτέρμονη επιθυμία του, για την ένότητα με τὸ αντίκρουσμα τοῦ πνεύματός του. "Άλλωστε λέξεις σαν τὸ «φλεχθεῖς» κάνουν πὸ αίσθητή την νοσταλγία του.

Πόσο ἀνθρώπινος είναι, ἄλλα και πόσο λυτρωμένος στο βάθος. Οί άνθρωποι ζητοῦν την ἀτέλειωτη ὁμορφιά, ἄλλα δέν ξέρουν πῶς θά την βροῦν. Την ζητάει κι' αὐτός με ξέρε και πῶς ὑπάρχει.

Αὐτός, σχεδόν, είναι ὁ ποιητής στις λεπτομέρειές του, αὐτός, στις λεπτές ἀποχρώσεις τοῦ ἔργου του.

(Συνεχίζεται).

Τό «πνευματικό κάτσιασμα»—κληρονομιά της μεταπολεμικής δεκαπενταετίας—μάς κάνει ν' αναπολούμε με νοσταλγία την ανάτασι της μαρτυρικής εποχής του 1940-1944.

★

Ίανουάριος του 1940. Τό τμήμα που ύπηρετούσα, είχε εγκατασταθῆ στό Τσαγγόνι, ἕνα λασποχώρι Ἀλβανικό δέκα χιλιόμετρα ἔξω ἀπό τήν Κορυτσά πρὶν ἀπ' τῆ διάβασι μεταξύ τοῦ Μοράβα καί τοῦ Ἰθάν. Τά δύο τούτα βουνά ἦσαν οἱ πύλες τῆς Κορυτσᾶς. Ἡ θαυμαστή προέλασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τίς παρεβίασε καί τήν 21 Νοεμβρίου, στήν γιορτή τῆς Παναγίας, ἡ βορειοηπειρωτική πρωτεύουσα εἶχε ἄλωθεῖ.

★

Ἐνα μεσημέρι σταμάτησε ἔξω ἀπό τό Τσαγγόνι μιὰ φάλαγγα. Ὁ παγωμένος βορῆας εἶχε κρυσταλλιάσει τό χιόνι τοῦ δρόμου. Οἱ ὀδηγοί κατέβηκαν νά φορέσουν στά λάστιχα ἄλυσίδες, γιά νά μὴ «ντεραπάρουν». Κάτω ἀπό τό ἀδιάβροχο κάλυμμα ἑνός «Μπέτφορντ», ἀνάμεσα στά ἀξέριστα πρόσωπα τῶν φαντάρων ξεχώρισα τόν φίλο Ἀντρέα Χ. Σηκώθηκε, δρασκελίσει τήν πόρτα τοῦ καμιονιοῦ, πήδηξε κάτω, μ' ἀγκάλιασε. Φιληθήκαμε...

—Ἐδῶ εἶσαι; Γερός; Τί κάνεις ἐδῶ; Ἐγώ εἶμαι ταχυδρόμος τῆς μονάδας μου... Γυρίζω! Στήν Πλιάσα εἶδα τόν Κ., στό Κρέστενικ εἶναι ὁ Χ... στήν Κορυτσά ὁ Β...

Ἦταν γεμάτος νέα. Μοῦ ἔδινε διευθύνσεις, πληροφορίες καί χαρά. Τόση χαρά! Ἐνα πνεῦμα ἀδελφοσύνης ἔνωσε ὄλους τοὺς στρατιῶτες στό Μέτωπο. Τούτη ἡ ἀδελφοσύνη ὁμως ἀνέβαινε ὡς τόν γραφικό «παροξυσμό ἀγάπης» ὅταν συναντούσε στρατευμένους φίλους σου, συνεργάτες στό νεοελληνικό χριστιανικό κίνημα. Γιατί ὁ πόλεμος στά Ἀλβανικά βουνά ἦταν ἕνα πανηγύρι τῆς Πίστης. Καί τό ἔνοιωθες καλύτερα κοντά σέ κείνους πού τό πόθησαν στά μαύρα χρόνια τῆς Ἀρνησις.

Ἡ φάλαγγα ἐτοιμάζεται νά ξεκινήσῃ. Φιληθήκαμε μέ τόν Ἀντρέα. Πῆδηξε ἀπάνω στό καμιόνι του.

—Ὁ Θεός μαζί σου!

—Καλή ἀντάμωσι!... Μὲ τῆ νίκη!

Ἐσκυψε πλάι, σάν νά γύρευε κάτι. Ἐπειτα τράβηξε μιὰ κουραμάνα ἀπό τό σακιδιό του.

—Ἐμεῖς οἱ ταχυδρόμοι ἔχουμε τά τυχερά μας, πάρτην...

Μοῦ τήν χάρισε. Ἐπειτα ἔσκυψε καί μοῦ φώναξε:

—Ἄν πετύχῃς ραδιόφωνο ἄκουσε Τρίτη καί Παρασκευή, στίς 7 καί 35' τήν ἔκπομπή «ὁ ἀγών μας ὑπό τό χριστιανικόν φῶς». Γίνεται ἀπό τοὺς φίλους μας στήν Ἀθήνα...

Ἐμεῖνα ἀκούητος, στήν ἄκρη τοῦ δρόμου, σφίγγοντας τήν κουραμάνα—πολύτιμο δῶρο—μέ τό ἕνα χέρι, κουνώντας τό ἄλλο σέ ἀποχαιρετισμό. Μόλις χάθηκε ἡ φάλαγγα κίνησα τά βήματά μου, ἀργά-ἀργά πρὸς τό κατάλυμά μου, γεμάτος καινούργια δύναμι γιά τά ἀπρόοπτα πού ἴσως ἔκρυβε ἡ ἐπομένη μέρα.

★

«Ὁ ἀγών μας ὑπό τό χριστιανικόν φῶς».

Πόσο θέλαμε, ὅσοι βρισκόμαστε στό Μέτωπο, νά νοιώσουμε καί τά μετόπισθεν τούτη τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ στόν ἀγῶνα μας.

Τήν ἐπομένη Τρίτη ἀποφάσιμα νά ἀνακαλύψω κανένα ραδιόφωνο. Μόνο στήν Κορυτσά ὁμως θά μπορούσα νά τό πετύχω. Ἐπεδίωξα νά ἀναλάβω ὑπηρεσιακή ἀποστολή ὡς ἐκεῖ. Ἐπειτα, κατέβηκα στόν δημόσιο δρόμο καί περίμενα κανένα περαστικό αὐτοκίνητο νά ἀνεβῶ. Ἐφτασε τό ἀπόγευμα. Μὲ τῆ συννεφιά εἶχε κι' ὄλας σκοτεινιάσει. Κάποτε ἦλθε ἀπὸ τῆ Μπίγλιστα ἕνα λεωφορεῖο διασκευασμένο σέ νοσοκομειακό αὐτοκίνητο. Ἀνεθήκαμε σ' αὐτό, μαζί μέ δύο-τρεις ἄλλους. Καθήσαμε πάνω στά διπλωμένα φορεῖα. Εἶδαμε ἐκεῖ μερικούς σκούρους λεκέδες ἀπὸ αἶμα.

Στῆ διάβασι τοῦ Ἰθάν μάς ἔπιασε χιονοθύελλα. Οἱ προβολεῖς τοῦ αὐτοκινήτου δὲν ἔφταναν νά φωτίσουν τόν ἔρημο παγωμένο δρόμο οὔτε δύο μέτρα μπροστά. Δεξιά μας ἦταν μιὰ ἀπότομη κατηφόρα. Σέ λίγο, διακρίναμε ἀναποδογυρισμένη στό βαθύ χαντάκι, σκεπασμένη χιόνια, μιὰ στρατιωτική κοῦρσα κάποιου στρατηγείου. Κινδυνεύαμε νά ξεφύγωμε ἀπὸ τόν δρόμο πού δὲν φαινότανε, νά πέσωμε κι' ἐμεῖς στήν πλαγιά.

Ἐκύτταξα τόν ὀδηγό καί ρώτησα:

—Τί θά κάνεις τώρα;

Σκέφτηκε λίγο.

—Θά προχωρήσωμε... Ἡ θύελλα μπορεῖ νά κρατήσῃ ὅλη τῆ νύχτα.

Ἐκανε τό σταυρό του, ἄναψε τά μεγάλα φῶτα καί προχωροῦσε, ἀργά, ἐντείνοντας τήν προσοχή.

—Στό ὄνομα τοῦ Θεοῦ...

Ψιθύρισε. Κανείς ἀπὸ μάς δὲν μιλοῦσε.

Σκουπίζαμε κάθε τόσο τὴν πάχνη σὰν θάμπωνε τὸ κρύσταλλο. Ἐνας λευκὸς πέπλος ἀπὸ νιφάδες πού παράσερνε μανιασμένα ὁ ἀνεμὸς τύλιγε τὸ αὐτοκίνητο, ἐμπόδιζε τὸ βλέμμα. Ξαφνικά, ὁ ὀδηγὸς, σταμάτησε ἀπότομα, ἔδεσε τὸ χειρόφρενο ἀνοιξε τὴν πόρτα καὶ πετάχτηκε ἔξω νὰ δῆ τὸ δρόμο. Μιά παγωμένη ριπὴ ἀνέμου χύμηξε μέσα.

—Καλὰ πού σταμάτησαμε... Εἴμαστε κι' ὄλας σύρριζα στὴ ρεμματιά!...

Φώναξε ὁ ὀδηγός. Ἔπειτα παράγγειλε στὸν συνοδηγό του:

—Πιάσε τὸ τιμόνι καὶ ἔλα πίσω μου....

Περπάτησε ἔτσι ἀρκετὴ ὥρα, βαδίζοντας στὸ ἐπικίνδυνο ὄριο τοῦ δρόμου. Καὶ ὁ συνάδελφός του πού ὠδηγοῦσε, πρόσεχε τὴ θαμπὴ σιλουέτα καὶ ἀκολουθοῦσε κοντὰ καὶ στ' ἀριστερὰ τῆς. Προχωρήσαμε ἔτσι ὡς πεντακόσια μέτρα. Ἔπειτα ὁ ὀδηγὸς τίναξε ἀπὸ πάνω του τὰ χιόνια καὶ μπήκε μέσα παγωμένος ἀλλὰ χαρούμενος.

—Περάσαμε τὸ ἐπικίνδυνο μέρος.

Ἡ θύελλα σὲ λίγο μετριάσθηκε καὶ τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε μὲ λιγότερη δυσκολία. Ὁ πρῶτος ὀδηγὸς βρῖσκει τώρα ὄρεξι νὰ μᾶς πῆ γιὰ χειρότερες περιπέτειες:

—Στὸ Πισοδέρι νὰ δῆτε τί γίνεται.... Κάθε μέρα βλέπεις πεσμένα αὐτοκίνητα πού γτεραπάρισαν στὸν γκρεμό.... Λοιπὸν συνάδελφοι, ἕνα θαῦμα! Πέσαν δικοὶ μας στὴν χαράδρα καὶ κανεὶς δὲν σκοτώθηκε.

—Ὁ Θεὸς βοηθεῖ!...

—Ὁ Θεός...

Ὅσο ἀφήνομε πίσω τὸ στενὸ τοῦ Ἰβάν, ὁ καιρὸς ἤσυχαίει. Ὁ παγωμένος δρόμος φαίνεται τώρα πιὸ καθαρά.

Χορὸς τραγωδίας, τὸ ὀλιγάριθμο πλήρωμα τοῦ νοσοκομιακοῦ, ἱστορεῖ γιὰ τὸ Ἀλθωνικὸ θαῦμα. Ἐνα μελαχροινὸ παλληκάρι μὲ πυκνὰ μαῦρα γένια, κι' ἕνα πελώριο δίκωο χωμένο ὡς τ' αὐτιά διηγεῖται πρῶτος:

—Ἀλήθεια, ὁ Θεὸς εἶναι μαζῆ μας... Τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Ἦμαστε στὴν Κάμνια. Μιά ομάδα ἀπὸ ἔντεκα βγήκαμε, περίπολος, γιὰ ἀναγνώρισι. Ἀπὸ τὴν ὀμίχλη δὲν βλέπαμε πέρα ἀπὸ τὴ μύτη μας, οὔτε στὰ δέκα μέτρα κι' ἄς ἦτανε πρωῒ. Ἔτσι πέσαμε ἀπάνω στὸν ἔχθρο. Ἐγὼ εἶχα τὸ ὄπλοπολυβόλο. Ἐρριζα δυό-τρεις ριπὲς ἀλλὰ μοῦ ἔπαθε ἐμπλοκή... Ὁ λοχίας μας κατάλαθε. Ἐδῶσε σινιάλο νὰ γυρῶμε πίσω. Τότες ἕνας δικός μας στρατιωτάκι—οὔτε τὸ ἔπιανε τὸ μάτι σου—ἀρπάξει τὸν λοχία ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν παρακαλαίει νὰ μὴ γυρῶμε... Ἔπειτα χωρίς νὰ περιμένῃ ἀπάντησι χύνεται μονάχος του μπροστὰ καὶ φτάνει στοὺς πρῶτους Ἰταλοὺς πού ἦσαν μέσα στὸ ὄρυγμα. Τοὺς προστάζει μὲ ἄγρια φωνή: «Ψηλά

τὰ χέρια!» Ἐνας Ἰταλὸς τοῦ πετὰ χειροβομβίδα... Δὲν σκάει. Ἀρπάξει τότε ὁ δικός μας ἕνα πολυβόλο σημεῖον στὸ ἐχθρικό ὄρυγμα καὶ τὸ γυρίζει καταπάνω τους. Λοιπὸν ἀδέρφια μου γίνηκε τοῦτο τὸ θαῦμα... Ἐτρίθαμε τὰ μάτια μας, κλαίγαμε ἀπὸ τὴ χαρὰ μας. Σηκώθηκαν οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ τὰ ὄρυγματά τους... Ἐνας, δυό, τρεῖς... Ἀκολουθήσαν κι' ἄλλοι. Ἐκατὸν δεκαπέντε ἄντρες! Μὲ σηκωμένα τὰ χέρια κατηφόρισαν τὴν πλαγιά, χωρίς τὰ ὄπλα τους. Ἀπὸ πίσω, ἐμεῖς οἱ ἔντεκα! Ὁ χορὸς σχολιάζει τὸν κορυφαῖο.

«Πῶς διώζεται εἰς χιλίους καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἀπέδωτο αὐτοὺς καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτούς;» (Δευτερ. λβ' 30).

Ἐνας ἄλλος, «γέρος», τῆς κλάσεως τοῦ 1926 πού τὸν κάλεσαν ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ἐπειδὴ ἦταν τηλεφωνητῆς, πῆρε τώρα τὸν λόγο:

—Ἐμεῖς, πού λέτε συνάδελφοι εἴμαστε ἕνα τηλεφωνικὸ συνεργεῖο. Ἐπρεπε νὰ ρίξωμε μιὰ γραμμὴ ὡς τὸ παρατηρητήριον τῆς Μοίρας... Ὅσο ξετυλίγαμε τὶς μπομπίνες, καλυμμένοι ἀπὸ τὰ ἐχθρικά παρατηρητήρια, εἴχαμε μόνον τὸ κρῦο γιὰ μετᾶ. Φτάσαμε ὁμῶς κάποτε στὸ ἀνοιχτὸ μέρος. Οἱ Ἰταλοὶ, μῦϊγα νὰ περνοῦσε ἀπὸ ἐκεῖ, χτυποῦσαν... Πυροβολοῖ, ὄλμοι, πολυβόλα. Τότε, πίσω ἀπὸ τὸν τελευταῖο βράχο πού μᾶς ἔκρυβε σταθήκαμε λίγο... Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ συνεργεῖου μᾶς φώναξε κοντὰ του. Γονάτισε. Ἐμεῖς καταλάθαμε. Γονατίσαμε καὶ κάναμε τὸ σταυρὸ μας...

Σταμάτησε γιὰ λίγο συγκινημένος ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι. Ἔπειτα συνέχισε:

—Ἐ, λοιπὸν συνάδελφοι, τὸ θαῦμα ἐγινε! Μιά, ἀνάρισ στὴν ἀρχή, ὀμίχλη ἄρχισε νὰ κυλάει ἀπὸ τὴν πλαγιά. Ἐκοψε τὴν ὀρατότητα. Ἔτσι ἀπλώσαμε καὶ στὸ μέρος αὐτὸ τὴ γραμμὴ μας χωρίς νὰ μᾶς δοῦν ἀπὸ ἀπέναντι....

★

Δεξιὰ ἀπ' τὸν δρόμο φάνηκε τώρα τὸ μεγάλο ἀεροδρόμιο, ἔπειτα τὰ πρῶτα σπίτια τῆς Κορυθαῖς.

Στὴν μεγάλη βορειοηπειρωτικὴ πόλι συνάντησα κι' ἄλλους φίλους. Καὶ ὅταν τέλειωσε σύντομα ἡ ἀποστολὴ μου, ὄλοι μαζῆ, ἀκούσαμε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ ραδιόφωνο τὴν ἐκπομπὴ πού μιλοῦσε στὸν ἑλληνικὸ λαὸ γιὰ τὸν ἀγῶνα μας κάτω ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ φῶς.

Ἀλλὰ στὶς ὀμιλίες ἐκείνης τῆς ὥρας ἀξίζει νὰ ἐπανέλθωμε. Γιατί ἡ ἀναδρομὴ στὴν πνευματικὴ ἀνθησι τῆς τετραετίας ἐκείνης, τονώνει τὸ νεῦρο τῆς ψυχῆς, σὰν μιὰ βαθειὰ ἀνάσα σὲ καθαρὸ ἀέρα.

ΟΥΤΙ Σ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΜΟΝΟΝ Η ΠΙΣΤΙΣ

«Συνειθισμένα τὰ βουνά ἀπὸ χιόνια» καὶ αἱ «Ἀκτίνες» ἀπὸ συνεχεῖς ταλαντεύσεις τῆς παγκοσμίου καταστάσεως. Ἀπὸ τότε ποῦ ἤρχισεν ἐκδιδόμενον τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἕως τώρα δὲν ἐγνωρίσαμεν τὴν σταθερότητα, ἀλλὰ ἐναλλασσομένους φόβους καὶ ἐλπίδας. Ἔτσι καὶ τώρα ἡ παγκόσμιος κατάστασις κυμαίνεται μεταξὺ ὑφέσεως καὶ ἐξοπλισμῶν, οἱ ὅποιοι, βεβαίως, δὲν σημαίνουν πόλεμον, ἀλλά... καλύτερα νὰ ἔλειπαν!

Παρ' ὅλας αὐτάς τὰς κυμάνσεις ὑπάρχει καὶ τὸ ἀκύμαντον, ἡ αἰωνία ἀλήθεια, ἡ ὅποια ὑπῆρξεν ὀδηγὸς εἰς ὅλας τὰς δοκιμασίας τὰς ὁποίας ἀπὸ τὸ 1938 περνᾶμε. Εἶναι ἡ πίστις εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, ἡ ὅποια δίδει τὸν ὄρατον εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ φόβου καὶ σύνεσιν εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἐλπίδος. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ πρέπει, χωρὶς νὰ παρασυρῶμεθα οὔτε ἀπὸ φόβους, οὔτε ἀπὸ ἐλπίδας, νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον χρειάζεται εἶναι νὰ δυναμώσωμεν ἐσωτερικῶς. Ἡ ἐσωτερικὴ μας ἐνδυνάμωσις θὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις εἰς ὅλα ὅσα λέγονται πρὸς αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν κατεύθυνσιν. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἔχωμεν εἰρήνην. Ἀλλὰ εἴτε εἰρήνην ἔχομεν, εἴτε πόλεμον, ἡ ἐσωτερικὴ μας ἐνίσχυσις μᾶς εἶναι ἀπαραίτητος.

Καὶ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτὴν προσφέρει κάθε Ἑλληὴν καὶ κάθε Ἑλληνίς, εἰς τὸν ὅποιον δὲν φαίνεται «ὡσεὶ λῆρος» τὸ προσκλητήριον τῆς ἐσωτερικῆς μας ἐνισχύσεως, τὴν ὅποιαν μόνον ἡ Πίστις εἶναι εἰς θέσιν νὰ προσφέρῃ!

ΠΝΕΥΜΑ ΔΥΝΑΜΕΩΣ

Ἀνεξαρτήτως πάντως τοῦ τί θὰ γίνη εἰς τὸ μέλλον, οἱ καιροὶ μᾶς ἐπιβάλλ-

λουν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας πάντοτε τὸ σύνθημα τῆς δυνάμεως, ἡ ὅποια πρέπει νὰ ἀποτελῇ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς χριστιανικῆς καρποφορίας. Καὶ αὐτὸ τὸ σύνθημα τῆς δυνάμεως πρέπει νὰ συνδέεται μὲ τὴν ὑπερνικήσιν πάσης δειλίας. «Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα βειλίας ἀλλὰ δυνάμεως...».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγωγὴν, τὴν ὅποιαν, ζήσομεν εἰς τὰ παιδιὰ μας ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, δὲν τονίζεται ὅσον πρέπει ἢ πλευρὰ αὐτῆς τῆς δυνάμεως καὶ δὲν ἔχομεν αἰσθανθῆ ὅσον πρέπει, ὅτι ἡ δειλία εἶναι κατάστασις ἀντιχριστιανικὴ καὶ πρέπει νὰ τὴν ἀντιμετωπίζωμεν ὡς τοιαύτην. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποῦ φοβεῖται δὲν εἶναι χριστιανός. Τοῦτο σημαίνει ὅμως ὅτι ἡ δειλία τοῦ κόβει τὴν χριστιανικὴν δύναμιν καὶ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς τραῦμα τῆς ψυχῆς, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ θεραπευθῇ. Διότι ἐφ' ὅσον δὲν θεραπεύεται, ἡ ἀναπηρία προσβάλλει πλέον καὶ τοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς ψυχικῆς μας ὑποστάσεως. Ἀπὸ ἓνα βειλὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον ὀδηγεῖ ὁ φόβος, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ περιμένετε ψυχικὴν ὑγείαν, οὔτε καὶ εἰς ἄλλα θέματα. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἀρεταὶ τῆς πραότητος καὶ τῆς ἀγάπης καὶ αὐταὶ ἀκόμη ἐξαφανίζονται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δειλοῦ ἀνθρώπου. Καίριος, λοιπόν, εἶναι καὶ ἡ δειλία νὰ ἀντιμετωπισθῇ ὡς τι τὸ ἀνήθικον, ὡς μία μορφή λιποταξίας ἀπὸ τὸν καλὸν ἀγῶνα.

Καὶ ἀκριβῶς οἱ καιροὶ τοὺς ὁποίους διερχόμεθα μὲ συνεχῶς ἐναλλασσομένας φάσεις, μὲ τοὺς συνεχῶς ἐναλλασσομένους κινδύνους, καὶ οἱ καιροὶ αὐτοὶ ἔχουν τοῦτο τὸ καλόν: ὅτι μᾶς ἐξαναγα-

κάζουν, ἔαν δὲν θέλωμεν νὰ ὑποκύψωμεν, νὰ τονώσωμεν τὸν ὀργανισμόν μας καὶ νὰ φροντίσωμεν νὰ τὸν τροφοδοτήσωμεν μὲ τὴν ἀφοσίαν καὶ μὲ τὸ θάρρος. "Ὅ,τι καὶ ἂν δείχνῃ ἡ ἐξέλιξις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, εἴτε τὴν εἰρήνην εἴτε τὴν θύελλαν, μόνον ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν νικήσει τὴν δειλίαν ἡμποροῦν νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν νικηφόρως.

«Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ»

Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ νεοελληνικὴ περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς φιλολογία εὗρισκεται ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν της καὶ μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάγκη νὰ προσφερθοῦν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν βιβλία γραμμένα ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν Ὀρθοδοξίαν καὶ ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

«Ὁ Βασιλεὺς τῶν Βιβλίων» (Ἡ Ἁγία Γραφή) τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ κ. Σπυρίδωνος Μ π ι λ ἄ λ η, ἓνα κομψότατον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη προσφάτως ἀπὸ τὴν Ἀδελφότητα «Ζωὴ» μᾶς ἔρχεται λοιπὸν ἐπικαίρως καὶ προκαλεῖ ἄμεσον τὸ ἐνδιαφέρον μας. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ γίνεται χαρὰ, ὅταν διαβασθῇ τὸ νέον βιβλίον. Βλέπει κανεὶς, τότε, ὅτι ἡ ἐργασία αὐτῆ ἐπιτυχᾶναι πλήρως τοῦ σκοποῦ της. Καὶ μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα. Ἐνῶ δηλαδὴ ὑποτίθεται, ὅτι ὁ «Βασιλεὺς τῶν Βιβλίων» εἶναι μόνον προβολὴ τῆς Βίβλου εἰς τὴν κοινωνίαν μας καὶ παρουσίασις τῆς ἀνυπερβλήτου ἀξίας της, εἰς τὴν πραγματικότητά ὁ συγγραφεὺς συγχρόνως καὶ εἰς τὸ καθ' αὐτὸ κείμενον καὶ εἰς τὸ θαυμάσιον παράρτημα εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην καθ' ὅλου εἰς τὰ περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐπομένως καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη, ὁ ὁποῖος ἴσως θὰ ἐφρόνει, ὅτι δὲν τοῦ χρειάζεται παραίνεσις διὰ νὰ ἀγαπήσῃ τὴν Ἁγίαν Γραφήν ἔχει πολλὰ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὸν μεγάλον πλοῦτον συγκεκριμένων στοιχείων, τὰ ὁποῖα προσάγονται.

Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι ὅσα ὁ συγγραφεὺς γράφει σχετικῶς μὲ τὴν Ἁγίαν Γραφήν ὡς βοήθημα διὰ τὴν ἀν-

τιμετώπισιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος. Ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ ἡ Παλαιὰ (φρονούμεν ἐν προκειμένῳ περισσότερον ὑλικὸν προσφέρει ἡ Παλαιὰ) δείχνουν ἀπόψεις κοινωνικάς, τὰς ὁποίας ἔχομεν ξεχάσει, καὶ τὰς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς μᾶς βοηθεῖ νὰ τὰς ἐνθυμηθῶμεν. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ μόνον νὰ προσθέσωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπόμνησις δὲν ἔχει ἀπλῶς τὴν ἔνοιαν, ὅτι πρέπει νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀξίαν τῆς Βίβλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔνοιαν ἀκόμη, ὅτι πρέπει νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν διδάγματα ξεχασμένα τῆς αἰωνιότητος, διὰ νὰ γνωρίζωμεν τὸ καθῆκον ἀπέναντι τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς. Πολύτιμα πράγματα εἶναι καὶ ὅσα γράφονται σχετικῶς μὲ τὴν σπουδαιότητα ποὺ ἔχει ἡ Βίβλος εἰδικῶς δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀναδρομὴ εἰς ὅσα ὁ Καποδίστριας ἔλεγε (σελις 212) εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ ἐπιτυχῆς.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ, «Ὁ Βασιλεὺς τῶν Βιβλίων», εἶναι κάτι ποὺ τὸ ἐχρειαζόμεθα, τὸ ἐπεριμέναμεν καὶ τὸ χαιρετίζομεν. Ἐρχεται νὰ πληρώσῃ κατὰ τρόπον ἄριστον ἓνα μεγάλο κενόν.

ΚΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΛΗΡΟΝ

Εἰς ἑλθετικὴν ἐφημερίδα δημοσιεύεται ἄρθρον ἐμπεριστατωμένον ἐνὸς ἑλθετοῦ εὐαγγελικοῦ πάστορος, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μὲ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἱκανὸς ἀριθμὸς ὑποψηφίων διὰ νὰ καταλάβουσι τὰς κενουμένας θέσεις ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλθετίας, ἀντίστοιχον δὲ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἐκεῖ Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ἄλλως τε καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Τὸ θέμα ἤρχισε νὰ ἀποσχολῇ τοὺς ἀρμοδίους, διάφοροι προτάσεις διατυπώνονται καὶ ἡ ἔρευνα εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα.

Εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας δὲν γνωρίζομεν ἂν ὑπάρχουν κἂν στατιστικά, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ συναγάγῃ κανεὶς κατὰ πόσον παρόμοιον πρόβλημα ὑπάρχει ἢ ὄχι. Ἀκούομεν ὁμως

ὅτι παρουσιάζονται πολλαὶ περιπτώσεις χωρίων ἑλληνικῶν, ποὺ δὲν ἔχουν τὸν ἱερέα των. Καὶ τὸ πρόβλημα τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν αὐτῶν προβάλλει καὶ θὰ προβάλλῃ, ἐκτὸς βεβαίως, ἐάν θεωρηθῆται λύσις νὰ χειροτονηθῆ ὁ ὅποιος δῆποτε ἀηλιτισμένος ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ἀνίκανος δι' ὅ,τι δῆποτε ἄλλο. Ἐάν, λοιπόν, ἡ πλήρωσις τοιούτων θέσεων πρόκειται νὰ γίνῃ μὲ κάποιας ἀξιώσεις, τὸ πρόβλημα εἶναι πολὺ μεγάλο. Καὶ τὸ κακὸν δὲν εἶναι τόσο τὸ πρόβλημα, εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ ἀντίστοιχος μέριμνα. Ἐννοοῦμεν τὴν ἔρευναν τὴν συστηματικὴν, ἡ ὁποία θὰ καταλήξῃ εἰς προτάσεις μελετημένας, εἰς πειραματισμοὺς ἔστω, ἀλλὰ πειραματισμοὺς σοβαροῦς. Ἀντὶ τοῦτου ὑπάρχουν σπασμωδικαὶ ἐνέργειαι καὶ μέτρα, τὰ ὁποία ἀνακαλοῦνται εὐθύς μόλις ἐξαγγελθοῦν καὶ εἰς τὸ βάθος μένει ἡ ἀδιαφορία. Ἴσως ἡ ἀδιαφορία ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι «τὸ μαχαίρι δὲν ἔφθασεν ἀκόμη στὸ κόκκαλο». Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ παροιμία λέγει «τῶν φρονίμων τὰ παιδιὰ πρὶν πεινάσουν μαγειρεύουν». Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴν παρουσιασθοῦν αὐτὰ ἐμφανεστερα εἰς μίαν κοινωνίαν, ἡ ὁποία δὲν ἀντέχει διὰ τοιαύτας ἑλλείψεις.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Εἰς σειρὰν ἔργασιῶν, τὰς ὁποίας ἐξεπόνησεν ἐπὶ θεμάτων κοινωνικῆς προνοίας ὁ κ. Ἰωάννης Μαστρογιάννης, τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας μᾶς προσφέρει τώρα τὴν ἱστορίαν τῆς κοινωνικῆς προνοίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος (1821 - 1960).

Ἡ ἐργασία αὕτη ὀλοκληρῶνει τὴν ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν, εἰς τὴν ὁποίαν δύο προηγούμενοι τόμοι τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως εἶχον ἀφιερωθῆ, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Εἰς 650 πυκνοτυπωμένας σελίδας παρελαύνει τώρα, εἰς τὸ νέον βιβλίον, ὅλη ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, τὴν ὁποίαν

τὸ ἔθνος ἀνέπτυξε, ἀπὸ τῶν πρώτων ὀρφανοτροφείων, τὰ ὁποία ἰδρύθησαν ἐπὶ Καποδιστρίου, μέχρι τῶν τελευταίων συγχρόνων ἐκδηλώσεων κοινωνικῆς ὑγιεινῆς, εἴτε ὑπὸ τοῦ κράτους, εἴτε ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἰδιαίτεραν ἐντύπωσιν εἶναι ἡ θαυμαστὴ φιλοπονία, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἠρεῦνησε καὶ εὗρηκε στοιχεῖα, τὰ ὁποία ἴσως θὰ ἐπήγαιναν χαμένα εἰς τὴν λήθην. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ παράθεσις τῶν στοιχείων αὐτῶν γίνεται ὄχι μόνον μὲ πληρότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα κατάδηλον ἀνὰ πᾶσαν σελίδα καὶ ἔχουσαν ἰδιαίτεραν σπουδαιότητα προκειμένου περὶ τῆς πορείας, ἡ ὁποία διεξάγεται εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ἴσως εἰς μερικά σημεῖα ὁ ἀναγνώστης ἀναζητεῖ κάποιαν περισσοτέραν ἀνάπτυξιν, φέρ' εἰπεῖν εἰς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν πρόνοιαν κατὰ τὴν περιόδον τῆς κατοχῆς. Θὰ ἤθελεν ἐκεῖ ὁ ἀναγνώστης μίαν ὀλοκληρῶσιν ἐν σχέσει πρὸς ἔργα ἐπιτελεσθέντα ὑπὸ τὴν πνοὴν καὶ τὴν ὀργανώσιν τῶν χριστιανικῶν σωματείων (μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἱερὰν καὶ ρίγος ἀναπολοῦμεν τὸ ἔργον ἐκεῖνο ὅσοι ἠτύχησαμεν νὰ συνεργασθῶμεν ἀπὸ κοντά!) συγκρινόμενα μάλιστα μὲ ὅ,τι ἔγινεν ἀπὸ ψυχροὺς ὀργανισμοῦς, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸ δράμα ἀκόμη τῆς κατοχῆς τὸ ὑπήγαγον εἰς τὴν ἀψυχον καὶ ἀσυγκίνητον καὶ πάσης ἐμπνεύσεως στερουμένην γραφειοκρατίαν. Καὶ τὴν κριτικὴν αὐτὴν τὴν περιμένομεν ἀκόμη ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ πέμπτον κεφάλαιον τῆς μελέτης του δείχνει ἀρκούντως ὅτι καὶ δι' αὐτὴν εἶναι ἀρμόδιος.

Ἡ παροῦσα στήλη θὰ συστήσῃ ὅπως ἰδιαίτερος τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Ὅποιος τὸ διαβάσῃ θὰ ἴδῃ ἀνάγλυφον ἓνα τομέα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, τομέα τὸν ὁποῖον φαίνεται δὲν ἐπροσέξαμεν, ἀκριβῶς διότι ἦτο ἰδιαίτερος προσοχῆς ἄξιος.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ἄγαπηται «Ἀκτίνες»,

Ἐσχάτως ἀνέγνωσα τὸ ωραιότατον βιβλίον «Nostalgia for Orthodoxy» ἀγγλιστὶ τῆς Ἀδελφότητος «Ζωῆς», ὅπου βλέπει τις τὴν στροφὴν καὶ τὴν νοσταλγίαν τῶν δυτικῶν εἰς τὴν μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ ἀνόθευτα καὶ ἀπαράχαρκα δόγματα τῆς. Εἶναι λίαν συγκινητικὸν καὶ παρηγορητικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν μας, ὅταν τόσοι δυτικοί, ρωμαιοκαθολικοί, προτεστάνται καὶ ἀγγλικανοὶ θεολόγοι καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες ἀναγνωρίζουν τὸ πλῆρωμα τῆς ἀληθείας εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, τὸ γνήσιον καὶ ἀνόθευτον εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὴν πηγὴν τῆς πίστεως καὶ τὸν θησαυρὸν τῆς λατρείας εἰς τοὺς ὀρθόδοξους ναοὺς.

Ὁ Kretschmer, καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς εἰς τὴν Δύσιν, νοσταλγὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ θαυμάζων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, λατρείαν καὶ διοικήσιν, γράφει ἐπὶ λέξει: «The man of the West may find in the Eastern Church a genuine Christian life, full of simplicity and power of faith, a life which has been tried through sufferings and persecution. In the greater outward austerity of orthodoxy he could perceive more freedom, more spiritual fellowship, more mystical directness and internal movement and life...»

Ὅχι μόνον ὁ ἀνωτέρω καθηγητὴς, ἀλλὰ πλείστοι ὄσοι θαυμάζων, ἀποκαλύπτονται, καὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ὀρθόδοξίαν, ἥτις εἶναι ὁ στόχος καὶ τὸ κραταίωμα, ὁ δὴδηγος καὶ ὁ σύμβουλος ὁ κατευθύνων τὴν ἀληθῆ ζώην τοῦ χριστιανοῦ.

Μετὰ τιμῆς
Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

Ο π. ΣΠΑΡΤΑΣ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτίνες»

Ἐξαιρετικὴ ἦτο ἡ εὐκαιρία, δι' ὅσους παρηκολούθησαν ἔστω καὶ μία ὁμίλια τοῦ Ὁρθόδοξου Ἀφρικανοῦ κληρικοῦ, τοῦ π. Σπάρτας.

Κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, οἱ ὁμιλίαι τοῦ ἀνωτέρω ἱεραποστόλου προκάλεσαν βαθεῖαν συγκίνησιν καὶ συμπόνειαν διὰ τοὺς ἀδελφούς μας τῆς Ἀφρικῆς. Ὅποια συναίσθησις ἐθῆς ἡμεῶν εἰς τὴν ἄφροναν καὶ ἀπαισιώδη ἡμῶν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἑαυτοῦ (ἔστω καὶ μὲ λόγια) Ναι ἢ Ὁχι;

Καὶ πολὺ χαρακτηριστικὰ ἐτόνισε, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶμε ὅλοι στὴν Ἀφρική, ἀλ-

λὰ τὸ ἴδιο εἶναι, ὅταν εἰμεθα ἔδῳ «συνεργοὶ καλῶν ἔργων».

Ἄς ἐνθουθούμε, ὅτι ὅλοι θὰ ἀπαντήσωμε θετικά.

Μετὰ τιμῆς
ΙΩ. ΚΑΛΠΑΔΑΚΗΣ

ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ

Ἄγαπητὲς μου «Ἀκτίνες»

Ἐνα δέμα μὲ ἐλάχιστα πράγματα ποῦ ἐστάλη ἀπὸ τὴν κορούλα μου, 8 ἐτῶν, σὺν δημοτικῷ σχολεῖο Καστανιάς, στὴν Κομοτινὴ, στὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ἀπάντησις σὲ μιά ἔκκλησιν τῶν παιδιῶν τοῦ ποῦ δημοσιεύθηκε σ' ἓνα παιδικὸ περιοδικό, ποῦ με αὐτὴν ζητοῦσαν βοήθεια γιὰ τὸ φτιάξιμο μιᾶς μικρᾶς βιβλιοθήκης, ἔφερε στὰ χέρια μας ἓνα συγκινητικὸ γράμμα, ποῦ ὡς στέλνω τὴν φωτοτυπία του.

Νομίζω πὼς τὸ κείμενο αὐτὸ ἔχει θεοὶ στίς σελίδες σου ὄχι γιὰ νὰ δεῖξῃ τὴν μικρήν καὶ ἀνάξια προσφορὰ μας, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ δεῖξῃ τὰ ὑπέροχα αἰσθήματα μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι γεμάτα τὰ Ἑλληνοπούλα αὐτὰ καὶ τὸ πόσο διψοῦν γιὰ μάθησιν καὶ τι ἀνάγκη ἔχουν λίγης ἀγάπης καὶ ἐνδιαφέροντος, ποῦ θὰ τοὺς ἀποδείξῃ καὶ ἐμπράκτως ὅτι ἡμεῖς ἔδῳ σὺν Κέντρον μὲ ὅλας μας τὰς ἀνέσεις καὶ τὰ καλὰ μας δὲ ξεχνᾶμε καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν ποῦ ζοῦν στίς ἄκρας τῆς ἑλληνικῆς γῆς, καὶ μποροῦμε νὰ ἀνταποκριθῶμε στὴν φωνή τους.

Μὲ ἀγάπην
ΦΙΛ. Σ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

Ἄγαπητή μας φίλη Βιδή,

Σήμερα ὁ καλὸς μας δάσκαλος πῆγε σὺν Ταχυδρομείο Κομοτινῆς καὶ μᾶς ἔφερε τὸ δέμα ποῦ μᾶς ἔστειλες.

Ὅταν τὸ ἀνοίξαμε στὴν αἴθουσα μας τὰ μάτια μας ἀστράψαν ἀπὸ χαρὰ καὶ ἓνα ἄ ἄ ἄ! ἀκούστηκε πολὺ δυνατὰ ἀπὸ ὅλους μας. Ἡ χαρὰ μας δὲν περιγράφεται. Καὶ ἡ συγκίνησίς μας εἶναι μεγάλη. Γιὰ τὴν πρώτη φορὰ βλέπομε τέτοια ωραία πράγματα. Καὶ εἶναι τὰ πρῶτα δῶρα ποῦ παίρνομε. Τώρα καὶ ἡμεῖς γιὰ λίγες ἡμέρας θὰ χαροῦμε ἔδῳ σὺν ἀπόμεινον φτωχικὸ χωριουδάκι μας ποῦ βρίσκεται κοντὰ στὰ σύνορα μὲ τὴ Βουλγαρία.

Σὲ εὐχαριστοῦμε πολὺ - πολὺ, μὲ ὅλη τὴ δύναμιν τῆς ψυχῆς μας. Ὁ Θεὸς ἄς σὲ ἔχη πάντα καλὰ μαζί μὲ τὴν οἰκογένειά σου. Ὁ Χριστοῦλης καὶ ἡ Παναγίτσα νὰ σὲ βοηθᾶνε πάντα γιὰ νὰ γίνῃς ἓνα καλὸ κορίτσι καὶ νὰ προκόψῃς στὰ μαθήματά σου καὶ σὲ ὅλη σου τὴ ζωὴ. Εἶσαι πολὺ εὐτυχισμένη, γιὰ τὴν ζῆσιν μέσα σὲ πολιτεία καὶ δὲν ὑποφέρεῖς ὅπως ἡμεῖς ἔδῳ ἐπάνω στὰ χωριά. Ἐσὺ πηγαίνεις σὲ μεγάλο σχολεῖο μὲ πολλοὺς δασκάλους. Ἡμεῖς ὅμως ἔχομε ὅλες οἱ τάξεις ἓνα δάσκαλο. Ἀκόμη ὅποιον παιδί στὴν πολιτεία θέλει καὶ ἔχει ὄρεξι νὰ μάθῃ βρίσκει ἀπ' ὅλα: βιβλία, περιοδικὰ

και πολλά άλλα. Ἐνῶ ἡμεῖς ὄλα αὐτὰ τὰ στεροῦμαστε και ὄτι μαθαῖνομε τὸ χρωστᾶμε στὸν καλὸ μαζ δάσκαλο πὸν θυσιάζεται πραγματικά για μᾶς ἐδῶ ἐπάνω στὰ σύνορα. Γι' αὐτὸ και παρακαλέσαμε ὄλα τὰ Ἑλληνόπουλα πὸν μποροῦν και ἔχουν να μᾶς βοηθήσουν για νὰ γίνωμε μᾶς διβλιοθήκη να μποροῦμε και ἡμεῖς να διαβάζωμε λιγάκι. Μήπως, καλή μας βιθὴ μποροῦν να μᾶς βοηθήσουν και τὰ ὄλλα παιδιὰ τοῦ σχολείου σας ἢ τὰ πολλὰ γνωστά σου; Ἄν ἔχης τὴν καλωσύνη δῶσε τους τὴ «Διάπλασι» και αὐτὸ τὸ γράμμα μας να τὸ διαβάσουν και αὐτὰ και τότε ἴσως να μᾶς βοηθήσουν. Τότε ἢ βοηθειὰ σου θὰ εἶναι χίλιες φορὲς μεγαλότερη. Ἄλλο τίποτε δὲν ἔχομε να σοῦ γράψωμε. Ἡ Διάπλαση τὰ λέει ὄλα.

Σοῦ στέλνομε τὰ συγχαρητήρια και τὴς εὐχὲς τοῦ καλοῦ και σεβαστοῦ μας δασκάλου. Ὁνομάζεται Μιχαήλ Νάστος. Εἶναι ἀπὸ τὴν Ἡπειρο, τὸ Νομὸ Θεσπρωτίας, ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ σύνορα με τὴν Ἀλβανία, κον-

τὰ στὴς Φιλιάτες, και ὄπηρετεῖ ἐδῶ στὸ σχολεῖο μας 5 χρόνια. Πολλὰ χρωστούει ὄλο τὸ χωριὸ στὸν καλὸ μας δάσκαλο. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου εἴμαστε 50.

Σὲ παρακαλοῦμε να πῆς πολλά - πολλά «εὐχαριστοῦμε» στοὺς σεβαστοὺς σου γονεῖς ἀπὸ ὄλα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου μας. Σὲ ἔχομε μέσα στὴν καρδιά μας. Ἐσὺ ἢ μικρὴ Βιβὴ ἔγινες σὲ μᾶς μᾶς μεγάλη δωρήτρια! Σὲ εὐχαριστοῦμε. Ἄν ἔχης στείλει μας μᾶς φωτογραφία σου για νὰ σὲ ἔχομε στὸ σχολεῖο μας.

Εὐχόμαστε καλά Χριστούγεννα

Ὁλα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου μας

Ἄν γράψης πάλι, να πῶς θὰ μᾶς τὸ στείλης.
Δημοτικὸν Σχολεῖον Καρυδιάς
Κομοτινῆς

Γειά σου ἀγαπητή μας Βιβὴ.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ και μὲ συγκίνηση εἶδαμε τὸ πρῶτο φύλλο μᾶς μικρῆς ἐπαρχιακῆς ἐφημερίδος, πὸν ἄρχισε να ἐκδίδεται στὴν Τήνο. Λέγεται «Ὁ Φάρος τῆς Τήνου», και μὲ ἕνα σχέδιο, πὸν ἔχει δίπλα στὸν τίτλο, δείχνει ὄτι ὁ δικὸς τῆς φάρος εἶναι τὸ καμπαναριὸ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς Εὐαγγελιστορίας. Στὴν κορυφὴ ἄλλωστε τῆς πρώτης σελίδος εἶναι δημοσιευμένη ἢ φωτογραφία τοῦ σεπτοῦ ναοῦ, μὲ τὴν εὐλαβικὴ δὴλωση ὄτι ἢ μικρὴ ἐφημερίδα — «ἕνας ἐφηβικὸς δραματισμὸς, πὸν γαλουχήθηκε κι' ἀναπτύχθηκε ἀνάμεσα στὰ σκαλάκια τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Τῆς» — ἀφιερώνεται σ' Αὐτὴν σὺν ἔνδειξη ἀπεραντῆς εὐγνωμοσύνης και σεβασμοῦ, και ὄτι ἐφόσον θὰ ἐκδίδεται, «μὲ διάθεσις θὰ κυριαρχῇ: να μεταλαμπαδεύη και να ἀκτινοβολῇ παντοῦ τὸ φῶς Τῆς και τὴν αἴγλη Τῆς».

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα εἶναι γοημμένο και τὸ προγραμματικὸ τῆς ἄρθρο, πὸν ὀψόχεται ὄτι «μοναδικὸ σκοπὸ τῆς θὰ ἔχη τὴ γενικότερη προβολὴ τοῦ τόπου μας ὄς κέντρον χρωστικιοῦ και πνευματικιοῦ, και ἀποκλειστικὴ τῆς ἐπίδωξη τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση και ψυχικὴ ἀνάταση ὄλων μας». Και αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὸ πρῶτο κίβλας φύλλο τῆς μὲ τὸ καθαρό, ὄγιες και γνήσια πνευματικὸ περιεχόμενό του.

Μαζὶ μὲ τὰ θεομὰ συγχαρητήριά μας στὸν διευθυντὴ τοῦ «Φάρου τῆς Τήνου» κ. Στυλ. Λαγουρὸ για τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὄραίου

«ἐφηβικοῦ ὄνειρου» του, ἐκφράζωμε τὴν εὐχὴ και τὴν πίστη για τὴν πραγματοποίησιν και τοῦ ὄψηλοῦ κι' εὐγενικοῦ σκοποῦ τῆς σεμνῆς και συμπαθητικῆς ἐφημερίδος του.

ΕΝΑ ΑΞΙΟΜΙΜΗΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Συγχαίρομε θεομὰ τὴν κυρία Αἰκατερίνη Ε. Στεφανίδου (ἀναφέρωμε τιμητικὰ τὸ ὄνομά τῆς για τὴν εὐστοχη και γενναία πρωτοθάλια τῆς), πὸν εἶχε τὴν ἐμπνευση και τὸ θάρρος να ὄποβάλῃ μὴνυση ἐναντίον ἐνὸς κινηματογράφου για τὸ ἀνήθικο θέαμα πὸν παρουςίασε. Εἶχε πάει στὸν κινηματογράφου μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ τῆς, για νὰ παρακολουθήσουν μὴν «κατάλληλη» ταινία. Ἄλλὰ συγχρόνως ἀναγκάσθηκαν να δοῦν και μὴ σκανδαλιστικὴ διαφήμησιν προσεχοῦς ἔργου μὲ σκηνῆς ἀνήθικες και αἰσχρῆς. Και ἢ κυρία κατέφυγε στὴν Ἄστυνομία και κατήγγειλε τὴν ἐπιτήδεια ἐκμετάλλευση.

Ἐλπίζωμε και περιμένωμε να δοῦμε τὸ ἀποτελέσμα, πὸν πρέπει να εἶναι ἕνας αὐστηρότερος και ἀποτελεσματικώτερος ἔλεγχος στὴς προβολῆς τῶν κινηματογράφων. Ἄλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, ἐκεῖνο πὸν θέλωμε ἰδιαίτερος να τονίσωμε και να εὐχηθῶμε εἶναι ὄτι ἢ ἐνέργεια τῆς κυρίας πρέπει προπάντων ν' ἀποτελέσῃ τὸ παράδειγμα και τὴν ἀρχὴ για παρόμοιες ἐνέργειες ἐκ μέρους ὄλων τῶν κυριῶν, ὄλων γενικὰ τῶν γονέων, πὸν, δηγῶντας ἀνόποτοι τὰ παιδιὰ τους στὸν κινηματογράφου, βρίσκονται ξαφνικά μπροστὰ σὲ πρόστυχα θεάματα.

Νομίζουμε μάλιστα ὅτι ἡ ἴδια ἐνέργεια, ἡ ἴδια αὐτὴ σωστὴ καὶ δίκαιη ἀντίδραση, μπορεῖ γιὰ πρόπει νὰ γίνεται ὄχι μόνο ὅταν πρόκειται γιὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε θεατὴ καὶ γιὰ κάθε ταινία. Κάθε ἄνθρωπος, πὺ ἀισθάνεται τὴν ἀξιοπρέπειά του, τὸν αὐτοσεβασμό του καὶ τὴν ἠθικὴ του συνειδήση νὰ θίγεται καὶ νὰ προσβάλλεται ἀπὸ τὴν ἀνηθικότητα, τὴν βαρβαρότητα, τὴν ἀντικαλλιτεχνικὴ καὶ ἀντιπνευματικὴ κατωτερότητα μᾶς ταινίας, ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον νὰ ἐπικαλεῖται τὸν νόμο, εἴτε μὲ μήνυση εἴτε μὲ δημόσια καταγγελία. Δὲν ξέρομε τίς προβλέψεις καὶ τίς διατάξεις τῶν νόμων, ἀλλὰ πιστεύομε ὅτι ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ προστασία τῶν πολιτῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη μικρότερη σημασία ἀπὸ τὴν προστασία πὺ προσφέρει ὁ νόμος στοὺς πολίτες ἀπὸ τοὺς θυροῦσους τῶν δρομῶν καὶ τὰ ἐκτυφλωτικὰ φῶτα τῶν αὐτοκινήτων.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΔΙΑΒΑΖΟΥΝ

Σύμφωνα μὲ μιὰ στατιστικὴ, πὺ ἔχει καταρτίσει τὸ Ἰνστιτοῦτο Κοινῆς Γνώμης Γκάλλοπ καὶ πὺ εἶναι ἐπομένως σοβαρὴ καὶ θετικὴ, τὸ ποσοστὸ τῶν κατοίκων πὺ διαβάζουν στίς διάφορες χῶρες εἶναι τὸ ἑξῆς: Στὴν Ἀγγλία 550)ο, στὴ Γερμανία 450)ο, στὴν Αὐστρία 330)ο, στὸν Καναδᾶ 310)ο, καὶ στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖς 170)ο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ τελευταῖο αὐτὸ χαμηλὸ ποσοστὸ προκαλεῖ μεγάλην ἀπορία, τὸ Ἰνστιτοῦτο ἔδωσε τὴν ἐξήγηση ὅτι στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖς πολὺς κόσμος διαβάσει... ἱεροκρυφίως, ἐπειδὴ ἡ κοινωνία δὲν ἔχει σὲ μεγάλη ἐκτίμηση τοὺς διανοομένους!

Καὶ στὴν Ἑλλάδα; Φαίνεται ὅτι στὴν Ἑλλάδα τὸ Ἰνστιτοῦτο Γκάλλοπ δὲν ἔβριξε κανένα νὰ διαβάσει. Διότι ὅλοι ἐδῶ — καὶ ὄχι ἱεροκρυφίως, ἀλλὰ ἐμφανῶς καὶ μάλιστα θυρωθῶδως — ὅλοι οἱ Ἕλληνες... γράφουν!

ΕΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ

Ὁ ποιητὴς Ὅμηρος Μπεκὲς μᾶς χάρισε μιὰ καινούργια ποιητικὴ δημιουργία του: «Τὸ τραγούδι τοῦ Μεγαλέξαντρου». Στὰ φωνεῖν καὶ στοχαστικὰ «Προλεγόμενά» του, ὅπου ξεκαθαρίζει καὶ χαρακτηρίζει σύντομα, ἀλλὰ καὶ εὐστοχα καὶ οὐσιαστικὰ, τὴν ἀλλοπρόσαλλη σημερινὴ ποιητικὴ κατάσταση — τὴν ἀκαταστασία πὺ σωστά — λέγει ὅτι πρόθεσή του ἦταν νὰ γράψῃ «ἐνα ποίημα γιὰ τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ, μὲ ὕφος καὶ μὲ μέτρο ἑλληνικὸ, μὲσα σὲ φῶς ἑλληνικόν». Καὶ ὅπως ἦταν ἐπόμενο γιὰ ἕναν

ποιητὴ τῆς ἀξίας τοῦ Ὅμηρου Μπεκὲ, ἐπραγματοποίησε ἀπόλυτα τὴν ὠραία καὶ ὑψηλὴ του πρόθεση. Μετουσιώνοντας μὲ τὴν ἔμπνευση καὶ μὲ τὴν τέχνη του μέσα στὴν εὐγενικὴ ποιητικὴ ψυχὴ του τὸν θυρόλο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἔπλασε ἕνα ὠραῖο, δυνατὸ καὶ μεγαλόπνοο ἑλληνικὸ ποίημα, γεμᾶτο ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, τὸν παλμὸ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, τὴν πνοὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἐνα γνήσιο ἑλληνικὸ ποίημα μὲ μορφὴ καθαρὰ ἑλληνικὴ, πελεκημένο μὲ ἑλληνικὴ λεπτότητα, καλαισθησία καὶ τέχνη, μὲ κλασσικὴ πλαστικὴ ἀριτιότητα, μὲ ὕφος γερό, πλατὸ καὶ ὑψηλὸ, μὲ γλώσσα πλούσια καὶ ἀρμονικὴ.

Ἄλλὰ ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ ποίημα εἶναι γνήσιο ἑλληνικόν, γι' αὐτὸ εἶναι καὶ γνήσια ἀνθρώπινα. Ἀναπλασμένος μὲ τὴν ἔμπνευση καὶ τὴν τέχνη τοῦ ποιητῆ, ὁ θυρόλος τοῦ Μεγαλέξαντρου παίρνει πανανθρώπινη προσέκταση, ὁ ἔθνικὸς ἥρωας γίνεται ἀνθρώπινο σύμβολο, καὶ τὸ τραγούδι του ἀπλώνεται σὲ πλατύτατους ὀρίζοντες. «Ἄπ' τὸν αἰθέρα τῆς Ἑλλάδος πήρε χρῶμα, κι' ἀπ' τῆς Ἑλλάδος τὸν παλμὸ πήρε τὴ φῶρα του, καὶ γέμοσε καὶ πλάτυνε τῆς ἱστορίας τὸ στόμα», ὅπως εἶπε γιὰ τὸν μῦθο του ὁ ποιητῆς. Καὶ χαίρομαστε τὸ ποίημα μὲ χαρὰ, μὲ τιμὴ καὶ μὲ συγκίνηση.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΥΦΗΓΗΤΗΣ

Ἀπὸ ἕνα πρόσφατο μελέτημα τοῦ κ. Φαίδωνος Κ. Μπουμπουλίδου, πὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ζακυνθίου λογιῶν τοῦ ἱστ' αἰῶνος Μιχαὴλ Ἐρμοδοῦρου Ἀρστάρχου, διαπιστώνομε γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ τὴ μελετηρότητα, τὴν ἐπιστημονικὴ εὐδυνειδησία καὶ τὴν ἐργατικότητα τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ φιλολόγου, πὺ, μέσα σὲ λίγα σχετικῶς χρόνια, ἔχει δημοσιεύσει σαρανταπέντε ἀξιόλογες μελέτες καὶ ἐτοιμάζει σοβαρότερες ἀκόμη ἐργασίες. Ἰδιαιτέρως ἔχει ἀσχοληθῆ μὲ τοὺς προσολομικὸς ποιητὰς καὶ μὲ τὴ μεσαιωνικὴ καὶ σύγχρονη ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ λογοτεχνία. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐβράβευσε τὴ μελέτη του γιὰ τὸν Μαβίλη.

Τώρα εὐχαρίστως πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὸν ἐξέλεξε ὁμόφωνα ὑψηγῆτὴ στὴν ἔδρα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Καὶ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ἡ τιμητικὴ αὐτὴ ἐκλογὴ θὰ τοῦ δώσῃ τὴν εὐκαιρία καὶ θὰ τὸν ἐνισχῆσῃ ἀκόμη περισσότερο στὴ γόνιμη προσπάθειά του γιὰ τὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη τῆς νέας ἑλληνικῆς γραμματείας.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δημοσθένους Σ τ ε φ α ν ί δ ο υ, Καθηγητοῦ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Ἡ παιδεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἕξ ἐπόψεως τῶν συγχρόνων οικονομικῶν συνθηκῶν». (Ἀνάπτυπον ἐκ τῶν πρακτικῶν τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος). Ἀθῆναι 1958.

Τὸ πρόβλημα τῆς παιδείας στὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι πάντα ἐπίκαιρο καὶ ἐπομένως κάθε συγγραφικὴ προσφορά, ποῦ συντελεῖ στὴν λύση του, εὐπρόσδεκτη.

Ὁ κ. Στεφανίδης μολονότι προέρχεται ἀπὸ τὸν κλάδο τῶν οικονομικῶν ἐπιστημῶν, ἀντιμετωπίζει μ' εὐρύτητα τὸ θέμα. Οἱ ἑλληνικὲς καὶ οἱ χριστιανικὲς ἰδέες ἀποτελοῦν τὴν βάση, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μονοπώλιο τῆς παιδείας μας. Ἡ μεθοδικὴ παραγωγή γεωργικῶν προϊόντων, ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσίς τοῦ ὑπεδάφους, ἡ συστηματικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀλιείας, ἡ φθνήνῃ καὶ ταχεῖα παραγωγή βιομηχανικῶν εἰδῶν, ἡ ὀρθολογικὴ διάθεσις τῶν στὸ ἐμπόριο εἶναι παράγοντες οὐσιώδεις τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν. Καὶ ἡ ἐκπαίδευσίς δὲν μπορεί νὰ ἀγνοῆσῃ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Παράλληλα λοιπὸν πρὸς τὴν κλασσικὴν (ποῦ ἔχει ἀνάγκη τόνωσέως, γιατί ὑποφέρει ἀπὸ χρόνια ἀβιταμίνωσι) πρέπει ν' ἀναπτυχθῇ ἀληθινὰ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσίς, ποῦ θὰ προσφέρει στοὺς νέους τὰ κατάλληλα ἐφόδια, γιὰ νὰ προσαρμοσθοῦν στίς νέες τεχνολογικὲς ἀπαιτήσεις καὶ νὰ γίνουν οικονομικά πῶ ἀποδοτικοί.

Τέτοιες ὅμως ὀρθὲς ἀπόψεις (τίς ὁποῖες ὁ σ. κατοχυρώνει λογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ), γιὰ νὰ φθάσουν στὴν πράξι, προϋποθέτουν μελέτη καὶ μόχθο ἀπὸ τοὺς ἀφοδίους. Ἐμεῖς ὅμως βρισκόμαστε ἀκόμη στὴν φάσι τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ὀνειρῶν.

G.M.

☆

Ν ι κ. Θ. Ρ α κ τ ι β ά ν: «Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐργατῶν εἰς τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων». (Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχαίου Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν». Ἀθῆναι 1958.

Δὲν εἴμαστε βέβαιοι, ἂν ὁ κ. Ρακτιβάν εἶναι ὁ εἰσηγητὴς στὴν Ἑλλάδα τῆς ἰδέας τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργατῶν στὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ τὸ βιβλίον μᾶς προσφέρει τὴν

στέρησι πεποιθήσι, ὅτι εἶναι εἰλικρινῆς μαχητὴς αὐτῆς τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἀντιλήψεως ἀνωτέρου ποιοῦ.

Ἡ ἄνωσις κατανομῆ τῶν κερδῶν τῶν ἐπιχειρήσεων προκαλεῖ δυσπιστία, ἀντιπάθειες, ἀνταγωνισμὸ μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων. Οἱ ἐργάτες παίρνουν ψιχία, οἱ μέτοχοι καὶ οἱ διευθυνταὶ τὴν μερίδα τοῦ λέοντος.

Ἡ σκέψις ὅτι καὶ ὁ ἐργάτης μοχθεῖ καὶ εἶναι οὐσιαστικὸς παράγων τῆς εὐημερίας τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὅτι εἶναι δίκαιο νὰ λαβαίνη μέρος στὰ κέρδη εἶναι ὀρθὴ καὶ δίκαια, ἀλλὰ καὶ οικονομικὰ ὠφέλιμη στοὺς ἐργοδότες.

Ὁ κ. Ρακτιβάν προσκομίζει ἄφθονο ἀποδεικτικὸ ὕλικὸ ἀπὸ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ καλὴ μεταχείρισις τοῦ προσωπικοῦ, ἡ παραδοχὴ στοιχειωδῶν οικονομικῶν ἀναγκῶν στοὺς ἐργάτες, ἡ ἀμοιβὴ τῶν πέρα ἀπὸ τὰ κατώτατα ὄρια ποῦ ὀρίζουν οἱ νόμοι, ὄχι μόνον ἀμβλύνουν τίς ἀντιθέσεις, ἀλλὰ καλλιεργοῦν πνεῦμα συνεργασίας καὶ συντελοῦν στὴν ἀύξει τῆς παραγωγικότητος. Ὁ ἐργάτης ποῦ δὲν αἰσθάνεται φτωχός, ἀλλὰ μέτοχος στὴν ἐπιχείρησι, διαμορφώνει ὑγιέστερη ψυχολογία, ἀποβάλλει τὴν πικρία καὶ τὸν φθόνον, γίνεται αἰσιδόξος καὶ ἀποκτὰ ὀρθότερη κοινωνικὴ λογική.

Τὸ πρόβλημα λοιπὸν στὴν τελικὴ του ἀνάλυσι εἶναι πρόβλημα ἀνθρωπισμοῦ, γνησίου, ἀληθινοῦ. Ἀνθρωπισμοῦ ποῦ θὰ δέχεται τὸν ἄνθρωπον σὰν ἀξία, ποῦ θὰ τοῦ ἀναγνωρίσῃ τὰ στοιχειώδη δικαιώματα στὴν ζωὴ καὶ θὰ τὸν ἀντιμετωπίζῃ μὲ ἀγάπη καὶ δικαιοσύνη. Ἐτσι καὶ ὁ ἐργάτης θὰ πάρῃ τὴν οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ θέσι, ποῦ τοῦ ἀξίζει.

G.M.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

— Γ. Θ. Ζ ὄ ρ α, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου: «Αἱ τελευταῖαι πρὸς τῆς Ἀλώσεως δημογραφίαι Κωνσταντινίου τοῦ Παλαιολόγου καὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ». Ἀθῆναι 1959.

— Τοῦ ἰ δ ἰ ο υ: «Ἱστορία τοῦ Πτωχολέοντος» (κατὰ ἀνέκδοτον παραλλαγὴν τοῦ νεοπολιτικοῦ κώδικος III. Α. α. 9). Ἀθῆναι 1959.

— Τοῦ ἰ δ ἰ ο υ: «Ὁ Κωστὴς Παλαμᾶς, ποιητὴς τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως». Ἀθῆναι 1959.

— Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Π α ν τ ε λ ε ἡ μ ο ν ο ς: «Ποιμαντορικὰ». Θεσσαλονίκη 1959.

— Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χ ρ υ σ ο σ τ ὶ μ ο υ: «Ἀναδιοργάνωσις τοῦ μοναχικοῦ βίου, διοικήσεις, διαχειρίσεις καὶ διασφάλιαις τῆς διατηρητέας Μοναστηριακῆς περιουσίας». Καλάματα 1958.

— Τοῦ ἰδίου: «Ἀκολουθία καὶ βίος τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἱεροθέου τοῦ ἐκ Καλαμών». Καλαμάτα 1959.

— Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα: «Συνοπτικὴ ἐκθεσις πεπραγμένων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους, ἐν τῇ πενταετίᾳ ἀπὸ 28.3.54—28.3.59». Κατερίνη 1959.

— Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σεβρίων καὶ Κοζάνης: «Οἰκοδομὴ» (Ἐκκλησιαστικὴ ἐπετηρὶς ἔτος Α'). Κοζάνη 1958.

— Σάββα Χρ. Ἀγουρίδου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Χρόνος καὶ αἰωνιότης» (Ἐσχολογία καὶ μυστικοπάθεια) ἐν τῇ διδασκαλίᾳ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου». Θεσσαλονίκη 1959.

— Τοῦ ἰδίου: «Οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες περὶ προβλημάτων τινῶν τῆς ἐποχῆς των». Ἀθήναι 1959.

— Δημ. Δ. Κωτσάκη, ὕφηγο τοῦ τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῷ Πολυτεχνεῖῳ Ἀθηνῶν: «Ἡ ἔρευνα τοῦ διαστήματος. Τεχνολογία Δορυφόροι καὶ Πλανῆται». Ἀθήναι 1959.

— Ἰωάν. Θ. Κολιτσάρα: «Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία». (Αἱ διαφοραὶ τῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον). Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή». Ἀθήναι 1959.

— Παν. Χ. Δημητροπούλου, δ. Θ. «Ἡ πίστις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὡς κανὼν ζωῆς καὶ ὁ κόσμος» (ἦτοι συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς διαμορφώσεως τοῦ χριστιανικοῦ βίου καὶ τῆς ἀνακαινιστικῆς αὐτοῦ ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀνθρωπίνου βίου κατὰ τοὺς ἑξ ἑκαστοὺς αἰῶνας). Ἀθήναι 1959.

— Βασ. Α. Καλογερά, δ. Φ. καθηγητοῦ τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Ἀνάλυσις τοῦ «Φαίδωνος» καὶ «Κρίτωνος» (διαλογικὴ, διαλεκτικὴ, ἠθικὴ, φιλοσοφικὴ, αἰσθητικὴ, ἀνθρωπιστικῶν ἀξιῶν, συνθέσεις κλπ. ἀπὸ διδακτικῆ ἔμπνευσης). Θεσσαλονίκη 1959.

— «Ἡ Ἐκκλησία τῶν μαρτύρων». Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή». Ἀθήναι 1959.

— «Μὲ τὴ σημαίᾳ τῆς ἀγάπης». Ἐκδοσις «Ζωῆς τοῦ Παιδιοῦ». Ἀθήναι 1959.

— «Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κορίνθου». Ἀναμνηστικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κορίνθου. Ἀθήναι 1959.

— Παν. Γ. Κορονητῆ, διευθυντοῦ Ραλλεῖου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας: «Εἰδικὴ διδασκαλική». (Τόμος Α'. Πρώτη ἐκπαίδευσις). Ἐκδοσις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν». Ἀθήναι 1959.

— Θεοδ. Ν. Καστανᾶ, καθηγητοῦ τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Ἀλλήλων τὰ ἅγια βαστάζετε». (Θέματα ἀπὸ τὴν συζυγικὴν ψυχολογίαν). Ἐκδοσις τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἀθήναι 1959.

— Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμέρα τοῦ ἐργάτου». (Ὁ πρῶτος ἑορτασμός). Ἀθήναι 1959. — «Πεντηκοστάριον χαρμόσυνον» Ἀθήναι 1959. — «Ἡμεροδείκτης τοῦ ἔτους 1960».

— Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδου: «Ἱστορίες ἀπὸ τὶς νότες ἀντέξ». (Διηγήματα). Ἀθήναι 1959.

— Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν: «Ἐπετηρὶς 1958—1959. Πρωτανεῖα Δημ. Ε. Καλτσονάκη». Ἀθήναι 1959.

— Ἰωάν. Κιτσάρῳ, Δρος Φιλοσοφίας καὶ Παιδαγωγικῶν, ὑποδιευθυντοῦ Παιδ. Ἀκαδημίας: «Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός». (Φιλοσοφία καὶ ψυχολογία τοῦ ἐπαγγέλματος). Ἀθήναι 1959.

— Εὐγ. Ξηροτόρη, διευθυντοῦ τῆς Οἰκοκυρικῆς καὶ Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς Θεσ/νίκης — Π. Χουρδάκη, καθηγητοῦ τῆς οἰκοκυρικῶν: «Οἰμακὴ οἰκονομία» (Διατηρικὴ καὶ καλὴ συμπεριφορά). Θεσσαλονίκη 1959.

— Ἀρχιμ. Μαξίμου Λασκαλάκη, διευθυντοῦ Πατριμῶδος Ἐκκλησι. Σχολῆς: «Ἐγχειρίδιον ἑξομολογητικῆς». Ἀθήναι 1959.

— Ἀρχιμ. Θεοδώρου Β. Τζεδάκη: «Ὁ νεομάρτυς Μανουὴλ ὁ Κρήσις». Ἡράκλειον Κρήτης 1959.

— Παν. Ν. Σιμωνῆ: «Ἡ περιγραφή τῶν συνόρων Ἐφραίμ καὶ Μανασσῆ» (Ἰησοῦ Ναυῆ κεφ. 16 - 17). Συμβολὴ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἀθήναι 1959.

— Σολ. Π. Κυδωνιάτου, ἀρχιτέκτονος, καθηγητοῦ τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου: «Τρία ἄρθρα». (Εἰς ἐθνικὸν κίνδυνον — Χρωμακία πρωτοεούσης — Ἡ διευθέτησις τῶν Ἀθηνῶν). Ἀθήναι 1959.

— Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδου: «Ἡ λειτουργία μας». (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Ποιμὴν»). Μυτιλήνη 1959.

— Ἀνδρ. Ἠλ. Μιχαλοπούλου: «Τὸ κινώτιον τοῦ ἐλέους». Ἀθήναι 1959.

— Δημ. Σπ. Ἐυσταθοπούλου: «Χαραυγὴ σὺ χωριό». Ἀθήναι 1959.

— Ἑλληνικῆς εταιρείας προστασίας ἀναπήρων παιδῶν: «Ἐκθεσις πεπραγμένων ἔτους 1958». Ἀθήναι 1959.

— Β. Πάνου: «Ἡ ἰσοροπημένη λίπανσις». Ἀθήναι 1959.

— Ἀλεξ. Κοτζίᾳ: «Ὁ ἑωσφόρος» (Μυθιστόρημα). Ἀθήναι 1959.

— Ξάνθου Λυσιώτη: «Ὡδὲς τοῦ νότου» (ποιήματα). Κύπρος 1959.

— Πέτρου Δημητρίου: «Στρατὸς — Θρησκεία». Φλώρινα 1958.

— Τάση Σ. Παπαδοπούλου: «Παιδικὴ Συμφωνία» (ποιήματα γιὰ τὰ παιδιά). Ἀθήναι 1959.

— «Ἡ συνεταιριστική μας ἀνθολογία». Γενική ἐπιμέλεια Φωτεινῆς Θ. Τζωροτζίδη. Ἀθήναι 1959.

— Πανελληνίου Συνομοσπονδίας Ἐνώσεων Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν. Ἱερουσόλυμα Συνεταιριστικῆς Ἐκπαιδύσεως: «Σχολικοί Συνεταιρισμοί». Γενική ἐπιμέλεια Φωτεινῆς Θ. Τζωροτζίδη. Ἀθήναι 1957 — 1958. Ἐπιμέλεια Φωτεινῆς Θ. Τζωροτζίδη. Ἀθήναι 1959.

— Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως Μ. Ἐκπαιδύσεως, στ' Περιφέρειας: «Πρακτικά Α' Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου ἐν Λαρίσῃ (8 - 11 Σεπτεμβρίου 1957)». Τόμος Β'. Βόλος 1959.

— Κ. Ι. Κοῦρνια, γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ Μ. Ἐκπαιδύσεως: «Ἡ γλώσσα τῶν ἐκθέσεων τῶν μαθητῶν». Βόλος 1959.

— Τοῦ Ἰδίου: «Ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς ἐκπαιδύσεως». Βόλος 1959.

— Ἀρχιμανδρίτου Γαβριήλ, καθηγουμένου Ἱερῶς Μονῆς Ἁγίου Διονυσίου: «Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου». Ἀθήναι 1959.

— Π. Γ. Φαρμακοπούλου: «Ἡ κρίσις τοῦ πολιτισμοῦ». Ἀθήναι 1959.

— Ὀλυμπίας Α. Δρακοπούλου: «Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται». Ἀθήναι 1959.

— Θεοδ. Γ. Κιρκασίου: «Τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρῆς θαλάσσης». Ἀθήναι 1959.

— Ν. Π. Δελιάλη, ἐφόρου Δημ. Βιβλιοθήκης Κοζάνης: «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Κοζάνης». Κοζάνη 1958.

— Maurice Debesse, καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόννης: «Ἐφηβεία». Μεταφρ. Λεων. Κούλα. Ἐκδόσεις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν». Ἀθήναι 1959.

— Ἀντ. Λεονάρδου: «Σταυροὶ καὶ δάφνες». (Σκέτις). Ἐκδόσεις τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν». Ἀθήναι 1959.

— Θεμ. Λεβιδέως: «Αἱ πόλεις τοῦ Ἄδου». Ἀθήναι 1959.

— Δρος Σπυρ. Ἐπ. Παπαγιάννη, μαιευτῆρος - γυναικολόγου: «Τὸ πρόβλημα τῆς καισαρικῆς τομῆς καὶ ἡ συχνότης αὐτῆς». Ἀθήναι 1959.

— Τοῦ Ἰδίου: «Πολιτεία καὶ Παιδεία». Βόλος 1959.

— Ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας: «Ἀνάλεκτα». Ἐπιμελητὴς Θεοδ. Δ. Μοσχονᾶς, Μ. Ἱπομνηματογράφος καὶ Βιβλιοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. Ἀλεξανδρεία 1959.

— Ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας: «La mission des prophètes Amos et Jonas» ὑπὸ Ἀρχιμ. Denis Hadjivassiliou. Ἀλεξανδρεία 1959.

Constantine Cavarnos: «Anchored in God» (Life, Art, and The 'g'ht on Holy Mountain of Athos). Athens 1959.

— Πέτρου Γ. Βάλληνα, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Δημόσιον Διεθνῆς Δίκαιου». Ἀθήναι 1959.

— Τοῦ Ἰδίου: «Τὸ Ἰδιωτικὸν Διεθνῆς Δίκαιον εἰς τὸν ἑλληνικὸν κώδικα-ιδιωτικῶν ναυτικῶν δικαίων». Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἐμπορικῶν Δικαίων. Ἀθήναι 1959.

— Πάνου Α. Πάτρα, γυμνασιάρχου Β' Γυμνασίου Ἀρρένων Ἀθηνῶν: «Παιδαγωγικαὶ ὁμιλίαι: α) Ἐπιδιώξεις καὶ συντελεστοὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς. β) Καθοδηγητικαὶ ἰδέαι τῆς γυμνασιακῆς παιδείας. γ) Ἐπισημῆσαι». Ἀθήναι 1960.

— Gordon W. Allport: «Τὸ ἄτομον καὶ ἡ θρησκεία του», (ψυχολογικὴ ἐρμηνεία). Μεταφρ. Στυλ. Ν. Παπαδάκη. Ἐκδόσεις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν». Ἀθήναι 1960.

— Α' Πρότυπον Γυμνασίου Ἀρρένων Πελοποννησίου. Δημοσιεύματα. Τόμος Α'. «Ἡ ἀμοιβαία ἐνημέρωσις σχολείου καὶ οἰκογενείας». (Ὁμιλίαι καὶ συζητήσεις). Ἀθήναι 1959.

— Κωνστ. Γιαννοπούλου, δικηγόρου: «Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς νομικῆς φύσεως». Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐφημερίδος Ἑλληνικῆς καὶ Ἀλλοδαπῆς Νομολογίας». Ἀθήναι 1959.

— Τοῦ Ἰδίου: «Ἡ διαφήμις ἐξ ἐπόψεως φορολογικοῦ δικαίου». Ἀθήναι 1959.

— Ἀρχιμ. Διον. Κυράτσοῦ, πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης: «Εἰς ἔπαινον δόξης». (Δέκα μικρὰ ὁμιλίαι). Ἐδεσσα 1959.

— Ἐκδόσεις Π.Σ.Κ.Σ.Β: «Ὁ πρωτοπρεσβύτερος Μᾶρκος Ἄγγ. Βασιλάκης καὶ τὸ συγγραφικὸν ἔργον του». Χίος 1959.

— Mary N. Dgoudaki: «Mistra». Ἀθήναι 1959.

— Σπυρ. Α. Ἀντωνίου: «Ἡ ἀληθινὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία». Ἀθήναι 1959.

— Νέστορος Π. Μπομπούλη: «Τὰ Νάπαια» (ποιήματα). Ἀθήναι 1960.

— Θεοδ. Μακροπούλου: «Τὸ Μεσολόγι καὶ ὁ Κωστής Παλαμᾶς». Ἀθήναι 1959.

— Ἀρχιμ. Ἐδῆμιου Ἐλευθεριάδου, πτ. Θ. Φ: «Κανὼν ἱερέριος εἰς τὴν Ἁγίαν Μεγαλομάρτυρα Βαρβάραν». Ἀθήναι 1959.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Ἔνα Φοιτητικὸ Συνέδριον στὸ Ὀχάιο

«Οἰκουμενικὸ φοιτητικὸ συνέδριον ἐπὶ τῆς παγκοσμίου Χριστιανικῆς Ἱεραποστολῆς» εἶναι τ' ὄνομά του. Ἄν ἤθελε κανεὶς νὰ τὸ βαπτίσῃ μ' ἀκριβεία θὰ τ' ὠνόμαζε: «Οἰκουμενικὸ φοιτητικὸ συνέδριον ψυχικῆς ἐπαφῆς» Κάτι τέτοιο ἦταν. Ἀδῶς ἦταν ὁ καρπὸς του, ποῦ σὲ μιὰ βδομάδα μέσα τὸν ἔθρεψε καὶ τὸν ὥριμασε σὲ θανμαστὸ βαθμὸν.

Ἡ Ἀθήνα, ἡ μικρὴ Πανεπιστημιούπολις μὲ τὸς 25.000 κατοικοῦς της, ποῦ εἶναι ἀπλωμένη στοὺς νοτιοανατολικοὺς λόφους τοῦ Ὀχάιο, ἔξελασθ' ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦς 3609 νεαροὺς ἐπισκέπτες τῆς μὲ ἕνα ξεστό, ἄγρὸ γαρμπινὸ ἀέρα, καὶ ὅσοι ξέρουσαν τὴν ἀληθινὴν Ἀθήνα ἐνθουσιάζονταν εἰς τὴν σκέψιν πὼς βοῆκαν πιστὸ ἀντίγραφόν της. Βιάζονταν.

Σήμερον χιονίζει. Ἄλλὰ ἡ πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα, δὲν μπορεῖ, θὰ παραμείνῃ ξεστή. Εἶναι 3609 νέοι ἄνθρωποι ἀπὸ 78 - τίς πῶς μεγάλες - χώρες τῆς γῆς κ' ἀπ' τίς ἐστίες ὅλων τῶν πολιτισμῶν, μὲ τὴν καρδιά λίγω πολὺν ξεστή ἀπ' τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου πυρωμένα μέσα τους.

Τοῦτο τὸ συνέδριον γίνεται κάθε 4 χρόνια. Φέτος ὅλα εἶναι ὀργανωμένα καλά. Μάταια θὰ ψάξῃς γιὰ σύγχυσιν καὶ νευρικότητα. Τὰ ὑποδομιάτια στοὺς φοιτητικοὺς κοίτωνες τακτοποιημένα, ὁ χάριτης τῶν κτιρίων τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ φοιτητὰ ποῦ σ' ὀδηγοῦν καὶ σὲ βοηθοῦν, ὁ ἐπίκαιρος χαρτοφύλακας, τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου σὲ ὥραια ἔκδοσι, ἡ καθημερινὴ εἰδικὴ ἐφημερίδα, οἱ τακτικὲς ἀνακοινώσεις. Εἶναι τέλεια ἡ ἐνημέρωσις.

Τὸ πρόγραμμα ἀκολουθεῖ περὶ τοῦ ἴδιου πορείου κάθε μέρα. Σήμερον ἀρχίζομε μὲ μιὰ σύντομη λατρευτικὴ συγκέντρωσι σὲ μιὰ θεατρικὴ αἴθουσα, ποῦ μπορεῖ νὰ ἀγαλιάσῃ ὅλο τοῦτον ἐδῶ τὸν κόσμον. Ἀκολουθεῖ ἕνα εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα ποῦ ἀναλύεται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῶν Ἰνδιῶν Lesslie Newdigin, ἕνα ἐμπνευσμένον ἄνθρωπον.

Στὸ πρόγραμμα ἀκολουθεῖ ὁ «Ἐναρμονισμός». Ἐδῶ γίνεται μιὰ προσπάθεια νὰ ἐξετασθοῦν καὶ νὰ λυθοῦν λογικὰ οἱ ἀνθρώπινες διαφορές.

Στὶς 10,40' ἀρχίζουσι οἱ μικρὲς «Ὁμάδες Βιβλικῆς Ἀναγνώσεως», ποῦ στρέφονται κάθε μέρα γύρω ἀπὸ ἕνα ὠρισμένον θέμα. Εἶναι ὁμορφα. Τοῦτο δῶ τὸν κόσμον τὸν χαρακτηρί-

ζει μιὰ παράξενη εὐλοκίονεια, εὐθῆτης σκοποῦ.

Μετὰ τὸ γεύμα ἀκολουθεῖ τὸ «Φεστιβάλ τῶν Ἐθνῶν», ἕνα πανηγύρι ὄραιο, ὑποβλητικό. Μέσα σὲ πέντε ἀπογεύματα οἱ 78 λαοὶ θὰ περάσουν ἕνας ἕνας ἀπ' τὴ σκηνὴ καὶ θὰ κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιὰ νὰ δώσουν ἀγνὴν χαρὰ καὶ γνώσιν τοῦ δικοῦ τους μικροῦ κόσμου.

Σήμερον εἶναι ἡ δικὴ μας σειρά. Εἴμαστε 15 σπουδαστὰ καὶ δίνομε τὸ παρὸν μὲ ἕνα δεκαπεντάλεπτον (20 λεπτῶν, κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἤθη) πρόγραμμα ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ βυζαντινοὺς ἕμνους, τραγοῦδια καὶ χοροὺς τοῦ λαοῦ μας. Ἡ ἐμφάνισί μας δὲν εἶναι θανμασία, μὰ ἐδῶ τὸ «παρὸν» ἀξίζει πολλά. Τὸ «πεντοξάλι» τῆς Κρήτης κρίνεται ἄν ἕνας ἀπὸ τοὺς πῶς ὁμορφους χοροὺς τοῦ κόσμου.

Μιὰ μεγάλη χοροδία Νέγκων τῆς Ἀμερικῆς ψάλλει τοὺς ἰδιόρυθμους χριστιανικοὺς ἕμνους τῆς φυλῆς τους.

Ἀκολουθοῦν κ' ἄλλες ἐθνικὲς ὀμάδες γιὰ νὰ καλυφθοῦν οἱ δύο ὄρες, τοῦ «Ἀπογεύματος τῶν Ἐθνῶν» ποῦ ἀκολουθοῦνται ἀπὸ συζητήσεις καὶ ἐνημέρωσι στὰ πνευματικὰ προβλήματα τῶν χωρῶν.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀκολουθοῦν τραγοῦδια ἀπὸ τὸ ἐιδικὸ βιβλίον τοῦ συνεδρίου.

Μιὰ μικρὴ δραματικὴ παράστασι, πάντα πλούσια σὲ θερησκευτικὴ πνοὴ καὶ ὀδηγητικὴ δύναμι, μιὰ σειρά ἀπὸ σύντομες ὀμιλίες καὶ ἐπεξηγήσεις γιὰ μιὰ «κοινωνοίησι» τῆς πείρας ἀπ' ὅλες τίς γωνίες τῆς γῆς, μιὰ γεμάτη ἐξυπνάδα περιλήψις τῆς ἡμερησίας ἐργασίας, ἀφήνου τόπον εἰς τὴν θραυνὴν προσεσχῆ, ποῦ θὰ τὴν ἀκολουθήσουσι οἱ «Συντροφίαις γύρω ἀπ' τὸ τζάκι» τῶν διαφορῶν ἔθνῶν ἢ τομέων τῆς γῆς.

Μὰ ἡ προσεσχῆ εἶναι ἕνα ὑπέροχον ἡμίωρον: Βλέπω ὅλο τοῦτον τὸν κόσμον χωρὶς νὰ διακρίνω γνωστὰ πρόσωπα. Μὰ οὔτε καὶ μοῦ χρειάζονται. Ὅλοι εἶναι καλοὶ, φίλοι, πρόθυμοι νὰ σοῦ μιλήσουσι, νὰ σοῦ κρατήσουσι συντροφίαν, νὰ σὲ βοηθήσουσι.

Καθὼς ὅλοι μαζὴ ἐμεῖς οἱ ξένοι ἀδελφοὶ ἀφίνομε τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδίαν νὰ συρῆθῃ, μαζὴ μὲ τίς νότες ἀπαλῆς μελωδίας, δευτὰ στὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ, τὸ αἶσθημα τῆς ἀδελφουσύνης γιγαντώνεται. Ὅμορφη εἶναι ἡ δέσις τοῦ Ἐπιόρου «ἕνα ὄσον ἕν», ὅταν τὴν ἀκούσῃς μὰ ἔταν τὴν νοιώθῃς νὰ ζωντανεύῃ γύρω σου, νὰ γίνεται χιλιάδες πνοὲς καὶ μορφὲς νεανικῆς, προσηλωμένους στὸ μεγάλο σταυρὸ ποῦ κρύβεται στὸ κέντρον τῆς σκηνῆς, παίρνει ἀσύγκλητο μεγαλεῖο καὶ δόξα. Σὲ κυριεῖ ἅγιον δέος. Κάτι περιμένεις, κάτι ζητᾷς... Θέλεις ν' ἀκούσῃς τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ, ποῦ περιπατεῖ στὸ πολὺχρωμον πλῆθος.

KIMON ΦΑΡΑΝΤΑΚΗΣ

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὀργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύστη 14, Ἀθήναι (Τηλ. 35-023).— Ἐπιόρος: Ἀγ. Σοφίας 38.— Πειραιῶς: Φίλωνος 34α.— Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10, Ἀθήναι (1).— Ἐτησίαν συνδρομὴ δρχ. 45, ἐξωτ. δολλ. 3.— Πρωτ. τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλῃ 176.— Χειρόγραφα, δημοσιεύμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.